

દેશી નામાની પદ્ધતિ.

(પ્રથમ પુસ્તક).

રચનાર.

પ્રેમચંદ કરમચંદ શાહ.

હેઝમાસ્ટર, કાઠિયાવાડ યાર્ડન શિમેલ ટ્રેનિંગ કોલેજ.

રાજકોટ.

આવૃત્તિ તીથ.

અગત્યવાદ "આર્થિક" પ્રેસમાં છાપ્યું.

સંવત ૧૯૪૫.....સન ૧૯૮૮.

આ પુસ્તક સન ૧૯૬૭ ના ૨૫ મા આકૃત પ્રમાણે રજીસ્ટર
કરાવી સર્વ હક કત્તાએ સ્વાધીન રાખ્યા છે.

કિંમત પાંચ આના.

૩૬૬૪

દેશી નામાની પદ્ધતિ.

(પ્રથમ પુસ્તક).

રચનાર

પ્રેમચંદ કરમચંદ શાહ.

હુડમાસ્તર, કાઠિયાવાડ બ્યારટન શિમેલ ટ્રેનિંગ કોલેજ.

રાજકોટ.

આવૃત્તિ લીજ.

અગદાવાદ “આર્યોદય” પ્રેસમાં છાપ્યું.

સંવત ૧૯૪૫.....સન ૧૯૮૮.

આ પુસ્તક સન ૧૯૬૭ ના ૨૫ મા આકટ પ્રમાણે રજીસ્ટર
કરાવી સર્વ હક કર્તાઓ સ્વાધીનરૂપે રાખ્યા છે.

કિંમત પાંચાઆના.

અર્પણપત્રિકા.

મહેરબાન સુરબી શ્રી રાવબહાદુર ગોપા-
ળજીભાઈ સુરભાઈ દેશાઈ, ફેલો ઓફ
ધી યુનિવર્સિટી ઓફ એ. આસિસ્ટન્ટ
એજ્યુકેશનલ ઇન્સ્પેક્ટર સાહેબ,
પ્રાંત કાઠિયાવાડ.

આપે અતિશ્રમ લેઈને આ પ્રાંતના કેળવણીઆ-
તાને હાલની પ્રકૃલિત સ્થિતિમાં આણ્યું તે-
મજ ખીજાં પણ જનસમુહનાં કલ્યાણાર્થે
અનેક કામો કર્યાં તેમ છતાં આપનો
ગિલનસાર સ્વભાવ, વિકૃતા, અને
મારા ઉપરની નિઃસ્વાર્થી કૃપાના
પ્રવાહમાં તક્લિન થઈ આ
લઘુ પુસ્તક ધણીજ ન-
અતાથી આપને અ-
ર્પણ કરું છું.

સેવક.

પ્રેમચંદ કરમચંદ શાહ.

પહેલી આવૃત્તિની પ્રસ્તાવના.

દુનિયાનો વ્યવહાર આપણે કર્યા વગર ચાલતો નથી, જે માણસોએ એવો વ્યવહાર રાખ્યો ન હોત તો દુનિયા આજે આવી સ્થિતિમાં હોત નહિ. આપણેના વ્યવહારની સાથે નામું રાખવાની જરૂર પડે છે, કેમકે નામું ન રાખે તો અરસપરસ શું લે'ણું દે'ણું છે તે માલગ પડે નહિ. નામું રાખવું એટલુંજ જાસ નથી પણ તે જરાબર ચોખ્ખું રાખવું જોઈએ, નહિતો કોઈ વખત સત્તયુક્તી એક, ખીજામાં મોટો વિરોધ થઈ પડે છે. કહેવત છે કે “ ઉટે ચડી ઊંધવું ને સંભારી નામું લખવું” એ ખંને મહા જોખમકારી છે. ઉંટપર ચડી ઊંધનાર માણસ પડયા વગર રહે નહિ તેમ તરત નામું ન માંડતાં પાછળથી સંભારી સંભારી નામું લખનાર ભૂલ્યાવગર રહેજ નહિ. એકાદ જે માણસ સાથે થયેલું લેવડદેવડ યાદ રહેતું નથી તો ધણા જણ સાથે થયેલું લેવડદેવડ યાદ કેમ રહે? માટે તરત નામું માંડવાની ટેવ રાખવી જોઈએ.

નામાંકિત ખૂચર કહેછે કે “ જેની કમાઈ ખર્ચ કરતાં વધારે તે શ્રી-ગંત, અને જેનો ખર્ચ કમાઈ કરતાં વધારે તે ગરીબ” આજ વાક્ય કહી આપે છે કે દરેક માણસને પોતાનાં ઉપજ ખર્ચ જાણવાની જરૂર છે એ જાણ્યા વગર ખર્ચ કરવાથી અંતે પસ્તાવું પડેછે. ઉપજ ખર્ચને નિયમિત રાખવાને દરેક માણસને નામાની જરૂર છે.

દેશી નામામાં એકજ જાતના ચોપડા રાખવામાં આવતા નથી, પણ ધંધા પરત્વે જૂદી જૂદી જાતના ચોપડા રખાયછે. જેમકે સરાશી નામાના જૂદા, દલાસોના જૂદા, કળાસો કરનારના જૂદા, કાપડીઆના જૂદા, ફડીઆના જૂદા, ગાંધીના જૂદા, નેરતીના જૂદા, છં એટલુંજ નહિ પણ એકજ જાતના નાના મોટા વેપારીમાં પણ નામું રાખવાની તરેહ જૂદીજૂદી છે. આવા વિષયનું વગર અનુભવે નિશાળોમાં સંપૂર્ણ જ્ઞાન આપવું એ જાનવું અશક્ય છે. આ પરથી અમવિષય નિશાળોમાં ચલાવી શકાયજ નહિ એમ નથી. સઘળા ધંધાગ્રં નામું લખવાનાં મૂળતત્વો એકજ છે. એ મૂળતત્વો તે જ જગ્યાખર્ચ લખવાની પદ્ધતિના નિયમો સમજવા. જેને એ મૂળતત્વોનું સાઈ જ્ઞાન છે તે થોડી મહેનતે દરેક ધંધાને લાયક નામું લખનાર થઈ શકેછે. આ પરથી સરકારે નામાના મૂળતત્વોનું જ્ઞાન આપવાને નિશાળોમાં રોજમેળ ખાતાવહીનો વિષય દાખલ કરેલો છે.

સાધારણ વ્યવહારનું નામું લખવાના વિષયપર સરકારી એકે ચોપડી

નથી, તેમ હાલમાં ખાનગી ગૃહસ્થો તરફથી થતાં ને થએલાં પુસ્તકો આવી
દળપર નથી એમ મારા જાણવામાં આવ્યાથી ઘણી મુદતની મારી ઈચ્છા
આ ખોટ પૂરી પાડવાની હતી તે પૂરી પાડી છે. તેમજ સરાશી નામું ૬૦
લખવાને જોઈતી માહેતી મજે તેને માટે પશુ આ પુસ્તકમાં જરૂરની ગો-
ઠવણ કરી છે.

આ વિષયનો મને જાતે અનુભવ છે, છતાં આ પુસ્તક કોઈ પણ
રીતે કોઈ પણ કારણસર અપૂર્ણ રહે નહિ તેને માટે આ વિષયના કેટલાક
જાણીતા સદ્ગૃહસ્થો જેવાકે દેશી સરાશી ૬૦ ની સલાહ આ વિષય લખ-
વામાં લીધેલી છે.

મરાઠીમાં સરકારે “જમાખર્ચની પદ્ધતિ” એ નામનું પુસ્તક ઘણી
મુદતથી રચાવેલું છે, તે પુસ્તક મને આ વિષય લખવામાં ઘણું સહાયભૂ-
ત થયેલું છે માટે તેનાં કર્તાનો હું ઉપકાર માનું છું. તેમ આ પુસ્તક અથથી તે
ધતિસૂધી ધ્યાન પૂર્વક તપાસી મને કેટલીક સૂચના ગોંડલ રોટના માછ એ-
કાઉટ રા. રા. જેઠાલાલ પુરૂષોત્તમ વ્યાસે કરી તેને માટે હું તેમનો ધ-
ણો આભારી છું.

આ ચોપડીનો લાભ ગરીબો પશુ લેઈ શકે, તેને માટે વિષયનો સ-
માવેશ થોડા કદમાં ઘણો કરી કિમ્મત પણ ઘણી ઓછી રાખી છે.

બીજી આવૃત્તિની પ્રસ્તાવના.

પહેલી આવૃત્તિ કરતાં આ આવૃત્તિમાં વ્યાજ કાઢવાની જૂદી-
જૂદી રીતો, તેના નમુના; તથા ભરતીયું, હુંડી અને પેઠ લેખ વિશેષ આપ-
વામાં આવ્યા છે. વળી જમાખર્ચના જેજે નિયમો આપેલા છે તે નિયમોનાં
ઉદાહરણ ક્યા મનોયત્નની કઈ રકમમાં છે તે સાંકળી યતાવ્યું છે કે જેથી શી-
ખનારને સુગમતા થાય. આ સિવાય કેટલોક સુધારો કરવામાં આવ્યો છે.
પ્રથમ આવૃત્તિમાં સરકારી નામ સંબંધી કેટલીક સૂચના આપી હતી, તે
દેશીનામાં જરૂરની ન ધારી આ આવૃત્તિમાં કાઢી નાખી છે.

શીખવવાની રીત.

૧. શરૂઆતમાં રોજમેળના સામાન્ય નિયમો વિષે નીચેથી ક્રમે પાઠ
આપવા.

પાઠ ૧લો.—કાગળના સળ કેમ પાડવા, ચોપડો કેમ બાંધવો, રોજ-
મેળ તે શું, તેનું મથાણું કેમ લખવું, મેળ કેમ દોરવો, જમા ઉધાર તે શું તે

કારણ સહિત સમજાવવું.

પાઠ રજો.—સિલક કેમ જગા કરવી, રોકડ રકમની આપણે કેમ લખવી ને સિલક શી રીતે કાઢવી તે સમજાવવું.

પાઠ રજો.—ધર ખર્ચખાતું, ધર્મદાખાતું, આંધાખાતું, ધરેણાખાતું, એ ખાતે રોકડેથી થએલો ખર્ચ લખતાં શીખવવું.

પાઠ ૪થો.—જૂદી જૂદી જાતના વટાવની વાત શીખવવી.

પાઠ ૫ મો.—ખરીદવકરા ખાતું શીખવવું. શરૂઆતમાં જાતવાર જૂદાં ખાતાં પડાવવાં, પાછળથી એક કર્યાથી શો લાભ કે નુકશાન તે શીખવવું.

પાઠ ૬ઠો.—જમાખર્ચી રકમનું ખરીદવકરાખાતું શીખવવું.

પાઠ ૭મો.—માલના ખરીદવકરામાં થોડા પૈસા આપ્યા હોય કે આવ્યા હોય તેનું નામું શીખવવું.

પાઠ ૮મો.—ખાતાવહીની જરૂરીઆત ને ખતવતાં શીખવું.

૨. હવે આ વિષય ફરી ચોપડીને ક્રમે ચલાવવો. નિયમ સમજાવી દાખલા આપવા કરતાં દાખલાઓ શીખવી તે પરથી નિયમ કઢાવી તે કરવા આપવો, તેથી નિયમો ઝટ પાકા થાયછે. એક નિયમ પાકો થાય ત્યારે બીજો શીખવવો. દાખલાઓમાં નામ વર્ગના છોકરાઓનાં લેવાં કે અરસ્પરસ થયેલો વ્યવહાર જરાજર સમજણ પડે. જેમ જેમ વિષય આગળ ચાલતો જાય તેમ તેમ પાંચલા નિયમો પાકા થાય તેને માટે તે નિયમોનો પણ ઉપયોગ કરવો. પડે તેવાં મનોચત્ત આપવાં. ખાતાવહી દરરોજની દરરોજ ખતવાવવી.

૩. હુંડીનું નામું શીખવતા પહેલાં તે લખતાં શીખવવી.

૪. ખાતાવહી પરથી વ્યાજ કાઢતાં શીખવવું. વ્યાજ શીખવવાનો ક્રમ:—૧. પેટાં પૂર્યા વગર, ૨. કાપી, ૩. જગા ઉધાર જૂદી તેરીખનું, ૪. વારોવારીકું, ૫. કાંધાનું. વ્યાજ આવડ્યા પછી તેનું જમાખર્ચ રોજમેળમાં નાખતાં શીખવવું.

૫. ખાતાં માંડીવાળતાં શીખવવાં. (અચરમેળમાં કહ્યા મુજબ).

૬. સરવાળું કાઢતાં શીખવવું.

૭. જાવી સાલની ખાતાવહીમાં ખાતાં તાણતાં શીખવવું.

૮. પ્રથમ ભાગ શીખવી રહ્યા પછી પરીક્ષા માટે મનોચત્ત આપવાં તેમાં રોજમેળ જાહેરે આવશે લખાવવો. આ હેતુથી અમે પરીક્ષાનું મનોચત્ત આવરામાં બીજા ભાગમાં લખેલું છે.

અંતરૂપી.

અનુક્રમણિકા.

ભાગ. ૧ લો.

બાબત.	કલમ, પૃષ્ઠ
ચોપડા કેવા ને કેમ બાંધેછે... ૧... ૧
જગા અને ખર્ચ... ૨... ૧
જગા અને ખર્ચના સાધારણ વેપારીના ચોપડાનાં નામ અને વ્યાખ્યા. ૩... ૧
રોજમેળ.	
રોજમેળનો ઉપયોગ. ૪... ૨
રોજમેળમાં જગા ખર્ચ કદ જાણુએ લખેછે... ૫... ૨
નવા વર્ષ માટે રોજમેળ શરૂ કરવાનો વખત... ૬... ૨
રોજમેળનો આરંભ શી રીતે કરવો.... ૭... ૨
રોજમેળના પ્રકાર ને સમજુતી. ૮ .. ૩
જગા ખર્ચ લખતી વખત કદ કદ જાણતો લક્ષમાં રાખવી....	૯... ૩
જગા ને ઉધાર રૂપિયા લખવામાં વિગત કેવી લખવી...	૧૦-૧૧... ૩
ચોપડાના સળનો ઉપયોગ કેવો કરવો... ૧૨... ૩
નાણું લખવાની દેશી રીત. ૧૩... ૪
રોજમેળમાં કઈ રકમ ખતવાતી નથી. ૧૪... ૪
જગા ઉધારની રકમોની જાત વ્યાખ્યા. ૧૫... ૪
સિલક શી રીતે કાઢવી ૧૬... ૪
મુડી કયે ખાને જગા કરવી. ૧૭... ૫
કચુલાતનું નામું. ૧૮... ૫
ઉચ્છેદ રકમ. ૧૯... ૫
ખરીદ વકરાખાતું. ૨૦... ૫
ઉધાર માલનો જગા ખર્ચ કેમ કરવો. ૨૧... ૬
પાછા આવેલા માલનું જગા ખર્ચ કેમ કરવું... ૨૨... ૬
માત્ર આણતાં થયેલો ખર્ચ કેમ લખવો. ૨૩... ૭
વેપારના માલમાંથી કેટલોક માલ ખીજા કામમાં લીધો તેનું	
જગા ખર્ચ કેમ કરવું... ૨૪... ૭
ખર્ચ ખાતું, ચાંદા ખાતું, ધરેણા ખાતું ૨૫... ૭
ખર્ચ ખાતે જગા કચારે થાય. ૨૬... ૮

ધર્મદા ખાતું...	૨૭...	૮
વટાવ ખાતું...	૨૮...	૮
જમા ઉધાર થયેલી ભૂલ સુધારવા વિષે	૨૯...	૯
હવાલાનું જમા ખર્ચ.	૩૦...	૯
ગાંડાગણી, કાધું ગાંડતું...	૩૧-૩૨...	૯
આડતીયો પૈસા મોકલી માલ મંગાવે તેનું જમા ખર્ચ...	૩૩...	૧૦
સાટાં..	૩૪...	૧૦
હથુ ખાતું.	૩૫...	૧૧
અનામત ખાતું.	૩૬...	૧૨
લોન ખાતું.	૩૭...	૧૨
વીમા ખાતું.	૩૮...	૧૨
હુંડી, તેના પ્રકાર (શાહ જોગી, નામ જોગી, ઘણી જોગી)	૩૯...	૧૨
ને વ્યાખ્યા...	૪૦...	૧૩
જવાબી હુંડી, લે'ણી હુંડી, તરત મુદતની, અને મુદતી હુંડી...	૪૧-૪૩...	૧૩
બરપાઇ, ખોખું.	૪૪...	૧૪
હુંડી બાબત સાહુકારના કેટલાક દસ્તુર.	૪૫...	૧૪
અમારીવતીની ને તમારીવતીની હુંડી.	૪૬...	૧૫
હુંડીનું જમા ખર્ચ નાખવા વિષે.	૪૭...	૧૬
હુંડીની વિગતમાં શું લખવું તે વિષે...	૪૮...	૧૬
હુંડી શકુરાયા વગર પાછી આવે તેનું જમાખર્ચ નાખવા વિષે...	૪૯...	૧૬
ભલામણ પત્ર...	૫૦...	૧૬
હુંડી વિષે મનોમત્ન.	૫૧...	૧૬
વ્યાજ ખાતું, છૂટ.	૫૨...	૨૦
ખાતું ગાંડી વાળી નવું ખાતું પાડવું..	૫૩...	૨૧

ખાતાવહી.

ખાતાવહીની વ્યાખ્યા, અને તેનો ઉપયોગ....	...	૫૪-૫૫...	૨૧
ખાતાની વ્યાખ્યા તે ન રાખ્યાના ગેર-ફાયદા..	...	૫૬...	૨૧
ખાતાં શી રીતે પાડે છે ને રોજમેળ કેમ ખતવે છે.	...	૫૭-૫૮...	૨૧
ખાતાવહીનું સાંકળિયું, ને તેના શાયદા.	...	૫૯...	૨૨
ખાતાનું સાંધણ..	...	૬૦...	૨૨
ખાતાંના પ્રકાર-કાચાં ને પાકાં ખાતાંની વ્યાખ્યા.	...	૬૧-૬૨...	૨૩
રોજમેળ ખાતાવહી વિષે પરચૂરણ સવાલ.	...	૬૩-૬૬...	૨૩

વ્યાજવહી.

વ્યાજ ખાતાનો હિસાબ કરવાનો વખત.	...	૭૦...	૨૪
--------------------------------	-----	-------	----

અચડ રકમ, સુધાવહી...૭૧...૨૪
વ્યાજની જાત ને વ્યાજ્યા; વ્યાજ ગણવાની રીતો; સળંગ,				
કાપી, જમા ઉધાર જૂદી તેરીખનું, વારોવારીઉં, કાંધાનું,				
અને વાયદાની રકમોનું.	૭૨-૭૬...૨૫
વ્યાજ ખતવવાનીરીત...	૭૪(ઈ)...૨૬
સરમાંથી અડધા દિવસનો સર કાપવાનું કારણ.	૭૭(ક)...૨૯
વ્યાજવહીમાં નવું ખાતું ક્યારે પડાય.૮૦...૩૦
અચડમેળ (સાલ આખરે નફો ટોટો નક્કી કરવા વિષે).૮૧...૩૦

સરવાયું.

સરવાયાની વ્યાજ્યા, ક્યાં ને શાપરથી થાય...	૮૨-૮૩...૩૨
ક્યાં ખાતાં સરવાયામાં આવે..૮૪...૩૨
ખાતાં સરખર શી રીતે કરવાં.૮૫...૩૨
ખાતાવહીમાં સરવાયું કેમ કરવું...૮૬...૩૨
સરવાયાનો તાજો કેમ મળેછે તેનું કારણ...૮૭...૩૩
સાહુકાર લોકો સરવાયું કેમ રોજમેળમાં નાખતા નથી...૮૮...૩૩
ખાતાંયાર માસિક તારીજ, તેના લાભ.૮૯...૩૩
ભરતીયું, હુંડી, પેંડના નમુના.૩૪
મનોચત્ર૩૬
રોજમેળનો નમુનો૪૦
ખાતાવહીનો નમુનો.૬૦
વ્યાજવહીનો નમુનો.૬૭

ભાગ ૨ જો.

સરાશી નામાના છ ચોપડા ને તે વિષે સમજાવતી.૬૦.. ૭૧
બેઠી ખાતાવહી.૬૧...૭૩
કચાલાવહી, જણસવહી...	૬૨-૬૩...૭૩
પરચૂરણ ખર્ચના હિસાબની ચોપડી.૬૪...૭૪
પરીક્ષા માટે મનોચત્ર, સમજાવતી જવાબ સાથે,૭૪

દેશીનામાની પદ્ધતિ.

(પ્રથમ પુસ્તક).

ભાગ ૧ લો.

૧. વેપારી લોકો જે ચોપડા બાંધે છે, તેમાં ઘણું કરીને એક કાગળનાં ત્રણ અગર છ પાનાં પાડે છે. દરેક કાગળમાં ચચ્ચાર સળ પાડે છે, પણ કેટલીક વખત કાગળ નાના હોવાથી ત્રણ ત્રણ સળ પાડે છે. સળનો ઉપયોગ લખાણની લીટીઓ નીચમિત રાખવાનો છે. કેટલાક વેપારી ચોપડા માથા દોરાથી બાંધે છે, ને કેટલાક વચમાં દોરો નાખી બાંધે છે. માથે દોરાવાળા ચોપડામાંથી પાનાં કાઢી નાખવાં હોયતો સહેલથી કાઢી નંખાય છે, માટે માથે દોરાના ચોપડા રાખવા એ સારા સાહુકારો પસંદ કરતા નથી. ચોપડામાં કાગળ દેશી વાપરે છે, કેમકે તે ટકાઉ વધારે છે. હાલમાં હલકા ચોપડાઓમાં પ્રુલ્સકેપ કાગળનો વાવર થવા લાગ્યો છે.

૨. જીજ્ઞ માણસ પાસેથી રોકડ અથવા ખીજી રીતે જે પૈસા આપણી પાસે આવે તેનું નામ જમા, અને આપણી પાસેથી રોકડ અથવા ખીજી રીતે જે પૈસા ખીજા પાસે જાય તેનું નામ ખર્ચ. (ખર્ચ તરફની રકમને ખાતે, નામે, અથવા ઉધાર પણ કહેછે).

૩. જમા અને ખર્ચના સાધારણ વેપારીને મુખ્ય ચાર ચોપડા છે. તેનાં નામ.—(૧) સુડીઉં (ખડીઉં, દનીઉં), (૨) રોજમેળ, (૩) ખાતાવહી, (૪) વ્યાજવહી.

સુડીઉં:—જમા અથવા ખર્ચ થતાંજ તુરતા તુરત જે ચોપડામાં લખી રાખે છે, અને જેપરથી રોજમેળ તૈયાર કરવામાં આવે છે તે. એમાં રોકડની રકમો ખાતાદારને માથે ભરે છે, ને રોકડ સિવાયની રકમો પેટામાં રહેવા દેછે, તથા તે રકમોને ખીજી બાબતોએ જમા કે ઉધાર કરતા નથી; આથી કરીને સિલકુ કાઢવાને હરકત પડતી નથી.

રોજમેળ:—સુડીઆ તથા વ્યાજવહી પરથી એકંદર જમા ખર્ચનું નામું રાખવાનો ચોપડો. એમાં રોકડ સિવાયની રકમો પણ ખાતાદારને

માથે ભરી તેને ળીજી બાજુએ જમા કે ઉધાર કરી તે પછી સિલક કાઢવામાં આવે છે.

ખાતાવહી:—રોજમેળ ઉપરથી ખાતાવાર રકમો ખતવવાનો ચોપડો.

વ્યાજવહી:—ખાતાવહી ઉપરથી વ્યાજ ખાતાનો વ્યાજ કાઢવાનો ચોપડો.

રોજમેળ.

૪. આપણી પાસે સિલક ફેટલી, અને કયા આસામી તરફથી ફેટલી મળી, અને શા માટે મળી; તથા આપણે ળીજીને ફેટલા પૈસા આપ્યા, ને તે શાં વાસ્તે; એ રોજમેળ પરથી વિગતવાર સમજાય છે.

૫. રોજમેળના પાનાના ઉભા બે ભાગ કરી તેમાંથી ડાબી બાજુના ભાગમાં સિલક નીચે જમા, અને જમણી બાજુએ ખર્ચ (ઉધાર) લખાય છે.

૬. નવા વર્ષ માટે રોજમેળ કાર્તક શુદ્ધ ૧થી શરૂ કરી આસો વદ ૦)) સૂધી વર્ષ ગણે છે. *

૭. રોજમેળનો આરંભ કર્યા પહેલાં મથાળે તે કોનો છે અને કઈ સાલનો છે તે લખવું. આવી રીતે હરેક ચોપડાને મથાળે લખવું. પછી નીચે લીટી દોરીને તે કયા દિવસનો મેળ છે તે મિતિ [સંવત, મહિનો, તિથિ, વાર:] લખી ડાબી બાજુના અર્ધ ભાગપર લીટી દોરી તેને આરંભે જ (જમા) અને જમણી બાજુએ તેથીજ લીટી દોરી તેને આરંભે ઉ (ઉધાર) લખવું. પછી તેની નીચે જમા પાસે આગલા દિવસની સિલક [જણુસ] હોય તે લખવી. જે સિલક [જણુસ] ન હોય તો વેપારી લોઢા સિલકમાં ૦)૧ દોઢડા લખે છે, શુન્ય મૂકતા નથી, કેમકે શુન્યને અપશુકનની નિશાની ગણે છે. સિલક કાઢતી વખતે ૦)૧ દોઢડાને જમાના સરવાળામાં ગણતા નથી, તેથી સિલક કાઢવામાં ભૂલ આવતી નથી. સિલક નીચે બેવડી લીટી દોરવી, પછી નીચે કોઈના આવેલા પૈસા હોય તે જમા અને અપાયેલા પૈસા ઉધાર બાજુએ લખવા.

* હાલાર પ્રાંતમાં અષાઢ શુદ્ધ ૨થી વર્ષ શરૂ કરી અષાઢ-શુદ્ધ ૧ સૂધી વર્ષ ગણવાનો રીવાજ છે. હાલમાં સરકારી સંબંધવાળા ફેટલાક જન્યુઆરીની શરૂઆતથી ડીસેમ્બર આખર સૂધી વર્ષ ગણે છે.

† હિંદુ મિતિ સાથે ઇંગ્રેજ તારીખ, માસ, સન, છેડે લખવાનો રીવાજ દાખલ કરવાની હાલમાં જરૂર છે, કેમકે કોરટમાં મણી વખત તેની જરૂર પડે છે. ફેટલાકે તે રીત દાખલ પણ કરી છે.

૮. રોજમેળ લખવામાં બે પ્રકાર છે. ૧. જેને વધારે વેપાર હોય છે તેતા તેમાં રોજને રોજ જમા ખર્ચ લખીને સિલક કાઢે છે તે. ૨. જેને રોજ ઘણી રકમોનું જમા ખર્ચ ન થતું હોય તે મહિનો અગર કાંઈ મુદતનું જમા ખર્ચ લખીને એકદમ સિલક કાઢે છે તે, ખીજી રીતે રોજમેળ લખનારે દરેક ખાતાદારના જમા ખર્ચની મિતિ જણાવવી જોઈએ, માસ જણાવવાની જરૂર નથી, પણ તિથિ ને વાર તો અવશ્ય લખવાં.

૯. જમા ખર્ચ લખતી વખતે રકમ રોકડ કિંવા જમાખર્ચા છે તે વાત ઉપર ખૂબ લક્ષ રાખવું. રોકડ આવી હોય તો જમા, ને આપી હોય તો ઉધાર (નામે) લખવી, અને જમાખર્ચા હોય તો જમા કરીને ઉધાર પણ તરત લખવી અથવા ઉધાર કરીને જમા પણ તરત કરવી; કારણ સિલકમાં મેળ મળવો જોઈએ.

૧૦. જેને ખાતે રૂપિયા જમા કરવાના હોય તેની પ્રથમ અટક, નામ, ઠેકાણું, જમા બાબતે લખી તેના પેટામાં રૂપિયા જમા કરી તેની તપસીલ તેની સામે લખવી. તપસીલમાં તે કોના હસ્તે આવ્યા તે તથા એ શા માટે આવ્યા એ બાબત ખસુસ લખવી, એ પ્રમાણે જેટલી રકમો એક ખાતાદારના પેટામાં જમા કરવી હોય તેટલી વિગતવાર કરી પેટામાં સર્વાળો કરી એ સર્વાળો ખાતાદારને માથે ચડાવવો. પછી સર્વાળો નીચે એવડી લીટી દોરી ખા. (ખાતાવહી) પા. [પાતું] કરવું. જ્યારે આ રકમ ખતવાશે, ત્યારે ખાતાવહીના પાનાનો આંકડો ત્યાં થશે; એટલે તે ઉપરથી તે રકમ ખાતાવહીમાંથી ઝટ માલગ પડશે.

૧૧. ખીજાને આપેલી રકમ ઉધાર બાબતે લખવી, તેની સઘળી તપસીલ જમા કરવાની રીત મુજબ લખવી.

૧૨. એપડામાં આઠ સળ હોયછે, તેમાં ચાર સળ જમા બાબતે માટે ને ચાર સળ ઉધાર બાબતે માટે હોય છે. જમા ઉધારની બાબતના ચાર સળમાંનો પહેલો સળ ખાતાદારની રકમ માથે ભરવા માટે રાખવો, ને ખીજો સળ પેટામાં રકમ ભરવા માટે રાખવો, જ્યારે પેટામાં ઘણી રકમો હોય ત્યારે પેટાના બધાં આંકડા ખુલા દેખાય માટે જમા ઉધારનો ખીજો સળ

* રોકડ અને જમાખર્ચા રકમની સમજુતી માટે કલમ ૧૫મી જુઓ.

† હસ્તે બે પ્રકારના છે. ૧. આપી જનાર કે લઈ આવનાર; અથવા ૨. લઈ જનાર, કે આપીઆવનાર.

પેટાના આંકડા બરવામાંજ વાપરવો. પણ જ્યારે એક રકમ હોય ત્યારે પેટાનો ખીજો સળ પ્રથમ આંકડા માટે રાખી વિગત માટે ખીજી લીટી દોરીએ ત્યારે તે સળ તેમાં લઈ લેવો. કારણ પેટામાં સર્વાળો કરવાનો નથી. સરકારી રીત એક રકમ માટે પેટું પાડવાની નથી. હાલમાં તેના સંબંધથી કેટલાક તેમ કરતાં શીખ્યા છે.

છ સળ હોય તો જમા ઉધારની બાજુમાં એક સળ આંકડા માટે રાખવો, તેમાં અર્ધો સળ ખાતાદારને મથાળે આંકડા બરવા સાથે રાખવો, ને અર્ધો સળ જે બાકી રહે તે પેટામાં આંકડા બરવા સાથે રાખવો.

૧૩. જમા ઉધાર લખવામાં દેશી રીત રૂપિયા સાથે આના અગર રૂપિયા સાથે દોકડા લખવાની છે. માટે જ્યારે રૂપિયા સાથે આના બરાબર નીકળી ન શકતા હોય ત્યારે રૂપિયા સાથે દોકડા લખવાનો રીવાજ રાખવો. જેમ રૂ. પા=૧૦૦, ૫)૧૪૧૧ દોકડા. તેમાં એક અપવાદ છે. એક આના કરતાં ઓછી કીમતનો આનો હોય ત્યારે આના ન લખતાં દોકડા લખવાનો રીવાજ છે, સમગ્ર ૦૧, ૦૧, ૦૧૧ આનો કે દોકડો હોય તે કેમ ઓળખાય? માટે તેવે પ્રસંગે આના હોય તો દોકડા કરી લેવા. જેમ રૂ. પા ૦૧ આનો લખવો હોય તો રૂ. પા ૧૦૧ લખવો, ૬/૦. પૂર્ણ આંકડો હોય ત્યાં આળાયો કરવો.

૧૪. સિલકની રકમને ખાતું ખાતું કરવું નહિ.

૧૫. જમા ઉધારની રકમો બે પ્રકારની છે. (૧) રોકડ, (૨) જમાખર્ચી.

અ. જે રકમનો અવેજ સિલકમાં પ્રત્યક્ષ આવીને મળે અગર સિલકમાંથી પ્રત્યક્ષ કમી થાય તે રોકડ રકમ.

બ. જે રકમના અવેજમાં સિલક વધતી ઓછી થતી નથી. તથાપિ વ્યવહાર એવો થાય છે કે તે વડે એક આશામીને આપવું અગર લેવું થાય તે ખીજને ખાતે જમા અગર નામે ચડે છે તેવી રકમ જમાખર્ચી કહેવાય. જેમકે આપણે તેલના વેપાર સાથે ધાંચીને ઘેરથી ૫ ગણ તેલ લાવ્યા, તો તેલની કિંમત ધાંચીને ખાતે જમા કરવી જોઈએ, પણ તે રકમ તેલને ખાતે આપણી લહેણી થઈ, માટે તે રકમ તેલની ખરીદી ખાતે ઉધાસ્વી જોઈએ.

૧૬. રોજ સિલક કાઢવા માટે દરરોજ જમાખર્ચ થયા પછી જમાની બાજુનો જમા તરફ ને ઉધારની બાજુનો ઉધાર તરફ સર્વાળો કરવો. પછી જમા તરફના સર્વાળામાંથી ઉધાર તરફનો સર્વાળો બાદ કરવો, બાકી રહે તે સિલક બાજુવી. તે સિલક આવતા રોજને સાથે ઉધાર બાજુએ લખીને

સર્વાળો કરે છે, એટલે જમા ને ઉધાર તરફનો સર્વાળો ખરાબર થાય છે. સિલક કટલી રહેવી નોંધએ તે નકી કર્યા પછી કોથળી સાથે મેળવી બેતું કે બૂલ હોય તો માલમ પડે. દિવસની આખરે ઉધાર તરફ સિલક કાઢીએ તે ઠેકાણે સિલકમાં વિગત બતાવવી. સિલક જૂદા જૂદા માણસ પાસે રહેતી હોય તો તે પણ જણાવવું.

૧૭. વેપાર અગર ખીજ કોષપણ કાગને માટે જૂદા કાઢેલા પૈસા જે ખાતે જમા કરવામાં આવે છે તે ખાતાને બંડોળખાતું કહે છે. કટલાક વેપારી બંડોળખાતે જમા ન કરતાં પોતાને ખાતે જમા કરે છે, નાણાવટીને ઘેરથી જોપાડી વેપાર શરૂ કરે તો નાણાવટીને ખાતે જમા કરે છે. પંત્યાળો વેપાર શરૂ કરે તો સઘળા ભાગીદારોની મુડી જેની તેને ખાતે જમા કરે છે. (મનોયત્ન ૧લાની ૧લી રકમ જુઓ).

૧૮. આપણે કોષને ખીજ પાસેથી રૂપિયા અપાવીએ, તો જેની પાસેથી અપાવીએ તેને ખાતે જમા કરવા, અને જેને અપાવીએ તેને ખાતે ઉધારવા. (મ. ૧-૩).

૧૯. અ. આપણે કોષને ઉછીના રૂપિયા આપીએ તો જેને આપીએ તેને ખાતે ઉધારવા, અત્રે આવે ત્યારે તેને ખાતે જમા કરવા. આવી રકમોને કટલાક વેપારી ખાતાવહીમાં ન ખતવતાં ઉબજોક મૂકે છે, એટલે જમા ઉધારમાં આવી રકમના માથાના આંકડા નીચે જી (ઉબજોક) લખે છે. સિલક કાઢતી વખત જમા ઉધારના સર્વાળામાં તો તે ગણવામાં આવે છે. (મં ૧-૨, મં ૨-૧).

બ. ઉપર ટપકે આપેલી રકમ નામે ન લખતાં સિલકમાંજ ગણે છે, પણ સિલકમાં પેટાની અંદર જણાવે છે કે આટલા પૈસા પ્રલાણ પાસે.

૨૦. અ. વેપારને માટે જે માલ રોકડેથી લાવીએ, તે માલ ખરીદ ખાતે લખાય છે, અને તે માલનું વેચાણ રોકડેથી થાય તે વકરાખાતે જમા થાય છે. રોજમેળમાં જમા બાજુએ વકરાખાતું અને ઉધાર બાજુએ ખરીદખાતું લખાય છે. પણ ખાતાવહીમાં તેનું એકડું ખાતું પાડવામાં આવે છે તેનું નામ ખરીદવકરાખાતું. ખાતાવહીમાં ખરીદવકરાખાતામાં જમા બાજુએ વકરાખાતાની ને ઉધાર બાજુએ ખરીદખાતાની રકમો ખતવવી. (મં ૨-૨, મં ૩-૧).

બ. આપણા ધરાકને આપણે કોષને ત્યાંથી માલ અપાવીએ, તો જે

ને ઘેરથી માલ આપાવીએ તેને ખાતે તે માલ જમા કરવો, અને આપણા ધરાકને ખાતે તે માલ ઉધારવો. એમાં ખરીદ વકરાખાતાનો ઉપયોગ કરવો નહિ. આવા વેપારમાં આપણે આપણા ધરાક પાસેથી માલની બેઠેલી કીમત ઉપરાંત વટાવ લીધો હોય તો તે વધાવ વટાવખાતે જમા કરી લેવો, અને ખોટ ગઈ હોય તો વટાવખાતે ઉધારવી એટલે મેળ મેળવવાને હરકત નહિ આવે. (મં ૨-૩).

ટીકા:—વેપારી લોકો જે જે જાતનો વેપાર કરતા હોય તે દરેક જાતમાં વર્ષે આખરે નફો કે ખોટ શી જાણ છે તે તેમને જાણવું હોય તો ખરીદ વકરાખાતું નહિ રાખતાં દરેક વસ્તુની જાતવાર ખાતાં જૂદાં જૂદાં રાખે છે. પણ આવી રીત અમુક જાતનો મોટો વેપાર કરનાર જેવા કે અમુક જાતનું કાપડ જથાળું વેચનાર કાપડીઆ, જથાળું દાણા વેચનાર ફડીઆ, જથાળું વાસણો વેચનાર કંસારા ઈત્યાદિ ને રાખી પાલવે. પરચૂરણ સંબંધી જાતનો ધંધો કરનારને પાલવે નહિ. આ પુસ્તકમાં જાને રીતિઓનો ઉપયોગ કર્યો છે.

૨૧. અ. કાઠીને ત્યાંથી ઉધારે માલ લાવ્યા, તો તેને નામે માલની કિંમત જમા કરીને ખરીદ ખાતે ઉધારવી, (મં ૩-૨) અને કાઠીને ઉધાર માલ આપ્યો હોય તો તેને નામે માલની કિંમત ઉધારી વકરાખાતે તે કિંમત જમા કરવી. (મં ૩-૩).

બ. જો એવા વેપારમાં થોડા પૈસા આપણે આપ્યા હોય તો તેને નામે તે પૈસા ઉધારવા, અને આપણને થોડા પૈસા મળ્યા હોય તો તે સખસને ખાતે જમા કરવા. (મં ૩-૨ને૩).

ક. વળી એવી પણ રીત છે કે આવા વેપારમાં જેટલા પૈસાનો આપણે માલ આપ્યો હોય તે જમા કરી તેના પેટામાં આપેલા પૈસા બાદ કરી બાકી રહે તેટલા માથે ચડાવવા ને ખરીદ ખાતે તો માલની કુલ કિંમત લખવી. તેમજ ઉધારે આપેલા માલમાંથી જેટલા પૈસા આપણને મળ્યા હોય તે, માલ નામે લખતી વખત પેટામાં બાદ કરી બાકી રહે તે માથે ચડાવી વકરાખાતે તો કુલ કિંમત જમા કરવી.

૨૨. ઉધાર વેચેલો માલ પાછો આવે, તો લાવનારને નામે માલની કિંમત જમા કરી ખરીદ ખાતે ઉધારવી, અને રોકડથી વેચેલો માલ પાછો આવે તો લાવનારને નામે જમા ન કરતાં ખરીદ ખાતે માલની કિંમત

લખી તેને રોકડા પૈસા પાછા આપવા. કારણુ પ્રથમ આપણે તે પૈસા વકરા-
ખાતેજ જમા કરેલા છે. (મં ૩—૪).

૨૩. માલ આણુતાં થયેલો સઘળો ખર્ચ ખરીદ ખાતામાંજ લખવામાં
આવે છે. માલની મૂળ કિમ્મત તથા ખર્ચ વિગતવાર જણાવવાને માટે જે
કાગળ લખાય છે તેને **લરતીયું** કહે છે. (નમુનો આગળ આપ્યો છે).
(મં ૬—૪).

૨૪. વેપારના માલમાંથી કેટલોક માલ ખીજ કાગમાં લીધો તો તે
માલની કિમ્મત તે ખાતે જમા કરીને જે કાગમાં તે માલ લીધો હોય
તે ખાતે ઉધારવી. જેમકે ખાવાસારૂં ધી, તેલ, ગાળ, દાણો ઘેર લ-
ઈ ગયા હોય, ધર્માદા ખાતામાં થોડો માલ આપ્યો હોય, ઇ. (મં-
૪—૧).

૨૫. ઘરમાં વાપરવા સારૂ જે જે વસ્તુઓ લાવીએ તેની કિમ્મત ખર્ચ
ખાતે લખાય છે. ખર્ચ કદ ખાજતમાં કેટલો થાય છે તે જણવું હોય
તો ખાજતવાર ખર્ચખાતાં જૂદાં પાડવાં જોઈએ. જેમકે દાણાખર્ચખાતું,
ઘીખર્ચખાતું, તેલખર્ચખાતું, દીવેલખર્ચખાતું, કાપડખર્ચખાતું, સરપણ (કા-
ઠી)ખર્ચખાતું, દૂધખર્ચખાતું, શાકખર્ચખાતું, પરચૂરણ (મસાલો, ઘોળી,
હજમ)ખર્ચખાતું, ઇ. જેમને ખાજતવાર ખર્ચખાતાં જૂદાં રાખવાં
ન હોય તેમણે પણ આંધાં અને ઘરેણાખાતું તો અવશ્યે જૂદું રાખ-
વું જોઈએ. (મં ૪—૨).

ચાંદણખાતું.—શુભાશુભ પ્રસંગે એક ખીજને ચાંદણ કરવાનો રી-
વાજ છે, તેથી આ રીત અમુક મુદત સુધી ઉછીની રકમ આપ્યા જેવું
થાય છે, તેથી આપણે ત્યાં આવેલો ચાંદણો ખીજને ત્યાં અવસર આવે
પાછો વાળવો જોઈએ, તે વખતે આપણને મળેલો ચાંદણો જોવા સુગમ
પડે માટે ચાંદણ ખાતું જૂદું રાખવાની જરૂર છે.

ઘરેણાખાતું.—હિંદુ લોકમાં ઘરેણાં ધરાવવાનો રીવાજ બહુ છે માટે
પોતાને ત્યાં કયા કયા દાગીના કેટકેટલી કિમ્મતના છે તે જણવાસારૂં આ
ખાતું નોખું રાખવું જોઈએ. (મં ૪—૬).

દીકા.—પ્રપંચમાં કિંવા ખીજ એવાજ કામ તરફ જે પૈસા ખર્ચ થાય
તે વિગતવાર ખર્ચખાતે લખવાનો રીવાજ નથી. વરો, લમ, ઇ. એવા
પ્રસંગે ખર્ચખાતું જૂદું પાડે છે.

૨૬. પૈસા ખર્ચખાતે લખાઈ ગયા પછી તેમાંના કાંઈ પૈસા પાછા આવે, તો તે ખર્ચખાતે જમા કરવામાં આવે છે. જેમકે ધરમાં વાપરવા સાડ ચાર સાલ્લા લાવ્યા, તેમાં એક પસંદ ને પડવાથી વેચી નાંખ્યો. (૧૦ ૧૦-૨).

૨૭. કોષપણુ તરેહથી ધર્માર્થે જે પૈસા ખર્ચવામાં આવે છે તે ધર્માદા ખાતે લખવામાં આવે છે. ઘણા લોકોમાં પોતાની કમાણીનો અમુક ભાગ ધર્માદા ખાતે કાઢવાનો રીવાજ છે, એવા લોકોએ સાલ આખરે થયેલો નફો નફી કરી તે પરથી ધર્માદાના પૈસા નફી કરી ધર્માદાખાતે જમા કરી લેવા, અને જ્યારે તે પૈસા વાપરવામાં આવે ત્યારે આ ખાતે ઉધારીને આપવા. ધર્માદાનું દેવું પૂરું થાય નહિ ત્યાં સૂધી આ ખાતું માંડી વાળવું નહિ.

૨૮. અ. કોષપણુ જણુસના વેપારમાં નફો થાય તો તે જે ખાતે જમા અને ટોટો થાય અથવા આવવાના રૂપિયા હૂલે તો તે જે ખાતે નામે લખાય છે તેને વટાવખાતું કહે છે. જૂદા જૂદા વેપારમાં વટાવ શો મળે છે તે જણુવા માટે જૂદાં જૂદાં ખાતાં રાખે છે. જેમકે હુંડીઆમણુ ખાતું, વ્યાજ ખાતું, ઇ. પરચૂરણુ વટાવ મળે તેતો વટાવ ખાતામાંજ જમા ઉધાર કરે છે. જેમ સિક્કાની અદલા બદલીનો વટાવ, કમિશન, આડત, દલાલી, ઇ.

વ. અમુક મુંગધગરા રૂપિયાના પૈસા વટાવીએ તો જેટલા પૈસા ૬૪ના ભાવથી વધારે મળે અથવા ઓછા આવે તેટલા પૈસા વટાવ ખાતે જમા અગર ઉધાર કરવા. (૧૦ ૪-૩).

ક. રૂપિયાની અદલા બદલી કરતાં આપણી પાસે જે સિક્કાના રૂપિયા હોય તે કરતાં ખીજા સિક્કાના જેટલા રૂપિયા વધારે યા ઓછા આવે; તેટલા વટાવ ખાતે જમા કરવા યા ઉધારવા. (મ. ૪-૪).

ડ. જે માલનું કમિશન નીચગિત હોય છે એવો કાંઈ માલ ખરીદ કર્યો તો ખરીદતાં લાગેલી કીમત કમિશન સૂધાં ખરીદ ખાતે લખવી, ને કમિશન મળ્યું હોય, તેટલી રકમ વટાવ ખાતે જમા કરવી. ધારો કે રૂ. ૫૦) ની ચોપડીઓ ખરીદી, તેમાં સેંકડે પાંચ ટકા કમિશન મળ્યું તો રૂ. ૫૦) ખરીદ ખાતે લખી, રૂ. ૨૫ વટાવ ખાતે જમા કરવા. (૧૦ ૪-૭).

ઈ. આડતીઆ પરદેશમાં એક ખીજાને માલ વેચી આપે છે, અગર લેઈ આપે છે, તે પર સેંકડે અમુક ટકા આડત લે છે. આનો હિસાબ ધણું કરી વર્ષ આખરે સમજે છે. હિસાબ સમજતાં આડત દેવી નીકળે તો આડતીઆને ખાતે જમા કરી વટાવ ખાતે ઉધારવી, અને દહેણી નીકળે તો

એથી ઉલટું કરવું. (મં ૧૧ની બીજી કલમની રકમો).

૧૧. દલાલ લેનાર દેનાર વચ્ચે સાદું કરાવી આપે છે. આપણે કોઈને માત્ર અપાવીએ તેમાં દલાલી મળે તો વટાવખાને જમા કરવી, અને માર્લે ખરીદનાં આપવી પડે તેતો માત્રની ખરીદીખાતેજ ઉધારવી. (મં ૪-૫).

૨૬. ઝ. એકાદ ખાતાની રોકડ રકમ જમા કરવાને બદલે ઉધારી ગયા, અથવા ઉધાર્યાને બદલે જમા કરી ગયા, તો તે ભૂલ સાંગે સિલક મેળવતી વખત પકડાશે. ભૂલ સુધારવા માટે જમા બદલે ઉધાર થયેલી રકમ બેવડી જમા કરવી અથવા ઉધાર બદલે જમા થયેલી રકમ બેવડી ઉધાર કરવી તથા ભૂલ થઈ છે એમ તપસીત્રમાં લખવું. (મં ૫-૧.)

૧૨. એકાદને બદલે બીજાને ખાતે રકમ લખી ગયા તો તે ભૂલ સિલક કાઢતાં પકડાય નહિ. એવી ભૂલ તો ખાતાદાર સાથે હિસાબ કરતી વખતે પકડાય. જ્યારે ભૂલ પકડાય ત્યારે જેને ખાતે જમા અથવા ઉધાર થયું છે તેને ખાતે ઉધાર અથવા જમા કરી ખરા માલીકને નામે જમા અથવા ઉધાર કરવું. વિગતમાં ભૂલ થયાનું કારણ જણાવવું.

૧૩. કોઈને ખાતે રોકડ રકમ જમા કરવી ભૂલી ગયા, તેથી સિલક કાઢતાં રૂપિયા વધે ને ભૂલ યાદ ન આવે તો તે રૂપિયા વધઘટ અથવા અનામત ખાતે જમા કરવા, એમજ ઘટે તો વધઘટ અથવા અનામત ખાતે ઉધારવા. જ્યારે ભૂલ પકડાય ત્યારે વધઘટ ખાતે જમા થયેલી રકમ વધઘટ ખાતે ઉધારી જેના હોય તેને ખાતે મૂળ મિતિના જમા કરવા. વધઘટ ખાતે ઉધારેલી રકમને માટે એથી ઉલટું કરવું. વિગતમાં ભૂલનું કારણ જણાવવું, ખાતાગણીમાં વધઘટ ખાતું પાડવું જોઈએ. (મં ૭-૧, ૮-૧).

૩૦. કોઈ ખાતાદાર ખાતાના ખાતાનું દેવું બીજાને કચુલાવે ત્યારે તેણે હવાલો આપ્યો અને આપણે હવાલો લીધો એમ કહેવાય છે. હવાલાનું જમાખર્ચ નાખતી વખતે જે માણસે હવાલો આપ્યો તેને ખાતે જમા અને જે હવાલાની રકમ આપવા કચુલ થયો છે તેને ખાતે ઉધારવી. એક લેણુદારના ખાતામાં બીજાનાં નામ ઉમેરવાં હોય ત્યારે મૂળ લેણુદારના ખાતામાં લેણુ રકમનો હવાલો જમા કરી મૂળના અને નવા થનાર લેણુદારના ખાતામાં તે હવાલો ઉધારાય છે. (મં ૫-૨).

૩૧. સાહુકાર પાસેથી કરજે રૂપિયા લેતી વખત તેમાંથી તે કરજે કાઢનારની સાહુકારી પ્રમાણે સેંકડે અમુક ટકા કાપી લેજે તેને મંડામણી

અથવા કોથળી છોડામણના રૂપિયા કહે છે. આવી વખતે ધરાકને નામે જેટલા રૂપિયા ધીરૂ હોય તેટલા રૂપિયા લખવા ને પેટામાં બતાવવું કે આટલા રોકડા ને આટલા મંડામણીના એ મંડામણીના પૈસા વ્યાજ ખાતે જગા કરવા.

૩૨. સાહુકાર પાસેથી ગરીબ લોક કરજે નાણું લઇ તેના હપતા ગાંડી-આપે છે, દેણદાર હરેક હપતે ઠરાવ મુજબ રૂપિયા ભરે છે, ઠરાવ મુજબ ઠરાવેલે દિવસે હપતો ન ભરે તો તેનું વ્યાજ ઠરાવેલા દર પ્રમાણે આપે છે. સાહુકાર આના બદલામાં ધીરેલા રૂપિયાનું વ્યાજ તથા કોથળી છોડા-મણના રૂપિયા પ્રથમ સેંકડે ચા વીશ રૂપિયાપર ઠરાવેલા દર મુજબ કાપી લે છે. આવી રીતે કરજે નાણું લેવાની રીતને કાંધું માંડવું કહે છે. સાહુકારે કાપી લીધેલી રકમ મંડામણી તરીકે ગણાય છે. આવી રીતે કાંધું માંડેલા રૂપિયા ઉધારતી વખત તેના ઠરાવ બધો લખવો, તથા પેટામાં રોકડા કેટલા, ને મંડામણી કેટલી તે પણ જણાવવું. કાંધાની મંડામણી વ્યાજખાતે જગા કરવી. (ગ૦ ૫-૫).

૩૩. કોઇ માણસ આપણા પર રૂપિયા મોકલી માલ મંગાવે, તે આવેલા રૂપિયા તેને ખાતે જમા કરવા. પછી તે માલ આપણે આપણી દુકાનમાંથી મોકલીએ ત્યારે મંગાવનાર માણસને ખાતે ઉધારી તે પૈસા વ-કરા ખાતે જમા કરવા. જે તે માલ આપણી દુકાનમાં ન હોય તો જેને ત્યાંથી લાવીએ તેને ખાતે જમા કરી મંગાવનાર માણસને ખાતે લખી મોકલી દેવો. માલ મોકલવાની વાર હોય તો જેનો લાવ્યા તેને ખાતે જમા કરી ખરીદ ખાતે ઉધારી દેવો, પછી જ્યારે મોકલીએ ત્યારે તેને ખાતે ઉધારી વકરા ખાતે જમા કરવો. (મ૦ ૫-૩).

૩૪. અ. આપણે કોઇની સાથે કાંઇપણ માલ વાવદે લેવાનો ઠરાવ કરી અમુક રૂપિયા બાનામાં આપીએ, તો પ્રથમ જે રૂપિયા બાનામાં આપ્યા હોય તે તેને ખાતે ઉધારવા, અને તેમાં સઘળો ઠરાવ નોંધવો. (મ૦ ૬-૨). મુદત થયે માલ જોખી લાવી તેને ખાતે જમા કરવો ને તે ખરીદખાતે ઉધારવો. મુદત થયે માલ ન આપે ને કરાર તોડે તો એ કરાર તોડ્યાના બદલામાં જે રૂપિયા લેવાનો ઠરાવ થાય તે લઈ વટાવખાતે જમા કરવા. (મ૦ ૬-૩). આપણે કરાર તોડીએ ને તે બદલ ખોટ આપીએ તો તે વ-ટાવ ખાતે ઉધારીને આપવી.

વ. જો આપણે માલ આપવો સહી કરી ખાનામાં પૈસા લીધા હોય તો ઉપરની રીતથી ઉલટી રીતે નામું લખવાનું થાય છે.

ક. ફેટલાક ભાગમાં હાર જીતનાં સાટાં થાય છે. તેનું નામું પ્રથમ રો-જમેળમાં લખાય નહિ. એ સાટાં કરવાની રીત એવી છે કે અમુક મુદતે અમુક ભાવે અમુક માલ આપવા લેવાનાં સાટાં થાય છે. મુદત થયે સઘળા સાટાં કરનારા ભેગા થઇ ભાવ ખડે છે. એ ખડેલા ભાવ પ્રમાણે હિસાબ ચૂકવતાં જે લે'ણું દે'ણું નીકળે તે, વાયદાની મુદતના રોજમેળમાં જમા ઉધાર થાય છે. આનું નામું પ્રથમ લખી રાખવાની જે ચોપડી હોય છે તેને કયા-લાવહી કહે છે તેનું વર્ણન આગળ ભાગ ૨ નામાં કરવામાં આવશે.

૩૫. અ. પરદેશમાં કોઈ માણસનું દેવું હોય, તેને આપણે કોઈની સાથે રૂપિયા મોકલીએ તે રૂપિયા પહોંચ્યાનો જવાબ આવે નહિ ત્યાં સૂધી મોકલેલા રૂપિયા લઈ જનાર માણસના હથુ (હસ્તે) ખાતે લખી રાખવામાં આવે છે. જવાબ આવેથી હથુ ખાતે જમા કરી જો રૂપિયા મોકલ્યા હોય તેને ખાતે ઉધારવામાં આવે છે. હથુ ખાતાનો ઉપયોગ ઘણા કામમાં કરવામાં આવે છે, માલ લેવા રૂપિયા મોકલ્યા તે જ્યાં સૂધી માલીકે માલ ખરીદો નથી કે તેને (જનતે ન ગયો હોય તો) માલ પહોંચ્યો નથી ત્યાં સૂધી હથુ ખાતે રાખવામાં આવે છે.

વ. આપણા આડતીઆ પર માલ વેચવા મોકલીએ તો તે આપણી કિ-મ્મત મુજબ આડતીઆના હથુ ખાતે લખી મોકલવો ને તે કિમ્મત વકરા ખાતે જમા કરવી. (મં ૬-૩). ભરતીયું વેચાણનું આવેથી આડતીઆને ખાતે તે પૈસા ઉધારી આડતીયાના હથુ ખાતે જમા કરવા. મિતિ ભરતીયામાં હોય તે લખવી, વાયદે વેચાણ થયેલું હોય તો તે વાયદાની મુદત તેમાં જતાવવી. આટલું કર્યા પછી મૂળનું આડતીયાનું હથુ ખાતું સરભર કરવું. હથુ ખાતામાં રૂપિયા દેવા નીકળે તો હથુ ખાતે ઉધારી વકરા ખાતે જમા કરવા, અને લે'ણું નીકળે તો હથુ ખાતે જમા કરી ખરીદખાતે ઉધારવા. (મં ૭-૩).

ક. હથુ ખાતાની રીત બહુ લાભકારી છે. ધારો કે એક વેપારીએ ફેટ-લાક રૂપિયાની રવાનગી કરી, પછી તે રૂપિયા લઈ જનારાને રસ્તામાં ચોરો-એ લૂટી બંધ મારી નાંખ્યો. તે ખચ્ચર રૂપિયા મોકલનારાને માલમ પડી એટલે તે તરત હથુ ખાતે ઉધારેલા રૂપિયા હથુ ખાતે જમા કરી વટાવ ખાતે ઉધારી વાળશે. આ પરથી જણાશે કે ખાસ લે'ણી રકમ કોઈ ખાતે નક્કી

થયા સિવાય નાખની એ સાફ નહિ.

૩૬. કોઈ માણસે કાંઈ રૂપિયા આપણા ઉપર મોકલ્યા, પરંતુ ક્યે ખાતે જમા કરવાના છે, અથવા કોની પાસેથી આવ્યા, અથવા પોતાના છે એ જણાવું નહિ, ત્યારે તે રકમ જે ખાતે જમા કરવામાં આવે છે તેને **અનામત ખાતું** કહે છે.

૩૭ સરકારી લોન ખરીદીએ ત્યારે લોનના ભાવ પ્રમાણે એટલા પૈસા તથા ખરીદતાં એટલી દલાલી તે **લોન ખાતે** લખી આપવી. લોન ખરીદતાં એટલું વ્યાજ આપવું પડે તે તો વ્યાજખાતે લખીને આપવું. જેમ જેમ લોનનું વ્યાજ મળતું જાય તેમ તેમ તે વ્યાજખાતે જમા કરવું જ્યારે લોન વેચીએ, ત્યારે તેના જે પૈસા ઉપજે તે લોન ખાતે જમા કરવા. વેચતાં દલાલી આપવી પડી હોય તો તે ઉપજેલી રકમમાંથી બાદ કરી બાકીની રકમ લોન ખાતાને માથે ચડાવવી. વેચતી વખત જે વ્યાજ એટલું મળે તે વ્યાજખાતે જમા કરવું. લોન ખાતા પરથી માલમ પડશે કે લોનમાં નફો રહ્યો કે ખોટ ગઈ.

૩૮. દરિયાઈ ૦ ગાળે માલ મોકલવામાં તથા ગંગાવવામાં આવે છે ત્યારે જોખમને લીધે તેનો **વીમા** ઉતરાવવામાં આવે છે. વીમા માટે ખર્ચેલા પૈસા માલની ખરીદી ખાતે લખવામાં આવે છે. વીમા વાળા તે પૈસા વીમા ખાતે જમા કરે છે, અને જોખમ થવાથી તે માલની કિંમત ભરી આપવી પડે તો વીમા ખાતે ઉધારીને આપે છે.

હુંડી.

૩૯. જે કોઈ સાદુકાર ખીજ માણસને ખીજે ઠેકાણે પૈસા આપવા માટે પોતાના આડતીઆ ઉપર જે ચીઠી આપે છે તેને **હુંડી** કહે છે. હુંડીને કડકો અથવા ચીઠી પણ કહે છે.

હુંડી ત્રણ પ્રકારની છે. ૧ **શાહજોગી**, ૨. **નામજોગી**, ૩. **ધણીજોગી**.

અ. જે હુંડીના રૂપિયા હુંડી લાવનાર કોઈપણ લાયક માણસને ખોળાધર દઈ મળે છે તેને **શાહજોગી** હુંડી કહે છે. એ હુંડી વેચતી હોય તો વેચાય. વેચતી વખતે હુંડીના મથાળાપર એવી રીતે લખે છે કે હીં ૦ ફલાણા જત આ હુંડી મેં ફલાણા સાદુકારને વેચી છે, આમ ન લખે તો પણ ચાલે, ધણા લખતા પણ નથી. કેમકે નાણાં સાદુકાર જોગ આપવા લેવાનાં છે. આ હુંડીનું જોખમ નાણાં આપનારને માથે છે.

બ. જે હુંડીના રૂપિયા હુંડીમાં જે મનુષ્યને આપવા યાગ્ય લખેલું હોય તેનેજ તે મળે છે. બીજા કોઈને મળતા નથી, તે નામજોગી હુંડી કહેવાય છે. આવી હુંડી હાલ બહુ લખાતી નથી કેમકે સરકારે કરેલા ગની-ઓડર તેની ગરજ સારે છે. દક્ષિણ ગુજરાતમાં નામજોગી હુંડીજ લખાય છે, નામજોગી હુંડીનાં નાણાં આપતી વખતે પણ ખોળાધર લેવાના ચાલ છે. આ હુંડીનું જોખમ નાણાં આપનારને માથે છે.

ક. જે માણસે રૂપિયા આપીને હુંડી લીધી, તેનેજ તે રૂપિયા મળે છે, બીજા કોઈને મળતા નથી, આવી હુંડીને ધણીજોગી હુંડી કહે છે. આવી હુંડીની ગરજ હાલમાં સરકારી ચલણી નોટો વાળે છે. આ હુંડી હાલમાં બહુ લખાતી નથી, અસલ બહુ ચાલતી. હુંડી લેનાર ધણીને આવી હુંડી લેઈ દૂર દેશાવર જવું હોય ત્યારે આડતીઆ પર નાણાવટી હુંડીશિકારી આપવા યાગ્ય જે કાગળ લખે છે. તેમાં તેના શરીરપરની નિશાની તલ વગેરે જે કાંઈ હોય તે લખે છે.

આ હુંડી શિકારી આપ્યાનું જોખમ લખનારને માથે છે, કેમકે આડતીઓ તો નિશાની જોઈ રૂપિયા આપે.

ડ. હમેશાં હુંડી લખનાર નાણાવટી હુંડી લખ્યાપછી તે શિકારી આપવા આડતીઆપર કાગળ લખે છે એ કાગળ પહોંચ્યા વગર આડતીયો નાણાં આપતો નથી.

૪૦. સાહુકારને ત્યાં રૂપિયા જમા કરાવીને એ રૂપિયા અમુક માણસને પહોંચાડી તેનો જવાબ આણી આપવા માટે સાહુકારને કહ્યું એટલે સાહુકાર રૂપિયા પહોંચાડ્યાનો જવાબ આણી આપે છે. રૂપિયા ભરનારને હુંડીનો કાગળ લેવાની જરૂર રહેતી નથી એવી હુંડીને જવાબી હુંડી કહે છે.

૪૧. સાહુકારને જે શેહેરમાં પોતાની આડત નથી તે શેહેરમાં હુંડી કરવી પડે અથવા જે સાહુકારને ત્યાં પોતાનું ખાતું નથી તેના પર હુંડી લખવી પડે તો હુંડી આપીને તરતજ હુંડીનો અવેજ અગર તેટલા અવેજની બીજા સાહુકાર ઉપરની હુંડી મોકલે છે તેવી હુંડીને લેણી હુંડી કહે છે. (મ૦ ૯-૭).

૪૨. જે હુંડી સાહુકારની દુકાને બતાવતાંજ પૈસા મળે એવી હુંડીને તરત મુદતની હુંડી કહે છે.

૪૩. જે હુંડીમાં હુંડી દેખાડ્યા પછી અમુક દિવસે પૈસા આપવા એવી યાગ્ય હોય છે તેને મુદતી હુંડી કહે છે. એ પ્રકારની હુંડી સાહુકાર

પાસે લેધ જમએ તે હુંડી નોંધી લેઈ તેના ઉપર ગિતિ નાખી આપે છે, તેને દેખાડ નાખી આપ્યો કહે છે. પછી મુદત પાકે પૈસા આપે છે. કારણ પરત્વે મુદતની વાટ જોવાને સવડ ન હોય તો મુદતના દલાડા બદલ વેપારીની રીતે વ્યાજ કાપી લેધ, પૈસા આપવાનો સરકારી વહીવટ છે.

મુદતી હુંડીમાં નીચે મુજબ મુદત લખાય છે.

અ. દિનવળતાની એટલે હુંડી દેખાડયા પછી બીજે દિવસે નાણું મળે.

બ. મુદતવાર ભોમની એટલે દેખાડ થયા પછી ચોથે દિવસે નાણું મળે.

ક. મુદત દિન ચાર ચારની એટલે દેખાડ થયા પછી નવમે દિવસે નાણું મળે.

ડ. બાંધી મુદતની એટલે રૂલાણી તારીએ અથવા ત્યાર પછી નાણું મળે, અથવા હુંડીમાં લખ્યા મુજબ દેખાડ થયા પછી અમુક દિવસે નાણું મળે.

૪૪. હુંડી ઈત્યાદિના પૈસા પદરમાં લેઈને તેજ હુંડી ઇત્યાદિ ઉપર ૩-પિઆ ભરીપૂરીને પામ્યો એવો જે લેખ લખી આપે છે તેને **ભરપાઈ** કહે છે. હુંડી ભરપાઈ થઈ એટલે તે હુંડી **ખોખું** કહેવાય છે. એ ખોખું આડ-તીઆ હુંડી લખનાર ધણીપર મોકલે છે.

૪૫. **હુંડી બાબત સાહુકારના કેટલાક દસ્તુર:—**૧. હુંડી ગેર-વદલે પડે તો **પેંઠ** લખે, પેંઠ ગેરવદલે પડે તો **પરપેંઠ** લખે, પરપેંઠ ગેરવદલે પડે તો **કાગળ** લખી આપે. (નમુના આગળ પૃષ્ઠ ૩૫ મે આપેલા છે).

૨. જેના પર હુંડી હોય તે ખુશીથી શિકારે નહિ તો હુંડી લેનાર ધણી-ને અમદાવાદ, સુરત વગેરે ઠેકાણે ટકા લેખે વ્યાજ, તે સંક્રંત એક ટકા ખેપ નકરામણુ (ના કહેવી) વગેરે બાબતનો મળે. મહિનાથી ઓછા દિવસ હુંડી લખી આપ્યાને થયા હોયતો આખા મહિનાનું વ્યાજ મળે, મહિના કરતાં વધારે મુદત થઇ ગઇ હોય તો જેટલી મુદત થઇ હોય તેટલી મુદતનુંજ ઉપર પ્રમાણે મળે, આ બાબત જૂદા જૂદા શહેરમાં જૂદી જૂદી રીત છે.

૩. જેનાપર હુંડી લખી હોય, તે જો હુંડી પહોંચ્યા અગાઉ દેવાળું કાઢે તો લખનાર ધણી ખેપ નકરામણુ તથા વ્યાજ આપે નહિ.

૪. હુંડી શકરાયા પહેલાં હુંડી લખનાર ગાણુસ દેવાળું કાઢે તો હુંડી લેનાર ધણીના રૂપિઆ જાય, અને હુંડી શકરાયા પછી લખનાર ધણી દેવાળું કાઢે તો આડતીઆના રૂપિઆ જાય, માટે હુંડી લેનારે ખાસ લખનાર ધણીની સાહુકારીનો વિચાર કરવો જોઈએ.

૫. હુંડી લીધા પછી તેનો ખપ ન હોય ને પાછી આપવી હોય તો તે લખાવનારને તેનાં નાણાં લખનાર ધણી અગર ખીજે સાહુકાર ભાવ પ્રમાણે આપે. હુંડીમાં લખેલાં નહિ.

૬. સાહુકારને ત્યાં રૂપિયા ભરવા હોય તો કેટલેક ઠેકાણે દરતુર છે કે સાંજ સૂધી રૂપિયા આપે, તો તે તારીખનાજ જમા કરે. અમદાવાદ વગેરેમાં દિવસના બાર વાગ્યા સૂધી આપે તો તે તારીખનાજ જમા કરે, ને બાર વાગ્યા પછી ખીજી તારીખનાજ જમા કરે.

હુંડી બાબત જૂઠા કાગળ લખે છે તેમાંના શબ્દાર્થ.

૪૬. નાણાવટીઓ દેશાવરમાં પરસ્પર આડત રાખી એક ખીજપર હુંડીઓ લખેછે. જ્યારે પોતાની ખુશીથી એક ખીજપર હુંડી લખે તે અમારીવતીની હુંડી કહેવાય છે. એમાં હુંડી લખતાં હુંડીઆમણામાં નફો આવે, ખોટ જાય, યા સરભર થાય તેનો ધણી લખનાર પોતે છે. જ્યારે આડતીયાના મંગાવ્યાથી પોતે તેનાપર હુંડી મોકલે તે તમારીવતીની હુંડી કહેવાય છે. તમારીવતીની હુંડી એ ખરેખરી કમુલાવ્યાની ચીડી છે. આપણે તમારીવતીની હુંડી મોકલીએ તેમાં નફો યા નુકશાન આપણને થતું નથી. જેનાપર મોકલીએ તે ગાણુસ નશ ખોટનો ધણી છે, મતલબ કે આપણને બેઠેલા પૈસા ગળે છે. હુંડી મોકલ્યા બાબત જે કાગળ લખવો પડે છે તેમાં તે અમારીવતીને ખાતે કે તમારીવતીને ખાતે જમા યા ઉધાર કરજો એ ખાસ લખવું જોઈએ.

અમારીવતીને ખાતે હુંડી હોય, ત્યારે લખનાર ધણી રોજમેળમાં પોલી તારીખ રાખે, ને ખોખું પાછું આવે ત્યારે તેમાં ભરપાઈની તારીખ હોય તે તારીખ રોજમેળમાં લખે. એ હુંડીનું જોખમજ લખનારને માથે છે.

તમારીવતીને ખાતે હોય, તો જે તારીખે લખી આપે, અથવા ખીજની લખેલી મોકલે તે તારીખની જમા ઉધાર કરે, એવી હુંડીનું જોખમ જેના ઉપર લખે છે તેને માથે છે.

જ્યારે તમારીવતીની હુંડી ના લખાવે ત્યારે અમારીવતીની સમજવી. •

હુંડીનું જમાખર્ચ નાખવા વિષે.

*હુંડીનું જોખમ એટલે જેનાપર હુંડી લખી હોય, તે ધણી હુંડી શિખર નહિ તો હુંડીનું વ્યાજ, ખેપ તથા નકરાગણુ વગેરે જે થાય તે.

૪૭. હુંડીનું જમાખર્ચ નાખવામાં ચાર પ્રકાર છે.

૧ લો પ્રકાર. હુંડી લખનાર ધણી જમાખર્ચ કેમ નાખે તે વિષે.

૨ જો પ્રકાર. આડતીઓ આપણા ઉપર હુંડી લખે તેનું જમાખર્ચ કેમ નાખવું તે વિષે.

૩ જો પ્રકાર. રાખ્યાવાળો ધણી પોતાના ચોપડામાં જમા ઉધાર કેમ નાખે તે વિષે.

૪ થો પ્રકાર. જે હુંડી સાથે આપણો સંબંધ ન હોય તેની ખરીદી વકરો કરીએ તેનું જમાખર્ચ કેમ નાખવું તે વિષે.

પહેલો પ્રકાર. ૧ લી રીત—કોઈની પાસેથી રૂપિયા શેકડા લેઈ હુંડી લખી આપીએ તેનું જમા ખર્ચ ત્રણ પ્રકારે થાય છે.

અ. રાખ્યા વાળા ધણીને જેટલા રૂપિયાની હુંડી લખી આપીએ, તેટલા રૂપિયા હુંડી ખાતે જમા કરવા. ખોખું આવેથી હુંડી ખાતે ઉધારી આડતીયાને ખાતે જમા કરવા. (મં ૮-૪).

બ. રાખ્યા વાળા ધણીને જેટલા રૂપિયાની હુંડી લખી આપીએ તેટલા રૂપિયા રાખ્યા વાળા ધણીને ખાતે જમા કરવા. ખોખું આવેથી રાખ્યા વાળા ધણીને ખાતે ઉધારી આડતીયાને ખાતે જમા કરવા.

ક. રાખ્યા વાળા ધણીને જેટલા રૂપિયાની હુંડી આડતીયાપર લખી આપીએ, તેટલા રૂપિયા આડતીયાને ખાતે જમા કરવા, ને તિથિ પોલી રાખરી, ખોખું આવેથી ફક્ત બરપાદની ગિતિ તે વખતે નાખવી.

ટીકા:—દેશમાં આ ત્રણ રીતો ચાલે છે. અમદાવાદ વગેરે ઠેકાણે ક રીત ચાલે છે પણ હુંડી શકરાયા પહેલાં આડતીયાના રૂપિયા જમા કરવા એ રીત સારી નથી તેમ રાખ્યા વાળા ધણીને હુંડી આપી છતાં તેનું દેવું ચોપડામાં રહેવા દેવું એ પણ હીક નથી. સળંગ હુંડી આપી પૈસા લીધા તે વ્યવહાર જોતાં હુંડી ખાતે રૂપિયા શકરાયા સૂધી જમા રાખવા એ રીત ઉત્તમ છે. આ ત્રણ રીતો આપેલ અનુક્રમે ઉત્તમ, મધ્યમ ને કનિષ્ઠ છે. માટે અમે આ પુસ્તકમાં અ રીતનો ઉપયોગ કર્યો છે.

ગમે તે રીતે આ પ્રકારમાં જમાખર્ચ કરીએ, પણ હુંડી લખતાં જે વટાવ મળ્યો હોય તે તેજ દિવસે હુંડીઆમણ ખાતે જમા કરવો, અને આપ્યો હોય તો હુંડીઆમણ ખાતે ઉધારવો. સરબર ભાવે આપી તે

હુંડીઆમણુ ખાતે જમા અથવા ઉધાર કરવું પડશે નહિ.

૨. જી રીત. જે કોઈને નામે હુંડી લખી આપીએ, તે તેને ખાતે હુંડીની કિમ્મત ભાવ પ્રમાણે થાય, તેટલી ઉધારી હુંડી ખાતે જેટલાની હુંડી હોય, તેટલા જમા કરવા. વટાવના પૈસા હુંડીઆમણુ ખાતે ઉધારવા અથવા જમા કરવા. ખોખું આવેથી હુંડીના રૂપિઆ હુંડી ખાતે ઉધારી આડતીઆને ખાતે જમા કરવા. (મં ૮-૫).

૩. જી રીત. તમારીવતીને ખાતે રોકડેથી અથવા ઉધાર હુંડી લખી આપીએ, તેમાં નક્કા ખોટના ધણી આપણે નથી પણ આડતીઆ છે. આવી હુંડી લખી આપીએ તે વખતે તેનું જમાખર્ચ તે ઉપરની રીતેજ નાખવું. પણ ખોખું આવેથી તે હુંડીના જેટલા પૈસા આપણને મળ્યા હોય, તેટલા આડતીઆને ખાતે મૂળ મિતિના જમા કરવા, તથા મૂળનું હુંડી તથા હુંડીઆમણુ ખાતું સરભર કરવું. એટલે હુંડી ખાતે જેટલા પૈસા જમા થએલા છે તેટલા હુંડી ખાતે ઉધાર થશે, અને જેટલા હુંડીઆમણુ ખાતે જમા અથવા ઉધાર થયેલા છે તેટલા હુંડીઆમણુ ખાતે ઉધાર અથવા જમા થશે.

બીજો પ્રકાર.—૧. જે માણસ લઈ તે હુંડી આવે, તેને હુંડીમાં લખેલાં નાણું આડતીઆને ખાતે લખી આપવાં. ગિતિ નાણું પાક્યાની નાખવી. (મં ૮-૬).

૨. ઉપરની હુંડી આપણા લખવાથી આડતીઆએ આપણા પર લખી હોય તે તે તમારીવતીની હુંડી થઈ, એમાં તે હુંડીના જેટલા પૈસા આડતીઆને મળ્યા હોય, તેટલા તેને ખાતે ઉધારવા, ને મિતિ હુંડી લખેલી જે તિથિની હોય તે નાખવી. હુંડી લાવનાર સમ્પત્તિને તે હુંડી જેટલાની હોય તેટલા પૈસા ગણી આપવા. આમાં આપણને વટાવ મળ્યો હોય તે તે હુંડીઆમણુ ખાતે જમા કરવો, અને ખોટ ગઈ હોય તે હુંડીઆમણુ ખાતે ઉધારવી.

ત્રીજો પ્રકાર.—૧. રોકડેથી જેની પાસેથી જેટલા રૂપિઆની હુંડી લખાએ, તેટલા રૂપિઆ તેને ખાતે ઉધારવા. વટાવ ખેટો હોય તે હુંડીઆમણુ ખાતે ઉધારવો, ને મળ્યો હોય તે હુંડીઆમણુ ખાતે જમા કરવો. આ હુંડી જે આડતીઆ પર ખીડીએ તેનો જવાબ આવેથી જેને નામે તેનાં નાણું લખેલાં છે તેને ખાતે જમા કરી આડતીઆને ખાતે ઉધારવાં. તિથિ આડતીઆને નાણું મળ્યાની નાખવી. (મં ૯-૧).

જે ગામની હુંડી હોય તે ગામ પર ન ધીડતાં ધીજ ગામ પર ધીડી-એ, તો ત્યાં જે પૈસા ઉપજે તેટલા આડતીઆને ખાતે લખવા, અને હુંડી લખનાર ખાતે જગા તો હુંડી જેટલાજ કરવા. તેમ કરતાં વટાવ મળ્યો હોય તો હુંડીઆમણ ખાતે જમા અને ખોટ ગઈ હોય તો હુંડીઆમણ ખાતે ઉધારવી.

૨. રોકડેથી ખરીદેલી હુંડી તમારીવતીને ખાતે આડતીઆપર ધીડી હોય તો આડતીઆને નાણાં મળ્યાનો જવાબ આવેથી આપણે એટલા પૈસા મૂળ મિતિના તેને ખાતે ઉધારવા, ને પ્રથમ જેને ખાતે જેટલા પૈસા ઉધારેલા છે તેને ખાતે તેટલા પૈસા જમા કરી લેવા. પછી વધઘટ હુંડીઆમણ ખાતે નાખી મેળ મેળવવો. આડતીઆ મૂળ મિતિનાં નાણાં મળે આપે.

૩. ખાતે લખાતીને જેની પાસેથી જેટલાની હુંડી લઈએ, તેને ખાતે એ હુંડીની ભાવ પ્રમાણે દિમ્મત થાય તે જમા કરવી, પછી હુંડીનાં નાણાં હુંડી ખાતે ઉધારવાં, ને વટાવ મળ્યો હોય તો હુંડીઆમણ ખાતે જમા અને આપ્યો હોય તો હુંડીઆમણ ખાતે ઉધારવો. આ હુંડી જેના પર ધીડી હોય તેને નાણાં મળ્યાનો જવાબ આવેથી તેને ખાતે ઉધારી હુંડી ખાતે જમા કરી લેવાં. આડતીઆને ખાતે મિતિ ભરપાઈની નાખવી. (મં ૯-૨).

જે ગામની હુંડી હોય તે ગામ ન મોકલતાં ધીજ ગામ પર વેચવા મોકલીએ, તો ત્યાં આડતીઆને વેચતાં નફા અથવા નુકશાન થાય, તેનો જવાબ આવેથી તેને ખાતે વધારામાં નફા થયો હોય તો ઉધારવો, ને ખોટ ગઈ હોય તો જમા કરવી. પછી એ નફા કે ખોટ હુંડીઆમણ ખાતે જમા કરવી અથવા ઉધારવી, એટલે મેળ મળશે.

૪. આ પ્રકારની હુંડી તમારી વતીને ખાતે આપણા આડતીઆપર ધીડી હોય, મતલબ કે તેની ગરજે તેણે મંગાવી હોય, તો આપણે એટલા પૈસા તેને ખાતે ઉધારવા. તિથિ પણ આપણે જે દિવસે રવાના કરીએ તે દિવસની મળે આપે.

ચોથો પ્રકાર.—એ હુંડી ખરીદતાં જેટલા પૈસા એસે, તેમાં જેટલાની હુંડી હોય તે હુંડી ખાતે ઉધારવા, ને વટાવ હુંડીઆમણ ખાતે જમા કરવો અથવા ઉધારવો. જ્યારે તે આપણી દુકાને વેચીએ, ત્યારે જે પૈસા ઉપજે તેમાંથી જેટલાની હુંડી હોય તે હુંડી ખાતે જમા કરવા ને નફા નુકશાન થયું હોય તે હુંડીઆમણ ખાતે જમા કરવું યા ઉધારવું. (મં ૯-૫).

જે ગામની હુંડી હોય તે ગામના આડતીઆ પર, (મં ૯-૪); અગ-
ર ખીજે ગામ; અગર તમારીવતીને ખાતે ખીડીએ, (મં ૯-૬ બ); તેનું
જમા ખર્ચ ઉપર ત્રીજા પ્રકારમાં જતાવ્યા મુજબ થાય છે.

હુંડી ખાતું હમેશાં છેવટે સરખર થાય એ ઉપલા લખાણમાં મૂખ્ય હેતુ છે.

૪૮. હુંડીની વિગત લખવામાં અનુક્રમે નીચેની વિગતે ધ્યાન આ-
પવું:—પ્રથમ ફેટલાની તે લખ્યા પછી—

અ. કયા ગામના કયા સાહુકાર પરની છે. તે સાહુકાર પોતાના ચોપ-
ડામાં વિગત લખતી વખતે પોતાનું નામ ન લખતાં “અમારા ઉપરની” લખશે.

બ. કયા ગામનો કોણુ લખનાર. તે સાહુકાર પોતાના ચોપડામાં વિગત
લખતી વખતે પોતાનું નામ ન લખતાં “લખી અત્રેથી અમારી” એમ લખશે.

ક. રાખ્યા કયા ગામના કોના, તે સાહુકાર પોતાના ચોપડામાં વિગત
લખતી વગત “રાખ્યા અમારી વતી” એમ કરશે.

હરકોઇના ચોપડામાં ઉપરની વિગતે ત્રણુ નામ લખવામાં જ્યાં સર્વ-
નામનો ઉપયોગ થાય તે કરશે.

ઢ. કઇ જાતની, કઇ મુદતની, અને કઈ મિતિની લખેલી.

ઈ. હુંડીનાં નાણાં રાખ્યાવાળા ઘણીને કે હરકોઇ ગાણુસને આખ્યાં હોય
તેનું નામ હસ્તેમાં લખી લખવું કે શાહજોગ નાણાં આખ્યાં છે. ખોળાધરજોગ
આખ્યાં હોય તો ખોળાધરનું નામ હસ્તે લખ્યા પછી લખવું. શાહજોગ નાણાં
આપવાથી નાણાનું જોખમ લેનારને માથે રહે છે ને ખોળાધરજોગ આપવાથી
ખોળાધરને માથે રહે છે.

૪૯. હુંડી શકરાયા વગર પાછી આવે તો પ્રથમ તે હુંડીનાં નાણાં જે
ખાતે જમા થયાં હોય તે ખાતે ઉધારી તે હુંડી પાછી લાવનાર સખસને
પાછાં આપવાં, તે ઉપરાંત બ્યાજ તથા ખેપ નકરામણુના પૈસા ધારા મુજબ
હુંડીઆમણુખાતે ઉધારીને આપવા. તેમાં વિગત જરાખર જણાવવી.

૫૦. અમુક ગાણુસને અમુક મુદતમાં અમુક રૂપિયા સૂધી આપવા
એવો જે સાહુકાર ઉપર પૈસા આપવામાં આવે છે તેનું નામ લલામણુપત્ર.
બલામણુ પત્રથી જેટલા રૂપિયા લઈએ તે જેણે બલામણુ પત્ર આપ્યો
હોય તેને ખાતે જમા કરવા. (મં ૯-૭).

મનોચત્ન.

૫૧. સવાલ—અમદાવાદ વાળાના લખવાથી વઢવાણુ વાળાએ રાજ-

કોટમાંથી ૩ ૫૦૦)ની હુંડી ૩ ૧૦૧)ને ભાવે લઈ મુંગઈ ખીડી. મુંગાઈ વાળે જે સાહુકાર પર હુંડી હતી તેની પાસેથી નાણાં લીધાં તો આ પાંચે સાહુકાર પોતાના રાજમેળમાં નામું કેમ લખશે ?

ઉત્તર. ઐ. અમદાવાદવાળાના પાંચસેં રૂપિયા મુંગઈમાં જમા થશે, તે વઢવાણુવાળે તેના લખવાથી મોકલાવ્યા છે, માટે આ તમારીવતીની હુંડી ચર્ચ તેથી અમદાવાદવાળે ૩ ૫૦૫) વઢવાણુવાળાને ભાવ પ્રમાણે જેઠલા છે તે વઢવાણુવાળાને ખાતે જમા કરશે, અને મુંગાઈવાળાને ખાતે ૩. ૫૦૦) ઉધારશે ને ૩. ૫) હુંડીઆમણુ ખાતે લખશે.

બ. વઢવાણુવાળાએ ૩. ૫૦૫)ખર્ચા મુંગઈની હુંડી ખરીદ કરી, અને અમદાવાદવાળાની વતી તરત મુંગઈ ખીડી દીધી. આનું નામું લખવામાં પ્રથમ ૩ ૫૦૦) હુંડી લખનાર ખાતે ને ૩ ૫) હુંડીઆમણુ ખાતે લખશે, શકરાયાનો જવાબ આવેથી ૩ ૫૦૦)હુંડી લખનાર ખાતે ને ૩ ૫)હુંડીઆમણુ ખાતે જમા કરી આ તમારી વતીની હુંડી છે માટે ખરચેલા ૩. ૫૦૫)સધળા અમદાવાદવાળાને ખાતે માંડશે. તિથિ થણુ હુંડી લીધાની તારીખની નાખશે.

ક. રાજકોટવાળે અમારીવતી મુંગઈ હુંડી લખે છે તે ૩. ૫૦૦) પ્રથમ હુંડી ખાતે જમા કરી ખોખું આવેથી હુંડી ખાતે ઉધારી મુંગઈના જે સાહુકારપર હુંડી લખી છે તેને ખાતે જમા કરશે, તિથિ ભરપાઈની નાખશે. ને ૩ ૫)હુંડીઆમણુ ખાતે જમા કરશે.

દ. જેનાપર મુંગઈ હુંડી ખીડાઈ છે તે અમદાવાદવાળાને ખાતે ૩. ૫૦૦)જમા કરશે, હસ્તેમાં વઢવાણુવાળાએ ભર્યા લખશે, ને તિથિ પોતાને નાણાં ગણ્યાની નાખશે.

ઈ. મુંગઈના જે સાહુકારે હુંડીનાં નાણાં આપ્યાં છે, તે રાજકોટવાળાને ખાતે ઉધારીને આપશે. આમાં તેને હુંડીઆમણુનો શયદો મળે નહિ કેમકે અમારીવતીની હુંડી રાજકોટવાળે લખી છે. તિથિ ભરપાઈ થયાની નાખશે.

પર. ખીજ પાસે જેઠલા રૂપિયા વ્યાજના લેણા નીકળતા હોય તેટલા તેને ખાતે ઉધારી વ્યાજ ખાતે જમા કરવા, અને કોઈના ખાતામાં આપણે વ્યાજ દેવું નીકળે તો તે વ્યાજ તેને ખાતે જમા કરી વ્યાજ ખાતે ઉધારવું. કેટલાક ખાતામાં વ્યાજ કાઢ્યા પછી અમુક રકમ છૂટ ચૂકાય છે,

એવે પ્રસંગે વ્યાજ ખરેખરે નીકળતું હોય તેટલું ખાતાદારના પેટામાં જમા
યા ઉધાર કરી પછી પેટામાં છૂટ જાદ મૂકી યાકી રહે તેટલી રકમ ખાતા-
દારને માથે ચડાવવામાં આવે છે. એજ માથે ચડાવેલી રકમ વ્યાજ ખાતે
ઉધાર યા જમા કરવામાં આવે છે. (મું. ૧૧-૧લી કલમની રકમો).

૫૩. કોઇના ખાતાનો હિસાબ કરી વ્યાજ લે'ણું નીકળતું હોય તે તેને
ખાતે ચડાવી વ્યાજ ખાતે જમા કરવું. પછી તે જળદ, ગાય, ભેંસ વ-
ગેરે ઢોર તથા દાણો વગેરે કાંઇ પણ ચીજ આપે તો તે તેને ખાતે જમા
કરી ખરીદ ખાતે યા જૂદે જૂદે ખાતે ઉધારવી. પછી તે રકમો ખાતા-
વહીમાં ખતવી ખાતું સરભર * કરી યાકી લે'ણા નીકળે તે નીચે ઉધાર
જાળુએ લખી નવો થએલો ઠરાવ સમજા ખાતાવહીમાં ત્યાં નોંધવો. આ
ઠરાવ વ્યાજવહીમાં જે ઠેકાણે યાકી કાઢે છે ત્યાં નોંધાતો નથી, કેમકે તે
જાકી નીચે દેણદારની સહી લેવામાં આવે છે, તેથી દીવાની કાયદાનો તેમાં
જાથ નડે છે. દેણા ખાતાનો હિસાબ એથી ઉઝરી રીતે લખાય. (વ્યાજવહી
નમુનો ૪ થો જુઓ.)

ખાતાવહી.

૫૪. રોજમેળમાં જે રકમો જૂદે જૂદે ખાતે વારંવાર જમા અગર
ખર્ચ લખાય છે તે સર્વ રકમો જેને નામે દાખલ કરવાની તે રોજમેળનાં
પાનાં પ્રમાણે યાદી કરેલી તેને ખાતાવહી કહે છે.

૫૫. ખાતાવહીનો ઉપયોગ એ છે કે અમુક આસામી પાસે લે'ણું
દેણું કેટલું છે તે એક ઠેકાણેથી સમજાય છે.

૫૬. અમુક આસામીનું અગર જાગતનું લે'ણું દેણું સમજવાને માટે
તેને નામે જે એક ઠેકાણે જમા ખર્ચ રખાય છે તેને ખાતું કહે છે. તે ન
રાખીએ તો કોઇ પણ આસામીનું અગર જાગતનું લે'ણું દેણું એક ઠેકા-
ણેથી સમજાશે નહિ.

૫૭. ખાતાવહીના પાનામાં અમુક આસામીનું અગર જાગતનું ખાતું
પાડવું હોય તેનું નામ પ્રજમ લખી પછી 'નુંખાતું' લખી છેડે તે કઈ સાલનું
તે લખવું. તેની નીચે રોજમેળ પ્રમાણે જમા ખર્ચની નિશાનીવાળી
લીટીઓ કાઢવી. એ પ્રમાણે રોજમેળમાં જેટલાં ખાતાં આવેલાં હોય તેટલાં
ખાતાં ખાતાવહીમાં પાડવાં જોઈએ. એ બધાં ખાતાં એકદમ પાડતા નથી

* ખાતું સરભર કેમ કરવું તેને માટે સરવૈયામાં કલમ ૮૫ જુઓ.

પણ રોજમેળ ખતવતાં જેમ જેમ જરૂર પડતી જાયછે તેમ તેમ પાડતાજાય છે. યુદ્ધસ્ત સાક્ષનાં દેવા લેણુનાં ખાતાં તેા પ્રથમ પાડી દેવું લેણું લખી લેવામાં આવે છે, અને તે ઉતારતી વખત જૂની સાક્ષની ખાતાવહીના ખાતામાં નવી સાક્ષની ખાતાવહીમાં જે પાને તે ખાતું પાડયું હોય તે અંક તથા ચોપડો કયો તે લખવામાં આવે છે. નવી સાક્ષની ખાતાવહીમાં જૂની સાક્ષની ખાતાવહીના પાનાનો અંક તથા ચોપડો કયો તે નોંધવામાં આવે છે. એમ આગળ સામન કરવાથી ખાતું જેવું સહેલ પડે છે.

૫૮. અ. રોજમેળની રકમો ખાતાવહીમાં ખતવતી વખતે ખાતાવહીમાં જેની તેના ખાતામાં જમાની જમા તરફ ને ઉધારની ઉધાર તરફ લખી તેની આગળ રો. પા. (રોજમેળ પાતું) કરી રોજમેળના જે પાનાપર તે રકમ હોય તે પાનાનો અંક ભરી તેની પાસે મિતિ (મહિનો, તિથિ, વાર) લખવામાં આવે છે. રોજમેળમાં રકમ નીચે બેવડી લીટી દોરી ખા. પા. લખી રાખેલું હોય છે ત્યાં રોજમેળની રકમ ખાતાવહીના જે પાને ખતવી તે પાનાનો અંક ભરી દેવામાં આવે છે. એથી એ રકમ ખાતાવહીમાં ખતવી ગયેલી છે તે, તથા કયે પાને એ માલમ પડે છે. વળી તે ખતવી ગયેલી છે તેના વધારે પૂરાવા સાથે રકમનો સર્વાળો માથે ભરેલો હોય છે તેની નીચે ૦ શુન્ય કરવામાં આવે છે. આ પ્રમાણે સઘળી રકમો અનુક્રમે ખતવવામાં આવે છે.

બ. ધણા વેપારીઓ જાણસવાર ખાતાં ખતવવામાં તેની વિગત લખે છે કે જેથી તે કેટલા મણુ યા નંગ સિલિકે છે તે ખાતાવહીપરથી ઝટ માલમ પડે છે. અને નમુનામાં તેમ પણ રાખેલું છે. આવી રીતે કરવાથી જાણસ વહીવટો ચોપડો રાખવાની જરૂર રહેતી નથી.

૫૯. ખાતાવહીમાંથી ખાતું એકદમ ઝટ જડે, તેને સાથે ખાતાવહીને પહેલે પાને સાંકળિયું કરવામાં આવે છે. એટલે ખાતાવહીના ખાતાનાંનામ અક્ષર અનુક્રમે લખી તેની આગળ ખાતાવહીના પાનાનો અંક લખે છે. તે જોવાથી કયું ખાતું કયા પાનામાં છે તે ઝટ સમજીય છે. સાંકળિયું કરવાની પદ્ધતિ એક નથી. કેટલાક ગામવાર ખાતાં નોખાં રાખી દરેક ગામમાં જતવાર યા મહોજ્ઞાવાર ખાતાં ખાતાવહીમાં પાડે છે, તે મુજબ સાંકળિયું લખે છે અને તેમાં કોનું ખાતું કયે પાને છે એ લખી રાખે છે.

૬૦. દરેક ખાતામાં જમા તેની સાથે લેવડદેવડના પ્રમાણમાં ખાર

માસમાં ફેટલી નેઈશે તેનો વિચાર કરી રાખવી. છતાં ખાતું બરાબ જન્ય તો ખાતાનું સાંધણુ ખીજે પાને કરવું. પછી મૂળ ખાતામાં જગા ઉધારની રકમોનો આખર સૂધી સરવાળો કરી તે સરવાળો સાંધણુ ખાતામાં નો તેની તરફ લખી પાછળ પાને. (•) મેથી ચોપડે આણે એમ લખવું. તથા મૂળ ખાતામાં નીચે સાંધણુ પાને () મે ચોપડે આણે એમ લખવું.

૬૧. ખાતાવહીમાં અમુકજ ખાતાં હોય એવો કાંઈ મેળ નથી. રા-જમેળમાં જેટલાં નામથી રકમો જમા અર્ચ થયેલી હોય છે, તેટલાં ખાતાં ખાતાવહીમાં હોય છે, એક આશામીનું એકજ ખાતું પડે એવો પણ મેળ નથી. એક માણસની જૂદે જૂદે ઠેકાણે દુકાન ચાલતી હોય તો દુકાનવાર ખાતું જૂદું જૂદું રાખવામાં આવે છે. ફેટલીક વખત ખાનગી ઉપાડ અને દુકાનની ઉપાડનાં ખાતાં પણ નોખાં નોખાં રાખવામાં આવે છે.

૬૨. ખાતાવહીનાં સઘળાં ખાતાં બે પ્રકારમાં આવી જાય છે. ૧ પા-કાં ખાતાંમાં, ૨ કાચાં ખાતાંમાં.

પાકાં ખાતાં એટલે જે ખાતામાં રકમો એકવાર જમા થા અર્ચ લખાઈ તે ફરીથી ખીજે ખાતે જમા થા અર્ચ થતી નથી તે ખાતાં, ટૂંકામાં જેનું દેવું લેણું આવતી સાલમાં આપવાનું છે તેવાં ખાતાં. ઉદાહરણ-આસા-મીઓનાં ખાતાં.

કાચાં ખાતાં એટલે જે ખાતામાં રકમો એકવાર જમા થા અર્ચ લખાઈ તે વર્ષ આખરે હિસાબ માંડી વાળવાને ફરીથી જમા અર્ચ કરીને પાકા ખાતામાં લેઈ જવી પડે છે તેવાં ખાતાં, ટૂંકામાં જેનું દેવું લેણું આવ-તી સાલમાં આપવાનું નથી તેવાં ખાતાં. ઉદાહરણ-ખરીદ વકરાખાતું, જળ-સવાર પાડેલાં ખાતાં, વ્યાજ ખાતું ઈં.

રોજમેળ ખાતાવહી વિષે પરચૂરણ સવાલ.

૬૩. ખરીદ ખાતું ને અર્ચ ખાતાનો મુકાબલો કરો ?

ઉત્તર. ખરીદ ખાતે અર્ચેલાં નાણાં પાછાં મળવાનાં છે પણ અર્ચખાતે ખ-ર્ચેલાં નાણાં પાછાં મળવાનાં નથી.

૬૪. રોજમેળમાં રકમ અર્ચ થઈ ન હોય, છતાં ઉધાર ખાણુએ લ-ખાય એવી રકમ કઈ ?-ઉત્તર અતે સિલક કાઢે છે તે.

૬૫. અનેક જણસોની ખરીદી તથા વેચાણુ ખરીદ વકરા ખાતે કર્યું

પછી બાળતવાર દરેક જણુસ ખાને નફો યા ખોટ શ્મિ થઇ તે જાણવું હોય તો કેમ કરવું?—ઉત્તર. જૂદી જૂદી જણુસોના જેટલા જેટલા પૈસા ખરીદ ખાને લખેલા તેટલા તેટલા પૈસા વકરા ખાને જમા કરી જણુસવાર ઉધારવા, પછી જૂદી જૂદી જણુસોના જેટલા જેટલા પૈસા વકરાખાતે જમા થયેલા તેટલા તેટલા ખરીદ ખાતે ઉધારી જણુસવાર જમા કરવા એટલે દરેક જણુસવાર નફો યા ખોટ માલમ પડશે.

૬૬. રોજમેળને ખાતાવહી એમાંથી વિશેષ યોગ્યતાનો દસ્તાવેજ કયો?

ઉત્તર.—રોજમેળ એ વધારે યોગ્યતાનો છે. કારણ તેમાં પ્રત્યેક રકમની સંપૂર્ણ તપસીલ અને સિલક માલમ પડે છે, અને તે ઉપરથીજ ખાતાવહી કરવાનું બની આવે છે.

૬૭. રોજમેળ ખોવાયો તો પહેલાં પ્રમાણે તૈયાર થાયકે નહિ?

ઉત્તર. અસલ પ્રમાણે તૈયાર થાય નહિ. પરંતુ ઘણું કરીને તપસીલ સિવાય ખાતાવહીપરથી બની શકે.

૬૮. રોજમેળ ખાતાવહીમાં મળતાપણું કેવું છે? ઉત્તર સિલક સિવાય બંધી વાતે મળતાપણું છે.

૬૯. કોઇ માણુસ પાસે લે'ણું દે'ણું કેટલું છે તે શા પરથી સૂમજાય? ઉત્તર.—ખાતાવહીપરથી.

વ્યાજવહી.

૭૦. સાલ આખરે વ્યાજ ખાતાનો હિસાબ કરી તેનું જમા ખર્ચ કસમ પરમાં લખ્યા મુજબ નાખે છે. કેટલાક દર વર્ષે વ્યાજ ખાતાનો હિસાબ કરતા નથી, તેવા લોકો જ્યારે હિસાબ સમજે, ત્યારે વ્યાજ નીકળ્યા પ્રમાણે તેનું જમા ખર્ચ નાખે છે. વળી કેટલાક વેપારીઓ સાલ આખરે વ્યાજ કાઢવાને બદલે વર્ષના અમુક ભાગમાં હિસાબ સમજી વ્યાજ જમા ઉધાર નાખે છે. આવી રીતે વ્યાજ કાઢવાનો વખત જૂદો જૂદો છે.

૭૧. ખાતાવહીપરથી રકમે લેઇ વ્યાજવહીમાં વ્યાજ કાઢે છે. વ્યાજ કાઢતા પહેલાં અરરપરસ ખાતું મેળવી જુએ છે, કે રકમ લખેલી રહી ગઇ હોય તો માલમ પડે. રહી ગયેલી રકમને અચ્ચડ (ખાતે નહિ ચડેલી, નહિ નોંધાયેલી) રકમ કહે છે. અચ્ચડ રકમેનું જમા ખર્ચ છેલ્લા મેળમાં નાખી (મિતિ મૂળની હોય તે પેટામાં લખે છે) ખાતાવહીમાં ખતવે છે,

તે પછી વ્યાજ કાઢવું શરૂ કરે છે. જે લોકોને અચૂં રકમો ધણી રહી ગઈ હોય, નામું ખરાબર ચોખ્ખું હોય નહિ, તે સખ્સ ખાતું મેળવતી વખતે વ્યાજવહીમાં સઘળું ખાતું પ્રથમ ઉતારી લેશે; તેને સુધાવહી કહેશે. સુધાવહી નીચે વ્યાજ કાઢવામાં આવેશે.

૭૨. વ્યાજ બે જાતનાં છે. ૧. સાદું, ૨. દીવાળી ખાકી અથવા ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ.

અ. મુદત રૂપિયાનું કહેલી મુદત સૂધીનું સામડું વ્યાજ ગણવું તેને સાદું વ્યાજ કહે છે. સાનમાં કાંઈ જણસ મૂકી રૂપિયા ઉપાડે ને દીવાળી ખાકી વ્યાજ ગણવાની બોલી ન કરી હોય તો સાદું વ્યાજ ગણવાનો ચાલ છે.

બ. મુદત રૂપિયા જેટલી મુદત રહે તેટલી મુદતનું સામડું વ્યાજ ન ગણતાં દીવાળીએ દીવાળીએ ફરી ફરી વ્યાજ કાઢે તે વ્યાજને દીવાળી-ખાકી વ્યાજ કહેશે. કેટલેક ઠેકાણે દીવાળીએ દીવાળીએ ફરી વ્યાજ ન કાઢતાં ખાતું જે દિવસથી શરૂ થયેલું હોય તે દિવસથી બાર બાર માસે ફરી ફરી વ્યાજ કાઢે છે. અંગગણિતમાં આવા વ્યાજને ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ કહે છે. કેમકે તે ચક્ર એટલે પૈડાની માફક ફરી ફરીને આંટા મારે એટલે વ્યાજનું વ્યાજ ગણાય.

૭૩. વ્યાજ ગણવાની ત્રણ રીતો છે. ૧. સળંગ, ૨. કાપી, ૩. વારો-વારીઁ.

અ. સળંગ વ્યાજ કહેવાનું કારણ એકે તેમાં માસ સળંગ ગણાય છે. એ ગણવાની રીત બહુ સરળ છે પણ તેમાં માસ તથા સરના આંકડા મોટા આવે છે.

બ. કાપી વ્યાજ કહેવાનું કારણ એકે ખાતામાં આવેલી રકમો એક બીજાના પેટામાં કપાય છે.

ક. વારોવારીઁ વ્યાજ કહેવાનું કારણ એકે તેમાં મુદત વાર પ્રમાણે ગણાય છે.

૭૪. સળંગ વ્યાજ ગણવાની રીત.

અ. પ્રથમ મથાળે કયા ખાતાનું કયા સૂધીનું વ્યાજ, તથા ખા. પાનું લખવું. તેની નીચે જમા ઉધાર કરી જમાની સઘળી રકમો જમા તરફ ને ઉધારની ઉધાર તરફ ખાતામાંથી લખવી. ફેર માત્ર એટલોજ કે ખાતામાં માથે આંકડો ભરાય છે, તેમ વ્યાજવહીમાં ન ભરાતાં લીટીને આરંભે

કરીને રકમ લખી દહાડો વાર લખવો. મતલબ કે પહેલો સળ સર ભરવા માટે રાખવો.

વ. માસ ગણવાની રીત:—જમા ઉધારની દરેક રકમના તેની તિ-
થિથી વ્યાજ ગણવાની મુદત સૂધી તિથિ પ્રમાણે ગહિના તથા દિવસ નક્કી
કરવા, અને દરેક રકમ નીચે પેઠામાં ભરવા. અધિક માસના વરસમાં વરસ-
ના ૧૩ માસ ગણાય છે.

ક. સર ગણવાની રીત:—રૂપિઆને ગહિનાનો ગુણાકાર તે સર
કહેવાય, અને રૂપિઆ અને દિવસના ગુણાકારને ત્રીસે ભાગતાં આવે તે સર
કહેવાય. ત્રીસે ભાગવાની સહેલી રીત સાડાસાતનો પા એ ધાત ગણવાની છે.
ભાગાકારમાં ૩૫ કે તેથી ઓછા વધે તો મૂકી દેવા ને વધારે વધે તો ૦ ગણી
લેવો. આ પ્રમાણે દરેક રકમનો સર ગણી તેને માથે ચડાવવો. પછી જમા
ઉધારના સરનો જૂદો જૂદો સર્વાજો લેવો, ને મોટા સર્વાજોમાંથી નાનો
સર્વાજો બાદ કરવો, બાકી સર રહે તેમાંથી ૦૫ દિવસનો સર બાદ કરવો.
એ ગણવાની સહેલી રીત એ છે કે બાકી રહેલા સરનો ૬૦ મો ભાગ તેમાંથી
બાદ કરવો. (આમ કરવાનું કારણ વારોવારીઆ વ્યાજમાં યતાવ્યું છે). કાઠિ-
આવાડમાં ૦૫ દિવસ ન કાપતાં વ્યાજમાંથી છૂટ મૂકે છે.

દ. તારીજ ગણવાની રીત:—તારીજ રાજ પ્રથમ લખી લાંબી
લીટી દોરવી ને તે લીટીમાં જે દિવસ સૂધી વ્યાજ કાઢયું હોય તે દિવસ લખ-
વો. તેની નીચે જમા ઉધારની લીટીઓ દોરવી. પછી ખાતાવહી પરથી નક્કી
કરી જે રૂપિઆ દેવા રહેતા હોય તો જમા તરફ ને લેણું રહેતા હોય તો
ઉધાર તરફ લખવા. વ્યાજનો સર લેણું નીકળતો હોય તો ઉધાર તરફ ને
દેવો રહેતો હોય તો જમા તરફ માંડવો. ટકાની તેરીખ હોય તો સર જેટલા
દોકડા વ્યાજ ગણવું. અર્ધા ટકાની હોય તો અર્ધા દોકડા સમજવા. આનાની
તેરીખ હોય તો જેટલા આનાની તેરીખ હોય તેટલાએ સરને ગુણતાં આવે
તેટલી બદામ વ્યાજ સમજવું.

**ઈ. વ્યાજવહીનું વ્યાજ રોજમેળમાં નાખતી વખતે તેના પેઠામાં વ્યા-
ખા. નાખવું, અને વ્યાજવહીમાં રા. પા. નાખવું. કે જ્યારે તપક્તીલ જોવી
હોય ત્યારે માલમ પડે.**

ટીકા:—જ્યારે જમા ઉધાર એકજ તેરીખ હોય ત્યારેજ આ રીતે વ્યાજ
કાઢી શકાય. આ વ્યાજ માટે વ્યાજવહીના ચોપડામાં ૧ લો નમુનો જુઓ.

૭૫. કાપી વ્યાજ ગણવાની રીત.

અ. જોખું ખતાવવાની રીત:—પ્રથમ મથાળે કયા ખાતાનું, કઈ સાક્ષનું વ્યાજ તે લખી ખા. પા. લખવું. તેની નીચે જમા ઉધાર દોરવું. પછી ખાતાવહીપરથી જમા કે ઉધારની પહેલી રકમમાંથી જે રકમ મોટી હોય તે વ્યાજવહીમાં જે બાબતની હોય તેજ બાબતએ લેવી. કાપી વ્યાજમાં રકમો લખવાની રીત ઉપરના વ્યાજના જેવીજ છે. ધારોકે જમામાં પહેલી રકમ મોટી છે માટે આપણે જમામાં તે રકમ લીધી. પછી ઉધારની બાબતની પ્રથમ રકમથી જેટલી રકમો તેમાં બાદ જતી હોય તેટલી ઉધાર બાબતએ લેવી. ધારોકે તેવી બે રકમો બાદ જાય છે માટે બે લીધી. તે રકમો જમા બાબતની પહેલી રકમમાંથી બાદ કરવી. બાદ કરવાને તે રકમો પેટામાં લખવી. પણ તેની સાથે દહાડો વાર ન લખવો. બાકી જે રહે તે ઉધારની ત્રીજી રકમ લઈ તેમાંથી બાદ કરવી. બાકી સાથે જમાની બીજી રકમથી જેટલી રકમો બાદ જતી હોય તેટલી લેવી. ન જતી હોય તો ફક્ત બાકી બાદ કરવી. ઉધારમાં જે બાકી રહે તે જમાની રકમમાંથી બાદ કરવી. આમ છેવટ બધી રકમો વ્યાજવહીમાં આવી રહે ત્યાંસૂધી કરવું.

છેવટે જેટલા રૂપિયા ખાતાવહીમાં દેવા કે લેણા રહેતા હોય તેટલાજ રૂપિયા વ્યાજવહીમાં દેવા કે લેણા નીકળે તો જોખું ખર્ચે બાબત સમજવું. બૂલ જણાય તો ફરી તપાસી ખર્ચે કરવું. જોખામાં દેવી રહેલી રકમો ઉધાર તરફ ને લેણી રહેલી રકમો જમા તરફ છેવટે ખતાવવી ને તે કઈ સુદન સૂધી રહી છે તે પણ ખતાવવું.

વ. માસ ગણવાની રીત:—જોખામાં જમા ઉધાર રકમોમાંથી જે રકમ પહેલી તિથિની હોય તે દિવસથી તેની સરખી રકમ વાળી બીજી તિથિ સૂધી તિથિ પ્રમાણે માસ તથા દિવસ નક્કી કરવા ને તે પહેલી તિથિની રકમ આગળ માંડવા ને સામી બાબતએ તે રકમને માથે ગુણ્ય મૂકવું. આ પ્રમાણે બધી સરખી રકમોના માસ નક્કી કરવા.

ક. સરગણવાની રીત:—પાછલા વ્યાજમાં આપ્યા પ્રમાણેજ છે. પેટા રકમના સરનો સર્વાળો મૂખ્ય રકમને માથે ચડાવવો. પછી જમા બાબતના સરનો સર્વાળો જમા તરફ ને ઉધાર બાબતના સરનો સર્વાળો ઉધાર તરફ કરવો. આ પછીની સઘળી રીત જમા ઉધારની એકે તેરીખ હોય તો સંગે વ્યાજના જેવીજ છે.

(વ્યાજવહીમાં નમુનો રળે કાપી વ્યાજ માટે જુઓ).

૭૬. જમા ઉધાર જૂદી તેરીખ હોય તો કાપી વ્યાજની રીતે વ્યાજ કાઢી જમા ઉધારના સરના જૂદા જૂદા સર્વાળા કરી તે દરેકમાંથી ૦૧ દિવસનો સર બાદ કરી બાકી સર રહે તે તારીખમાં જમાનો સર જમા બા-જુએ, ને ઉધારનો સર ઉધાર બાજુએ લખી જમા ઉધારની તેરીખ મુજબ વ્યાજ ગણવું. આવા ખાતાનું વ્યાજ જમા ઉધારની રકમોનું જ્યાં સૂધી વ્યાજ ગણવું હોય ત્યાં સૂધી માસ જૂદા જૂદા ગણી કઢાય નહિ. ધારોકે આપણે લીધેલી રકમનું વ્યાજ ૦૧૧ ટકા લેએ, ને આપણે ભરેલી રકમનું વ્યાજ ૦૧૧ ટકા લેએ છે. હવે આપણે રૂ. ૧૦૦) આપ્યા, એ માસ પછી રૂ. ૫૦) ભર્યા તો ચાર માસને ચાંતે વ્યાજ શું થાય? રૂ. ૧૦૦) પ્રથમ આપણે એ માસ રાખ્યા, માટે તેનું વ્યાજ રૂ. ૧૧ થયો. એ માસ પછી રૂ. ૫૦) ભર્યા માટે રૂ. ૫૦) બાકી રહ્યા, તે માસ એ રહ્યા માટે તેનું વ્યાજ રૂ. ૦૧૧ ગણી કુલ રૂ. ૨૧ વ્યાજના થાય. સળંગ રીતે ગણતાં રૂ. ૧૦૦)નું ૪ માસનું વ્યાજ રૂ. ૪૪) તેમાંથી રૂ. ૫૦)નું એ માસનું વ્યાજ રૂ. ૦૧૧ જતાં રૂ. ૨૧ નીકળે. માટે સળંગ ગણવાની રીતે ન ગણાય.

(આવા વ્યાજ માટે વ્યાજવહીમાં નમુનો ૩૦ જુઓ).

૭૭. વારોવારીઝિં વ્યાજ ગણવાની રીત.

અ. આ વ્યાજ કાઢવાની રીત કાપી વ્યાજના જેવીજ છે. ફેર માત્ર માસ ગણવાની રીતમાં છે તે નીચે મુજબ—

બ. વાર પ્રમાણે દિવસ ગણવાની રીત:—પ્રથમ તિથિ પ્રમાણે માસ ગણી નક્કી કરવા તેમાંથી દર મહિને અર્ધા દિવસ લેએ ગણતાં જેટલા દિવસ આવે તેટલા દિવસ આવેલી મુદતમાંથી બાદ કરવા. બાકી જેટલી મુદત રહે તેટલી વાર પ્રમાણે ગણતાં આવવી જોઈએ. એમ અડસદો જાણુ-વો. તે નક્કી કરવા માટે—

અડસદે રહેલી મુદતમાં જેટલા માસ હોય તેનાં પખવાડીઆં કરવાં. એ પખવાડીઆં જેટલા દિવસ * પહેલી તિથિના વારથી તે વારને મૂકીને

* પખવાડીઆ જેટલા દિવસ પહેલી તિથિના વારથી ગણવાનું કારણ. મહિનાના વાર ત્રીશ તે પહેલી તિથિના વારથી તેને પડતો મૂકી ગણીએ તો બીજો માસ પહેલા વારથી ૨ દિવસ મોડો બેસે. (કેમકે પહેલો વાર પડતો મૂક્યો જેથી ૭મો, ૧૪મો, ને ૨૧મો વાર તે ને તે આવે) માટે માસે એ દિવસ ને પખવાડીએ ૧ દિવસ ગણીએ છીએ.

ગણુવા. ગણુતાં છેલ્લો વાર જે આવે તે દિવસે છેલ્લું પખવાડીઠી પૂરું થયું એમ સમજવું. પછી તેની જોડેના વારથી છેલ્લી તિથિના વાર સુધી વાર ગણુવા, તેમાં છેલ્લો વાર ગણુવો, તે ઝેટલે સુધી ગણુવા કે માહના ઉપર દિવસનો અડસદો નક્કી કર્યો છે તેના લગભગ આવી રહે. ઉદાહરણ—ધારોકે પોષ શુદ્ધ ૭ ને શનીવારથી પોષ શુદ્ધ ૭ ને બુધવાર સુધી વાર પ્રમાણે મુદત ગણુવી છે. તે પ્રથમ તિથિ પ્રમાણે ગણુતાં ૧૨ માસ થયા, તેમાંથી ૦૧ દિવસ પ્રમાણે ૬ દિવસ ૦૨તાં ૧૧૧ માસને ૯ દિવસનો અડસદો આવ્યો. હવે ૧૧૧ માસનાં ૨૩ પખવાડીઆં થયાં, તેટલા દિવસ પહેલી તિથિનો શનીવાર છે ત્યાંથી તેને મૂકીને ગણુતાં છેલ્લો સોમવાર આવ્યો, ઝેટલે ૨૩ મું પખવાડીઠી સોમવારે પૂરું થયું. પછી સોમવારથી છેલ્લી તિથિના બુધવાર સુધી ગણુતાં બે દિવસ આવ્યા, પણ લગભગ ૯ દિવસ આવવા જોઈએ, માટે ૨ દિવસ વાળો બુધવાર નહિ પણ તેની પછીનો બુધવાર હાવો જોઈએ, માટે એક અઠવાડીઠી વધારે ગણુવું તેથી ૨+૭=૯ દિવસ થયા, તે ઉપરના દિવસ સાથે મળી કહે છે. બ્યારે આવી રીતે ગણુતાં ૬-૭ કે ૮ દિવસના ફેર રહે ત્યારે ૭ દિવસ ઉમેરી લેવા.

બીજી રીત:—તિથિ પ્રમાણે ગણુતાં જે માસ થાય, તેમાંથી મહિને અર્ધા દિવસ પ્રમાણે બાદ કરતાં જે માસ રહે તેનાં પખવાડીઆં કરી તેમાં ઉપર જેટલા દિવસ હોય તે મેળવવા. પછી પહેલી તિથિના વારથી તે દિવસ જેટલા વાર પહેલો વાર પડતો મૂકી ગણુવા. છેલ્લો વાર આવે તે બીજી તિથિનો વાર હોય તો જાણવું કે અર્ધા દિવસ લેખે બાદ કરતાં જે મુદત આવી છે તે ખરી છે. પણ જો વાર વધી જાય તો જેટલા દિવસ વધ્યા છે તેટલા ઓછા કરવા, અને જો એકાદ બે દિવસ ઘટતા હોય તો તેટલા ઉમેરવા. ઉદાહરણ:—અષાઢ શુદ્ધ ૧ ને સોમવારથી આસો વદ ૦)) ને શુક્રવાર સુધી માસ ગણુવા છે તો તિથિ પ્રમાણે ગણુતાં ૩૧ માસ ૧૪ દિવસ આવ્યા, તેમાંથી ૦૧ દિવસ લેખે બાદ કરતાં ૩૦ માસ ૧૨ દિવસ રહ્યા હવે ૩૦ માસનાં પખવાડીઆં ૭ તેમાં ઉપરના ૧૨ દિવસ મેળવતાં ૧૯ દિવસ થયા. તેટલા વાર પહેલી તિથિનો સોમવાર પડતો મૂકી ગણુતાં છેલ્લો વાર શની આવ્યો, પણ બીજી તિથિનો વાર શુક્ર છે તેથી ૧ દિવસ વધી જાય છે તે બાદ કરતાં ૩૦ માસ ૧૧ દિવસ ખરાજાણવા.

ક. તિથિ કરતાં વાર પ્રમાણે ગણુતાં માસે અડધો દિવસ ઓ-

છા વ્યાવેછે તેનું કારણ:—તિથિ પ્રમાણે માસ ગણાય છે તે ચાંદ્ર માસ છે તે રક્ષા દિવસનો છે એટલે એટલા દિવસમાં ચંદ્ર પૃથ્વી આસપાસ ફરી આવે જતી સ્થિતિમાં આવે છે, અને વાર પ્રમાણે માસ (સૂર્ય માસ) ના ૩૦ દિવસ પૂરેપૂરા ગણાય છે. તેથી ચાંદ્ર માસ સૂર્ય માસ કરતાં મંદિને અડધા અડધા દિવસનો એટલો ગણાયલો છે તેથી વધારે માસ થયેલા હોય છે તેમાંથી મહિને ના દિવસ લેખે બાદ કરેથી સૂર્ય માસ થઈ રહે છે.

(વારોવારીઆ વ્યાજ માટે વ્યાજવહીમાં નમુનો ૩જો જુઓ)

૭૮. કાંધાનું વ્યાજ ગણવાની રીત ખીજાં વ્યાજ ગણવાની રીતના જેવી છે, ફેર માત્ર એટલોજ કે જેટલા રૂપિયાનું કાંધું લખ્યું હોય તેટલા બધા રૂપિયા વ્યાજવહીમાં ઉધાર બાબતે સામટા ન લેતાં, દરેક હપ્તો જૂદો જૂદો લેવામાં આવે છે, ને તેની મિતિ હપ્તો ભરવાનો જે દિવસ હોય તે લખાય છે. (વ્યાજવહીમાં નમુનો ૪ થો જુઓ).

૭૯. કેટલોક ગાલ તેની કીમત અમુક મુદત પછી લેવાનો ઠરાવ કરી વેચવામાં આવે છે. એવી રકમોની મિતિ વ્યાજવહીમાં તેનો વાવઠો જે દિવસે પૂરો થતો હોય તે લખાય છે. (વ્યાજવહી નમુનો ૩જો, જમાની પહેલી રકમ).

૮૦ જ્યારે વ્યાજવહીમાં ખાતાદારની સહી લેવી હોય છે ત્યારે હિસાબ સમજ્યા પછી આવેલો માલ તારીજમાં જમા કરી, બાકી લેવા નકી કરી, તારીજ નીચે નવું ખાતું પાડી, ત્યાં સહી લેવામાં આવે છે. વ્યાજ તથા આવેલો માલ સઘળો રોજમેળમાં જમાખર્ચ કરી ખાતાવહીમાં ખતવી તેમાં પણ નવું ખાતું પાડે છે. આમાં ખાતાદાર સાથે નવા ઠરાવ કર્યા હોય તો તે લખવામાં આવે છે, વ્યાજવહીમાં લખતા નથી. (વ્યાજવહીમાં નમુનો ૪થો જુઓ).

અચરમેળ.

૮૧. આ મેળ રોજમેળમાં આસો વદ ૦)) ના મેળ પછી નાખવામાં આવે છે. તે બનાવવાનો હેતુ સાલ આખરે વેપારમાં નફો ટોટો શોધવો; તે નકી કરવાનો છે. તેને માટે નીચેની ત્રણ બાબત પર અનુક્રમે દૃઢ રાખવું.

અ. વ્યાજ ખાતાનું વ્યાજ આસો વદ ૦)) સુધી કાઢી તેનું જમાખર્ચ કલમ પર માં બતાવ્યા મુજબ નાંખવું.

બ. આડત દલાલીનો જમાખર્ચ કલમ ૨૮ ની પેટા કલમ ફે, ફમાં

લખ્યા મુજબ નાખવો. હુંડીનાં નાણાં નાણાવટીઓ શકારી, યા શકરાવી આપ્યા બાબત એક ખીન્ન પાસે આડત લેછે. આડત કેટલી લેવી, કયે પ્રસંગે લેવી, એ વગેરે બાબતના ઠરાવ પ્રથમથી કરી રાખેલા હોય છે, અરસપરસ આડત સરખીજ લે એવો કાંઈ મેળ નથી. રાન્દોટના નાણાવટી અમદાવાદવાળા પાસે સેંકડે દોઢ આના મુજબ આડત લેછે, ને તેમજ એ આના મુજબ આપે છે. અમારીવતીની હુંડીમાં લખનાર અથવા ખરીદેલી મોકલનાર આડત ભરે છે. તમારીવતીની હુંડીમાં હુંડી મંગાવનાર તેના ખર્ચ ઉપરાંત ઠરાવ મુજબ આડત આપે.

ક. નફા અથવા નુકશાન સાલ આખરે શું રહ્યું, તે નકી કરવા માટે જે જે ખાતે છેવટે દેવું યા લે'ણું રહેલું હોય તે દેવું લે'ણું આવતી સાલમાં આપવાનું યા લેવાનું ન હોય એવાં કાચાં ખાતાં વટાવ ખાતામાં લેઈ જવાં. જેમકે ખરીદ વકરાખાતું, જાણસવાર પાડેલાં ખાતાં, વ્યાજ ખાતું, હુંડીઆમણખાતું, ખર્ચખાતું, બાડાખાતું, ધર્મદાખાતું (લે'ણું હોય તો), ઇત્યાદિ. આ ખાતે નફો થાય, તો એ ખાતે ઉધારી, વટાવખાતે જમા કરવો અને ટોટો આવે તો એ ખાતે જમા કરીને વટાવખાતે ઉધારવો. એટલે દરેક ખાતાં સરભર થશે.

ધર્મદાખાતે દેવું હોયતો આવતી સાલમાં વાળવું જોઈએ, માટે તેવે પ્રસંગે તે માંડી વાળવામાં ન આવે. ચાંદા ખાતું માંડી વાળવામાં ન આવે, કેમકે તેમાં લે'ણું દેણું હશે તે પ્રસંગ આવે આપવા લેવાનું છે.

જાણસવાર પાડેલાં ખાતાં, ખરીદ વકરા ખાતું, ઢોર ખાતું, એ ખાતે સાલ આખરે નફો યા ખોટ છે તે નકી કરવા માટે પ્રથમ તે તે ખાતે સાલ આખરે વધેલો માલ કેટલો છે તેની તપસીલ કરી તેનો ભાવ સરવાળું કાઢતી વખતે જે ઉપજી શકે તે લખવો. પછી પ્રત્યેક ખાતે જેટલી કિમ્મતનો માલ જણસે થાય તેટલી કિમ્મત પ્રત્યેક ખાતે ખાતાવહીમાં જમા કરીને વિગતમાં જણાવવું કે શ્રીવર્ષ આખરે માલ બાકી રહ્યો. માલની વિગત ખાતામાં જણાવવાની જરૂર નથી કેમકે જૂદા ચોપડામાં એ તપસીલ નોંધે છે, તેથી એ પાતું ત્યાં ટાંકે છે. ત્યારપછી તે ખાતાના જમા ઉધારના સર્વાળા કરી નફો વા ટોટો રહે, તે ઉપર કાગાં બતાવ્યા મુજબ અચડ-મેળમાં નાખી વટાવખાતામાં લેઈ જવો.

છેવટે વટાવ ખાતાના જમા ઉધારના સર્વાળા કરી બાદબાકી કરવી.

જે જમાનો સર્વાળો મોટો હોયતો આદ્યાકી જેટલો નફો જાણુવો, નહિતો ટોટો જાણુવો.

સરવાયું.

૮૨. સાલ આખરે વેપારમાં નફો અથવા ટોટો શો થયો, તથા દેવું લે'ણું કેટકેટલું અને કોની કોની પાસે છે, તે જાણુવા માટે જે તારીજ કરવામાં આવેછે તેને સરવાયું કહે છે.

૮૩. સરવાયું ખાતાવહી પરથી અને તેને છેલ્લે પાને કરવામાં આવે છે.

૮૪. જે જે ખાતાનું દેવું લે'ણું આવતી સાલમાં આપવાનું યા લેવાનું હોયછે, તેવાં સધળાં ખાતાં આ સરવાયામાં આવે છે.

૮૫. સરવાયું કાઢવા માટે પ્રથમ સધળાં ખાતાં સરખર કરી જવાં. ખાતાં સરખર કરવાં એટલે સધળાં ખાતાંના જમા ઉધારના સર્વાળા કરી, જમાનો સર્વાળો મોટો હોય તો તેમાંથી ઉધારનો સર્વાળો બાદ કરી બાકી રહે તે ઉધાર તરફ લખી ત્યાં બાકી દેવા એમ લખવું. જે ઉધારનો સર્વાળો મોટો હોય તો તેમાંથી જમાનો સર્વાળો બાદ કરી બાકી રહે તે જમા તરફ લખી ત્યાં બાકી લે'ણા એમ લખવું. પછી સર્વાળો કરેથી જને તરફના સર્વાળા સરખા થઈ જશે. પછી જમા ને ઉધાર તરફ ખાતું ખીડી દેવા માટે ચાંકડા ઢાંકડા દે એ પ્રમાણે બેવડી લીટી દોરવી. ત્યાર ક્રમે દેવા જમા તરફ ને લે'ણા ઉધાર તરફ લખી તે કષ્ટ મિતિના દેવા લાહેણા રહ્યા તે લખવું.

૮૬. ખાતાવહીમાં સરવાયું ઉતારતી વખત નીચેની ખાખત પર ધ્યાન આપવું.

અ. મથાળે સરવાયું કષ્ટ સાલનું છે, તે લખી જમા ઉધારની નીચે લીટી દોરવી.

બ. ખાતાવહીમાં દરેક ખાતાં તપાસી દેવા રૂપિયા હોય તે જમા તરફ ને લે'ણા રૂપિયા હોય તે ઉધાર તરફ લખી તેની સામે તે માણસનાં નામ તથા ખા. પા. લખવું કે તેનો હિસાબ જોવો હોય તો સુગમ પડે. સિલકમાં માલ હોય તે કિમ્મત સાથે ઉધાર બાબત લખાય છે, કેટલાક માલની વિગત ત્યાં નથી લખતા.

ક. પછી જમા ઉધારનો સર્વાળો કરી ઉધારના સર્વાળામાં સાલ આ-

ખરે રહેલી સિલક મેળવવી, તેથી જો બંને સર્વાળા મળી રહે તો સરવાયું ખર્ચ નાણું.*

૮૭. સરવાયાનો તાળો મળી રહે છે તેનું કારણ.

પાછલી સાલનું દેવું=પાછલી સાલનું લે'ણું +રોકડ સિલક.

ચાલતી સાલમાં દેવું થાય=ચાલતી સાલમાં લે'ણું થાય+પાછલી સાલની સિલકમાં આ સાલ જેટલો વધારો થયો હોય તે અથવા—પાછલી સાલની સિલક કરતાં આ સાલની સિલકમાં જેટલો ઘટાડો થયો હોય તે માટે—

કુલ દેવા=કુલ લે'ણું +ચાલતી સાલ આખરની રોકડ સિલક.

૮૮. સાહુકાર લોકો સરવાયું બનાવે છે તે રોજમેળમાં નાખી ખાતાવહીમાં લેતા નથી, ખાતાવહીમાં બનાવે છે. કેમકે રોજમેળમાં નાખવાથી પોતાની ચોક્કસ થાપણ બીજાના નાણુવામાં આવે. આજ હેતુથી પોતાની ખાતાવહી બીજાને જોવા આપના નથી, પોતાના ગુમાસ્તા વટીકને પણ ભરેંસો પડ્યા વગર સોંપતા નથી.

૮૯. રોજમેળમાંની સઘળી રકમો ખાતાવહીમાં ખતવાઈ છે કે નહિ, તે નાણુવા માટે કેટલાક દેશી વેપારીઓ રોજમેળમાં માસ આખરે ખાતાવાર માસિક તારીજ કરે છે. તે કરવા માટે જે માસની તારીજ કરવી હોય તે માસમાં દરેક ખાતાવાર જમા કેટલું ને ખર્ચ કેટલું તે ખાતાદારના નામની સામે જમાનું જમા તરફ ને ઉધારનું ઉધાર તરફ લખવું. પછી જમા તથા ઉધાર બાબતોનો જૂદો જૂદો સર્વાળો કરવો. જમાના સર્વાળામાં માસની શરૂઆતની અને ઉધારના સર્વાળામાં માસ આખરની સિલક મેળવવી તેથી બંને તરફના સર્વાળા મળી રહે તો ખાતાવહી ખરી ખતવેલી છે એમ સમજવું. જો એકાદ રકમ રહી ગઈ હશે તો તે સર્વાળા નહિ મળે.

ખાતાવાર માસિક તારીજના લાભ.—ગુમાસ્તો કોઈને ખાતે ખોટી રકમ ઉધારી ખાતાવહીમાં ખતવે નહિ, તો આ તારીજ મળે નહિ, તેથી તે-

*ઘણી વખત પરીક્ષકો પહેલી સાલની શરૂઆતમાં સિલક લખાવે છે. તે પ્રસંગે તે સિલક દુકાનના માલિકના નામે જમા કરવી. કારણ એટલા પૈસા ઘરમાંથી કાઢી વેપાર શરૂ કર્યા એવો ત્યાં અર્થ છે. જો સિલક તા. લે'ણું એ બંને લખાવે તો નાણું કે એ દુકાન કેટલાક વર્ષથી ચાલે છે, એવે પ્રસંગે સિલક + લે'ણું જેટલું દેવું લખાવવું જોઈએ. ન લખાવે તો સમજવું કે એ દુકાનમાં એટલો નફો છે, તેમ ધારી એ બંને રકમનો સર્વાળો વટાવ ખાતે જમા કરવો.

તું કપટ પકડાય. જો તે રકમ ખતવે તોતો તે કપટ પકડાય નહિ, એવું કપટતો હિસાબ કરતાંજ પકડાય. (૨) ગુમાસ્તો રૂપિયા લાવી ખાતાવહી-માં ખાસોખાર ખતવી દે તો તે ભૂલ પણ પકડાય, એકમાં જમા ન કરે ત્યારે તો હિસાબ કરતાં પકડાય.

ભરતીયું.

સ્વસ્તિશ્રી રાજકોટ મહા શુભરથાને પુજ્યારાધે અનેક સર્વે શુભોપમા જોગ શાશ્રી પંચ મોદી ડોસાભાઇ ગોરધનદાસ. જોગશ્રી અમદાવાદથી લી. પરી. કસળચંદ વહરાજના જોગોપાલ વાંચજો. જત અત્રેથી તમારી વતી રેશમી ધોતી જોટા નં. ૨૦ ખરીદ કરીને તેની ગાંસડી નં. ૧ રેલવે રસ્તે આજરોજ રવાના કરીછે. તેની રસીદ વઢવાણકાંપના શા. રતનચંદ વધુચંદ પર આજરોજ ખીડી છે. તેનું ભરતીયું આ કાગળ મધે ઉતારી મોકલ્યું છે.

ઉ

૧૨૬) ધોતી જોટા રેશમી નં. ૨૦.

૧૪૦) રેશમી ધોતી જોટા નં. ૨૦ લાંબા હાથ ૧૦ તથા પનો ગ. ૨)નો પ્રત ૩ ૭) લેજો.

છ

૧૪) ટકા દશ લેજો વળતરના.

૧૨૬) ખરી કીમતના.

૩) ખરાબતના.

૧) ખાદી હાથ ૮ બાંધણુ સાડ.

૦૧ રેલવે પર લાઇ જવાની મળુરી.

૨) વઢવાણ કાંપ સૂધી રેલવે ભાડના.

૩૧

જુમલે ૩ ૧૨૬

એણી રીતે ભરતીયું ઉતારી મોકલ્યું છે તે પહોંચેથી તપાસીને જમા અર્થ કરીને જવાબ લખજો. સવંત ૧૯૪૧ના ફાગણવદ ૧૨ શુકરે.

સમજુતી:—આ ભરતીયું મનોપાલ ફાંની રકમ ૪થીનું છે.

હુંડી.

લી. મોદી ડોસાભાઈ ગોરધનદાસ.

જત આ હુંડીનાં નાણાં શિકારી આપજો.

સ્વસ્તિશ્રી ખેડા મહા શુભસ્થાને પુજ્યારાધે શાશ્રી પંચ શા. રાયચંદ પૂજ-
શા. એતાનશ્રી રાજકોટથી લી. મોદી ડોસાભાઈ ગોરધનદાસના જીહાર વાંચ-
જો. જત અત્રેથી રાખ્યા શા. નથુ હરખચંદ પાસેથી રૂ ૨૦૦) અંકે બસે
પૂરા લીધા છે. બાંધી મુદત દેખાડ થયા પછી દિવસ બારની, નામે શાહ-
જોગ, રૂપિઆ હુંડીની રીતના અથ ઠામ ઠેકાણું ચોકસ કરીને આપજો. નિ-
શાની એ જે તે શ્રી અમદાવાદવાળા પરી. કસળચંદ વછરાજને ખાતે ઉ-
ધારજો. સવંત ૧૯૪૧ના પ્રથમ જેઠ શુદ્ધ ૧૫ વાર ગરેઉ. દા. બેચર ડોસા
ભાઈના જીહાર વાંચજો.

નીમે રૂપિઆ એકસોથી બમણા.

જીમલે રૂપિઆ બસે પૂરા શાહજોગ આપજો.

રૂ ૨૦૦)

સમજીતી:—આ હુંડી મનોચલ હમાની ૭મી રકમની છે.

આ હુંડીપરથી જણાય છે કે રાજકોટવાળાને ખેડાવાળા સાથે આડત
નથી, પણ અમદાવાદવાળા સાથે આડત છે તેથી અમદાવાદવાળાને ખાતે
ઉધારવાની નિશાની આપી છે, અને અમદાવાદવાળાને ખેડાવાળા સાથે
આડત છે. આવી જાતની હુંડીને લેણી હુંડી કહેવાય.

જો પોતાને આડત હોત તો હુંડીમાં એમ લખત કે નિશાની એ જે
કાગળ મધ્યે લખીશું. અને ઈલાયદા કાગળમાં એમ લખે કે પ્રલાણા દિ-
વસે આટલાની હુંડી લખી છે તેનાં નાણાં શિકારી આપજો.

પેઠ.

લી. મોદી ડોસાભાઈ ગોરધનદાસ.

જત આ પેઠના નાણાં શિકારી આપજો.

સ્વસ્તિશ્રી ખેડા મહા શુભસ્થાને પુજ્યારાધે શા શ્રી પંચ શા. રાયચંદ
પૂજશા. એતાનશ્રી રાજકોટથી લી. મોદી ડોસાભાઈ ગોરધનદાસના જીહાર
વાંચજો. જત અત્રેથી રાખ્યા શા. નથુ હરખચંદ પાસેથી રૂ ૨૦૦) અંકે બસે
નીમે રૂપિઆ એકસોથી બમણા પૂરા બસે લખને તેને હુંડી નં. ૧ સવંત

૧૯૪૧ના પ્રથમ જોડ શુદ્ધ ૧૫ વાર ગરેહની, બાંધી મુદતની, દેખાડ થયા પછી દિવસ બારની, શાહજોગી, નિશાની અગદાવાદવાળા પરી. કસબચંદ વહરા-જને ખાતે ઉધારવાની લખી આપેલી છે. તે રાખ્યાવાળા ધણી કહે છે કે હુંડી ગેરવચ્ચે પડી છે, માટે આ પેઠ લખી આપવામાં આવી છે. માટે તમે તમારો રોજમેળ, ખાતાવહી વગેરે ચોપડા તપાસી જોઈ હુંડીનાં નાણાં શિકારી ન આપ્યાં હોય તો આ પેઠનાં નાણાં શિકારી આપજો. જો હુંડીનાં નાણાં શિકારી આપ્યાં હોય તો આ પેઠ રદ છે, વાંચીને ફાડી નાંખજો. અમે તમોને હુંડી તથા પેઠ ગણી એક વખત નાણાં મળે આપીશું, તે જાણજો. સંવત ૧૯૪૧ના પ્રથમજોડવદ ૨ વાર શનેહ. દા. એચર ડોસાભાઈના જીહાર વાંચજો.

૩ ૨૦૦

સગજીતી-પરપેઠ તથા કાગળ લખવાની રીત પેઠના જેવી છે, ફેર માત્ર એટલોજ કે પરપેઠમાં હુંડી તથા પેઠ અને કાગળમાં હુંડી, પેઠ, અને પરપેઠ લખ્યાની તિથિ દર્શાવાય છે.

નીચે આપેલાં મનોયત્નપરથી રોજમેળ, ખાતાવહી

તથા વ્યાજવહી બનાવી સરવાયું કાઢો ?

મનોયત્ન ૧ જી.—સંવત ૧૯૪૧ ના કાર્તિક શુદ્ધ ૧ વાર રવેહ. (૧) મોદી. ડોસાભાઈ ગોરધનદાસે ઘરમાંથી રૂ ૫૦૦) કાઢી વેપાર શરૂ કર્યો. (૨) રૂ ૨૫) પા. મીઠાભાઈ ડુંગરદાસને ઉછીના આપ્યા. (૩) રૂ ૪) પગી મેઘજી બલાને શા. નથુ હરખચંદને ઘેરથી આપાવ્યા.

મનોયત્ન ૨ જી.—ગાગશર શુદ્ધ ૧ વાર ભોમે. (૧) પા. મીઠાભાઈ ડુંગરદાસ રૂ ૨૫) ભરી ગયા. (૨) ધી મણુ ૨૦) દર રૂ ૧૮) ને ભાવે શા. નથુ હરખચંદને ઘેરથી રોકડેથી લીધું, ને (૩) ત્યાંથી મેઘજી બલાને રૂ ૧) નો ગોળ શેર ૮) આપાવ્યો.

મનોયત્ન ૩ જી.—પોપ શુદ્ધ ૧ વાર ગરેહ. (૧) ધી મણુ ૧૦) વેરા વખતચંદ હીરાચંદને દર રૂ ૨૦) ને ભાવે રોકડેથી આપ્યું. (૨) પા. મીઠાભાઈ ડુંગરદાસને ઘેરથી ધડ કળશી ૧૦૦)દર રૂ ૩૫) ને ભાવે ખરીદ્યા, તેમાં રૂ ૧૦૦) રોકડા આપ્યા, બાકીના રૂપિયાનો વાચદો માસ બેનો કર્યો છે. (૩) ધી મણુ ૧) પગી. મેઘજી બલાને રૂ ૨૧) માટે આપ્યું તેમાં તે રૂ

૧૫)રોકડા આપી ગયો, તથા (૪) ધી શેર. ૫) વધવાથી પાછું આપી ગયો.

મનોયત્ન ૪ થું.—મહાશુદ્ધ ૧ વાર શનેક. (૧) ધી શેર ૬) ખાવા સાર ઘેર દર રૂ ૨૧) લઈ ગયા. (૨) રૂ ૦૦૦ સાથુ, તથા રૂ ૦૦ નાં પોસ્ટ કાર્ડ લીધાં. (૩) રૂ ૫ ના પૈસા ૬૫ લેખે લીધા. (૪) રૂ ૧૦૦) આખાશા-
ઈ રૂ ૮૪) મુંબઈગરા આપી લીધા. (૫) વઢવાણુવાળા શા. માણેકચંદ કૈશ-
વજીને રૂ ખાંડી ૨૦) દર રૂ ૧૭૫) ને ભાવે શા. પ્રભુદાસ હરજીવનદાસની દુકા-
નેથી આપાવ્યું, તેમાં દલાલી સેંકડે ૦૮ ટકા મળ્યો. (૬) રૂ ૧૦) ૨૦ ની હે-
મની વીંટી લીધી. (૭) સિકંદર નામાની ચોપડીઓ નં. ૨૦ દર રૂ ૧૧ ની
મોદી સુનીલાલ આપુજી પાસેથી રોકડેથી લીધી, તેમાં સેંકડે દશ ટકા કમિ-
શન મળ્યું.

મનોયત્ન ૫ મું.—રાગણુ શુદ્ધ ૧ વાર સોમે. શા. નથુ હરખચંદ
ને રૂ ૫) આપ્યા પણ તે ઉધારને બદલે જમા કરી ગયા, ભૂલ સાંજે પકડાઈ.
(૨) પા. મીઠાભાઈ ડુંગરદાસને રૂ ૩૪૦૦)નો હવાલો વેરા વખતચંદ હીરા-
ચંદપર આપ્યો. (૩) વઢવાણુના શાહ. માણેકચંદ કૈશવજીએ તેમના ગુમા-
સ્તા મગન હરીભાઈ સાથે રૂ ૫૦૦) મોકલી ધડું કળશી ૫૦ મંગાવ્યા, તે
આપણે દુકાનમાંથી દર રૂ ૪૦)ને ભાવે ભરાવ્યા. (૪) વેરા વખતચંદ હી-
રાચંદની દુકાને રૂ ૫૦૦) મુંબઈગરા તથા રૂ ૧૦૦) આખાશાઈ દર રૂ ૮૪૫=
ને ભાવે ગુમાસ્તા લીલાધર ભરી આપ્યો. (૫) પગી મેઘજી ભલાના ખાતાનો
હિસાબ કરી ખૂટતા રૂપિયા પૂરા કરી રૂ ૫૦) નો મેળ કર્યો, તેમાં મંડામ-
ણીના રૂ ૫) કાપી લેઈ તેનાં કાંધાં નં. ૫ માંડ્યાં. એવી સરતે કે દર માસે
રૂ ૧૦) ભરવા. કાંધું ખડે ૧૫ દોકડા લેખે વ્યાજ લેવા ઠરાવ કર્યો છે.

મનોયત્ન ૬ ઠું.—ચૈત્ર શુદ્ધ ૧ વાર બોમે. (૧) પગી મેઘજી ભલા
રૂ ૧૦) કાંધાના ભરી ગયો. (૨) ધી મણુ ૫૦)એ માસને વાયદે દર રૂ ૧૭૫
ને ભાવે શાહ નથુ હરખચંદનું સહી કર્યું, તેને પેટે ખાનામાં રૂ ૨૫) આપ્યા.
(૩) ધી મણુ ૫) વઢવાણુના આડતીયા શાહ માણેકચંદ કૈશવજી ઉપર દર રૂ
૧૬૫ ને ભાવે મેમણુ અલી ઉમર સાથે વેચવા મોકલ્યું. (૪) અમદાવાદના
પરી. કસળચંદ વછરાજે રેશમી ધોતીઓનાં નં. ૨૦ મોકલ્યા. તેનું ભરતીયું
રૂ ૧૨૬૫ નું આપ્યું. રૂ ૧૫૫ ૦૮ વઢવાણુથી રાજકોટ સૂધીના ભાડાના મેમણુ
અલી ઉમરને આપણે આપ્યા.

મનોયત્ન ૭ મું.—વૈશાક શુદ્ધ ૧ વાર ગરેક. (૧) પગી મેઘજી ભલા-

ને ૩ ૨) રોકડા આપ્યા તે લખવા ભૂલી ગયા ને યાદદારતમાં આવ્યા નહિ. (૨) રેશમી ઘોતીજોટા નં. ૧૫ અદાર આની કરી બાવા સાળંગગર તુલસી-ગરને આપ્યા. (૩) ધી વઢવાણ મોકલેલું તેના વેચાણનું ભરતીયું ૩ ૬૨) ૫ તું ચૈત્ર વદ ૫ ની તેરીખનું આવ્યું.

મનોયત્ન ૮ મું.—પ્રથમ જેઠ શુદ્ધ ૧ શુક્ર. (૧) પગી. મેઘજી ભ-લાને ૩ ૨) વૈશાખ શુદ્ધ ૧ વાર ગરેઉએ આપેલા તે યાદ આવ્યા. (૨) સિં-કંદર નાગાની ચોપડી નં. ૧૨ ૬૨ ૩ ૧૧ લેખે રોકડેથી વેચી. (૩) શાહ નથુ હરખચંદના સહી કરેલા ધીનો વાયદો થયાથી ૩ ૧૬)ને ભાવે ખંડી વાળ્યું. (૪) ૩ ૫૦૦) ની હુંડી રોકડેથી શાહ. નીમચંદ નાનજીને ૩ ૧૦૦)ને ભાવે મુંબાઈના ઠા. અમરશી કચરાપર લખી આપી, ભરપાછ થઇ પ્રથમ જેઠ શુદ્ધ ૧૫ વાર ગરેઉ. (૫) અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વહરાજપર ૩ ૧૫૦૦)ની હુંડી વોરા. વખતચંદ હીરાચંદને ખાતે સરભર ભાવે લખી આ-પી, તે ભરપાછ થઇ પ્રથમ જેઠ શુદ્ધ ૧૫ વાર ગરેઉ. (૬) અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વહરાજે આપણપર ૩ ૪૦૦)ની હુંડી શાહ હડીસંગ જેચંદને વૈશાક વદ ૧૩ વાર ભામે લખી આપેલી તેનાં નાણાં શાહઉમેદકમળશીને આપણે આપ્યાં.

મનોયત્ન ૯ મું.—પ્રથમ જેઠ શુદ્ધ ૧૫ વાર ગરેઉ.

૧. આપણે ૩ ૧૫૦)ની હુંડી ૩ ૯લા ને ભાવે રોકડેથી ખરી. કરસ-નજી મૂળચંદની દુકાનેથી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વહરાજપરની લેઇ શેઠ વાડીલાસ પાનાચંદપર ખીડી, તેનાં નાણાં તેમને ખીજા જેઠ શુદ્ધ ૧ વાર શનેઉએ મળ્યાં.

૨. આપણે શાહ નથુ હરખચંદ પાસેથી ૩ ૧૦૦)ની હુંડી નામે લખા-વી સરભર ભાવે મુંબઈના શેઠ લક્ષ્મદાસ ખીમજી પરની લેઇ ઠા. અમરશી કચરાને ખીડી. તેના નાણાં તેમને ખીજા જેઠ શુદ્ધ ૧ વાર શનેઉએ મળ્યાં.

૩. વોરા. વખતચંદ હીરાચંદને ઘેરથી ૩ ૧૧૦૦) રોકડા લાવ્યા.

૪. શાહ મનસુખ સુરચંદ કપડવણજના પરી. અમથાભાઇ મોહનલા-લની લખેલી ૩ ૪૦૦)ની હુંડી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વહરાજપરની પ્રથમ જેઠ શુદ્ધ ૧ વાર શુકરની લખેલી લાવ્યા તે ૩ ૯લા ને ભાવે લેઇ અમ-દાવાદ જેની તેનાપર ખીડી. જમા ઉધાર થઇ ખીજા જેઠ શુદ્ધ ૧ વાર શનેઉ.

૫. કપડવણજના પરી. પાનાચંદ કુબેર ઉપરની, લખી અમદાવા-દના પરી. કસળચંદ વહરાજની, રાખ્યા શાહ રતનચંદ જેચંદ પાસેથી,

હુંડી રૂ ૫૦૦)ની, લખી પ્રથમ જેઠ શુદ્ધ ૧૧ વાર રવેઉની, તે દર રૂ ૧૦૧)ને ભાવે લેઈ રૂ ૧૦૧૧ જા ને ભાવે ગાવા સાળંગગર તુળશીગરને રોકડેથી વેચાતી આપી.

૬. અ. આપણાપર વઢવાણના રહીશ શાહ માણેકચંદ કેશવજીએ રાજકોટના પરી. કરસનજી મૂળચંદ ઉપરની રૂ ૧૮૦૦)ની હુંડી તરત મુદતની, લખી પ્રથમ જેઠ શુદ્ધ ૧૧ વાર રવેઉની, શાહ કુંવરજી નાથાની લખેલી ખીડી, તેનાં નાણાં લેઈ તેમાંથી રૂ ૨૦૦)ની હુંડી મુંગાઈના શેઠ લક્ષ્મિદાસ ખીમજી પર મોકલવા લખ્યું. (બ) આપણે વેરા વખતચંદ હીરાચંદ પાસેથી દા. રૂ ૦૧૧ ને ભાવે દા. અમરશી કચરાપરની ખાતે લેઈ શેઠ લક્ષ્મિદાસ ખીમજી પર ખીડી.

૭. ખેડાના શાહ રાયચંદ પુળશાહ ઉપર રૂ ૨૦૦)ની હુંડી શાહ નથુ હરખચંદને દા. રૂ ૩) ને ભાવે રોકડેથી આપી. ખેડે અવેજ પરી. કરસનચંદ વહરાજની રૂ ૨૦૦)ની ભલામણ મોકલી વાળ્યો. ભરપાઈ ખીમ જેઠ શુદ્ધ ૧ વાર શનેઉએ થઈ.

૮. રૂ ૨૩૫૦) વેરા વખતચંદ હીરાચંદને ત્યાં ગુમાસ્તો લીલાધર ભરી આવ્યો છે.

મનોચત્ન ૧૦ મું.—ખીમ જેઠ શુદ્ધ ૧ વાર શનેઉ. (૧) રૂ ૧૧૦૧૩ ગાવા સાળંગગર તુળશીગરને ત્યાંથી રોકડા આવ્યા. (૨) રૂ ૦)— પોસ્ટ કાર્ડ વેચ્યાં. (૩) રૂ ૧૨) દુકાનના ભાડાના શાહ નીમચંદ નાનજીને સંવત ૧૯૪૧ના રોકડા આપ્યા.

મનોચત્ન ૧૧ મું. અચડમેળ વિષે.—(૧) વેરા. વખતચંદ હીરાચંદના ખાતાનું ૮ આના, પરી. કરસનચંદ વહરાજના ખાતાનું જમા તરફ ૮ આનાને ઉધાર તરફ ૬ આના, દા. અમરશી કચરાના ખાતાનું આઠ આના, શેઠ. વાડીલાલ પાનાચંદના ખાતાનું છ આના ને પગી મેઘજી ભલાનું ૧૧ દોકડા લેખે વ્યાજ ગણવાનું છે.

(૨) વેરા. વખતચંદ હીરાચંદના ખાતાની ઉપાડની આડત દા. ૦) =, પરી. કરસનચંદ વહરાજની હુંડી ભલામણ તે શકારી આપે તેને માટે આડત દા. ૦) = ને આપણે શકારી આપીએ તેની દા. ૦) = ૧૧ લેખે અને દા. અમરશી કચરાના ખાતાની આડત દા. ૦) = લેખે છે.

(૩) ધી દા. રૂ ૧૬) ને ભાવે, ધર્ડ કળશી દા. રૂ ૩૭) ને ભાવે તથા ખરીદ વકરાની રકમ પડતર ભાવે ખંડીવાળવાની છે.

રો. પા. ૧

રોજમેળ.

શહેર રાજકોટના રહીશ મોદી ડોસાભાઈ ગોવરધનદાસનો સંવત ૧૯૪૧ ની સાતનો રોજમેળ.

સંવત ૧૯૪૧ના કાર્તિક શુદ્ધ ૧ વાર રવેક ઇંગ્રેજી તા. ૧૯ માહે
અક્ટોબર સન ૧૯૮૪.

જ

ઉ

૦) ૧૧ શ્રીગણેશાય નમઃ
૫૦૦) મોદી ડોસાભાઈ ગોવરધનદાસને
જાતે જ.
૫૦૦) નગદ રોકડા મુંગધ ગ-
રા વેપારસાર ઘરમાંથી કાઢ્યા
તેના.
ખા. પા. ૧.
૪) શાહ. નથુ હરખચંદને ખાતે જ-
મા.
૪) પગી. મેઘજી ભલાને ખા-
તે ઉધાર
ખા. પા. ૧
૫૦૪)

૨૫) પા. મીઠાભાઈ ડુંગરદાસને ખાતે
ઉ ઉધાર.
૨૫) નગદ રોકડા મુંગધ ગરા
તમોને ઉછીના આપ્યા તેના.
ખા. પા.
૪) પગી મેઘજી ભલાને ખાતે ઉ.
૪) શાહ. નથુ હરખચંદને ખા-
તે જમા.
ખા. પા. ૨.
૨૬)
૪૭૫) શ્રી પરાંત જણસ.
૪૭૪) મુંગધગરા.
૧) છુટા પૈસા. ૬૪
૪૭૫)
૫૦૪)

સંવત ૧૯૪૧ ના માગશર શુદ્ધ ૧ વાર ભોમે તા. ૧૮ માહે
નવેંબર સને ૧૯૮૪.

જ

ઉ

૪૭૫) શ્રી પરાંત. જણસે.
૨૫) પા. મીઠાભાઈ ડુંગરદાસને ખાતે
ઉ જમા.
૨૫) નગદ રોકડા મુંગધગરા ઉ-
છીના આપેલા તે તમો ભરી ગયા.
ખા. પા.
૧) શાહ. નથુ હરખચંદને ખાતે જમા.

૩૬૦) શ્રી ધી ખાતે ઉધાર.
૩૬૦) ધી ગણ. ૨૦) દર ૩.
૧૮) ને ભાવે રોકડેથી શાહ
નથુ હરખચંદને ત્યાંથી લીધું
તેના.
ખા. પા. ૩.
૧) પગી. મેઘજી ભલાને ખાતે ઉ.
૧) ગોળ શેર ૮) શાહ. નથુ

રે. પા. ૧૨.

૧) ગોળ શેર ૮) પગી. મેઘજી
બલાને ખાતે ઉધાર.

ખા. પા. ૧
૫૦૧)

હરખચંદને ખાતે જમા.

ખા. પા. ૨.

૩૬૧)

૧૪૦) શ્રી પરાંત જલુસે.
૧૩૯) નગદ રોકડા મુંબઈગરા.
૧ છુટા પૈસા. ૬૪
૧૪૦)

૫૦૧)

સંવત ૧૯૪૧ ના પોષ શુદ્ધ ૧ વાર ગરેહ તાં ૧૮ માહે ડીસેમ્બર ૧૮૮૪

જ

ઉ

૧૪૦) શ્રી પરાંત જલુસે.
૨૦૦) શ્રી ધી ખાતે જમા.

૨૦૦) ધી મણુ. ૧૦) દર ૩૨૦)
ને બાવે રોકડેથી. વેરા. વખ-
તચંદ હીરાચંદને આપ્યું તેના-

ખા. પા. ૩.

૩૫૦૦) પા. મીઠાભાઈ કુંગરદાસને ખા
તે જમા.

૩૫૦૦) ધઉં કળશી ૧૦૦) દર
૩ ૩૫ લેખે ખરીદા તે શ્રી ધ-
ઉ ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૨.

૧૫) પગી. મેઘજી બલાને ખાતે જમા.

૧૫) નગદ રોકડા મુંબઈગરા
ધીને પેટે આપી ગયો.

ખા. પા. ૩.

૨૧) શ્રી ધી ખાતે જમા.

૨૧) ધી મ. ૧) પગી. મેઘજી
બલાને ખાતે ઉધાર.

ખા. પા. ૩.

૧૦૦) પા. મીઠાભાઈ કુંગરદાસને
ખાતે ઉ.

૧૦૦) નગદ રોકડા મુંબ-
ઈગરા હા. પોતાને ધઉં ખ-
રીદા તેને પેટે આપ્યા, આ-
કીના ૩. વાયદો માસ બેનો
કર્યો છે.

ખા. પા. ૨.

૩૫૦૦) શ્રી ધઉં ખાતે ઉધાર.

૩૫૦૦) ધઉં કળશી ૧૦૦
દર ૩ ૩૫ લેખે પા. મીઠા
ભાઈ કુંગરદાસને ખાતે જમા

ખા. પા. ૩.

૨૧) પગી. મેઘજી બલાને ખાતે
ઉધાર.

૨૧) ધી મણુ. ૧) ના હા.
પોતે તે શ્રી ધી ખાતે જ-
મા કરીને.

ખા. પા. ૨.

૨૧) શ્રી ધી ખાતે ઉધાર

૨૧) ધી શેર ૫) પગી.

૨૧૧= પગી.મેઘજી ભલાને ખાતેજમા
 ૨૧૧= ધી શેર. ૫) વધવા-
 થી પાછું લાવ્યો તે ધી ખાતે
 ઉધારીને

ખા. પા. ૨.

૩૮૭૮૧=

મેઘજી ભલાને ખાતે જમા.

ખા. પા. ૩.

૩૬૨૩૧=

૨૫૫) શ્રી પરાંત જણસેછે.

૨૫૦) નગદ રોકડા મુંખ-
 ધગરા.

૪) અડધા નંગ. ૮

૧) છૂટા પૈસા નં ૬૪

૨૫૫)

૩૮૭૮૧=

સંવત ૧૯૪૧ના મહા શુદ્ધ ૧ વાર રોનેઉ તાં ૧૭ માહે જન્મન્યુઆરી સન ૧૮૮૫.

જ

ઉ

૨૫૫) શ્રી પરાંત જણસે.

૩)૧૫ શ્રી ધી ખાતે જમા.

૩) ૧૫ ધી શેર. ૬) દર
 ૨૧૧ને ભાવે ખાવા સાડ ઘેર
 લેઈ ગયા તે ખર્ચ ખાતે
 ઉધારીને

ખા. પા. ૩.

૨૭-૧ શ્રી વટાવખાતે જમા.

૦)-૧ ૩ ૫) મુંખઈગરાના
 ૬૫ લેખે પૈસા લીધા
 તેના વટાવના.

૧૬) ૩ ૧૦૦) બાબાશાહ
 મુંખઈગરા આપી દર.
 ૮૪) લેખેશા. મનસુખ
 સુરચંદના લીધા. તે-
 ના વટાવના.

૮૧ ૩ ખાંડી. ૨૦ દર ૩
 ૧૭૫) લેખે શાહ.

માણેકચંદ કેશવજી
 ગામ વઢવાણ વાળા

૪)૧૫ શ્રી ખર્ચ ખાતે ઉધાર.

૩) ૧૫ ધીશેર ૬) ખાવા
 સાડ દુકાનમાંથી
 લીધું તેની ધી ખા-
 તે જમા કરીને
 ગા સાચુના ગોળા
 નં. ૨૦ વેરા
 નુરમાઈ આદમ-
 જીની દુકાનેથી રો-
 કડેથી લીધા.

ગા પોસ્ટ કાર્ડ નં. ૩૨
 ૪) ૧૫

ખા. પા. ૫

૧૦) ૨૦ શ્રી ધરેણાખાતે ઉધાર
 ૧૦)૨૦ હેમનીવીટીનં.
 ૧) ગ ૧)ની સોની ગી
 રધર રણછોડની દુકાને
 થી રોકડેથી લીધી.

ખા. પા. ૫

રો. પા. ૪.

ને શા. પ્રભુદાસ હ-
રજીવનદાસની દુકાને
થી અપાવ્યું તેની
દલાલીના સેકડે ટકા
૦ લેખે.

૨૥ સિકંદર ન માની ચો-
પડી નંગ. ૨૦ દર
૩ ૧૧ લેખે મોદી. ચુ-
નીલાલ આપુજી પા-
સેથી વેચાતી લીધી
તેની કીમતના ૩ ૨૫)
નું કમિશન સેકડે ટકા
દશ લેખે.

૨૯-૧

ખા. પા. ૫

૨૮૫૨૨૩૩

૨૫) શ્રી ખરીદ ખાતે ઉધાર.

૨૫) સિકંદરનામાની

ચોપડી નં. ૨૦૬૨ ૩ ૧૧

લેખે મોદી. ચુનીલાલ આ-

પુજી પાસેથી રોકડેથી

લીધી તેના.

ખા. પા. ૪

૩૯૧૦

૨૪૬) ૧૨૩૩ શ્રી પરાંત જાણસે.

૧૪૧) નગદ મુંબઈગરા

૧૦૦) નગદ બાબાશાહી

૫) ૧૨૩૩ છૂટા પૈસા

૩૨૮ ને ૦૧૧ પાછ.

૨૪૬) ૧૨૩૩

૨૮૫૨૨૩૩

સંવત ૧૯૪૧ના પ્રાગણ શુદ્ધ ૧ વાર સોમે તા. ૦૧૬ માહે ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૮૫.

જ

ઉ

૨૪૬) ૧૨૩૩ શ્રી પરાંત જાણસે.

૫) શા. નથુદરખચંદને ખાતે જમા.

૫) નગદ રોકડામુંબઈગરા

હા. પોતે લઈગયા.

ખા. પા. ૧

૩૪૦૦) વોરા. વખતચંદ હીરાચંદ

ને ખાતે જમા.

૩૪૦૦) હવાલો નં. ૧) પા.

મીઠાભાઈ ડુંગરદાસને ખાતે

ઉધાર.

ખા. પા. ૨.

૩૪૦૦) પા. મીઠાભાઈ ડુંગરદાસને
ખાતે ઉધાર.

૩૪૦૦) હવાલો નં. ૧)

વોરા વખતચંદ હીરાચંદને

ખાતે જમા.

ખા. પા. ૨

૨૦૦૦) શાહ. માણેકચંદ કેશવજી
ગામ. વઢવાણવાળાને ખાતે
ઉધાર.

૨૦૦૦) ધઉં કળશી ૫૦)

દર ૩ ૪૦) લેખે તમારા ચુ-

માસ્તામગન હરિભાઈને ખા-

રો. પા. ૫.

૫૦૦) શાહ. માણેકચંદ કૃષ્ણવંશ ગામ
વઢવાણ વાઘાને ખાતે જમા.

૫૦૦) નગદ રોકડા મુંબાઇગરા
ધર્મ કળશી. ૫૦) મંગાવ્યા તે
પેટ તમારા ગુમાસ્તા મગન
હરીભાઇ હરતુ આવ્યા તેના.

ખા. પા. ૬

૨૦૦૦) શ્રી ધર્મ ખાતે જમા.

૨૦૦૦) ધર્મ કળશી. ૫૦)
દર રૂ ૪૦) લેખે શા. માણેક-
ચંદ કૃષ્ણવંશને ઉધાર.

ખા. પા. ૩.

૫) શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા.

૫) કાંધાની મંડામણીના
પગી. મેઘજી ભલાને ખાતે
ઉધાર.

ખા. પા. ૪

૬૧૫૬) ૧૨૧૧

રાવ્યા તેના તે શ્રી ધર્મ ખા-
તે જમા કરીને.

ખા. પા. ૬

૫૮૪૧= વોરા. વખતચંદ હીરાચંદ-
ને ખાતે ઉધાર.

૫૦૦) નગદ રોકડા મું-
બાઇગરા.

૮૪૧= રૂ ૧૦૦) બાબાશા
હી દર રૂ ૮૪૧=
લેખે

૫૮૪૧=

હા. ગુમાસ્તા લીલાધર ભ-
રી આવ્યો.

ખા. પા. ૨

૧૫૧૧= શ્રી વટાવખાતે ઉધાર

૧૫૧૧= વોરા. વખતચંદ હી-
રાચંદની રૂકાને રૂ
૧૦૦) બાબાશાહી
ભર્યા તેના વટાવના.

ખા. પા. ૫

૪૧૧૧= પગી. મેઘજી ભલાને ખાતે
ઉધાર.

૪૬૧૧ નગદ રોકડા મુંબાઇગરા
૦) = છૂટા પૈસા ૮

૫) કાંધાની મંડામણીના તે
વ્યાજ ખાતે જમા.

૪૧૧૧=

તે સિવાય રૂ ૮૧૧ ખાતાના
બાકી હતા જુમલે રૂ ૫૦)

કાંધુ ગાડચું

તેમાં ઠરાવ એવો કે માસ ૧

એકે રૂ૧૦) ભરવા, ન
ભરે તો ગાસ ૧ રૂ ૧)
એકે દોકડા ૧૧૧લેખે બ્યા-
જ ચડે.

ખા. પા. ૩

૬૦૪૧૧૧=

૧૦) શાહ. નથુ હરખચંદને ખાતે
ઉધાર.

૧૦) રૂ ૫) નગદ રોકડા મું-
બાઈગરા તમોને આપેલા
તેને બદલે બૂલથી જમા
કરી ગયા તેના.

ખા. પા. ૧

૬૦૫૧૧૧=

૧૦૪૧૧૦ શ્રી પરાંત જણસે.

દલા નગદ રોકડા મુંબાઈ
ગરા.

૫)૦૧ છૂટા પૈસા ૩૨૦ ને
૦૧૧ પાછ.

૧૦૪૧૧૦

૬૧૫૬/૧૨૧૧

સંવત ૧૯૪૧ના ચૈત્ર શુદ્ધ ૧ વાર ભોમે તાં ૧૭ ગાહે માર્ચ સન ૧૯૮૫

જ

૧૦૪૧૧૦ શ્રી પરાંત જણસે.

૧૦) પગી મેઘજી બલાને ખાતે જમા

૧૦) નગદ રોકડા મુંબાઈગ-
રા કાંધા પેટે ભરી ગયોછે.

ખા. પા. ૩

૬૭૧ શ્રી ધી ખાતે જમા.

૬૭૧૧ ધી મળુ ૫) શ્રી ગામ

વઢવાણના શા. માણેકચંદ કે-

શવજીના હથુ ખાતે ઉધાર.

દર રૂ ૧૬૧૧.

ખા. પા. ૩

ઉ

૨૫) શાહ. નથુ હરખચંદને ખાતે
ઉધાર.

૨૫) નગદ રોકડા મુંબાઈગરા

હા. પોતાને ધી મળુ ૫૦)

દર રૂ ૧૭૧૧ ને ભાવે જોડ શુદ્ધ

૧ ના વાવદાનું સહી કર્યું તે

પેટે ખાનામાં આપ્યા.

ખા. પા. ૧

૬૭૧ શ્રી ગામ વઢવાણવાળા શાહ.

માણેકચંદ કેશવજીના હથુ ખા-

તે ઉધાર.

રો. પા. ૧.

સંવત ૧૯૪૧ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૧ વાન ગરેઉ તાં ૧૬ માહે એપ્રિલ
સને ૧૮૮૫.

જ

ઉ

૮૭૧૧ શ્રી પરાંત જાણુસે છે
૧૧૦૧૩ શ્રી વકરા ખાતે જમા
૧૧૦૧૩ રેશમી ધોતી જ્ને-
નં. ૧૫ની કીમતના ખા-
વા. સાળંગર તુલશીગર
ને ખાતે ઉધારીને.
ખા. પા. ૪

૯૭૧૧ શ્રી ગામ વઢવાણના શાહ.
માણુકચંદ્ર કેશવજીના હથુ ખા
તે જમા ચૈત્ર વદ ૫ શનેઉ
૯૨)૫ ધી મણુ. ૫)ના તમારા
ભરતીયા મુજબ તમારે
ખાતે ઉધારીને..
પારં ખોટના શ્રી ધી ખાતે
ઉધારીને.
૯૭૧૧
ખા. પા. ૬
૨૯૫૧૧૩

૧૧૦૧૩ખાવા. સાળંગર તુલશીગર.
૯૮૧ રેશમી ધોતી જ્નેટા
નં. ૧૫ ની પડતર કી-
મત.
૧૨૧૩ વટાવ ૩ ૯૮૧ નો અ-
દાર આની લેખે.
૧૧૦૧૩
હા. તમારો ગુમાસ્તો. ગણેશ
લેખ ગયોછે તે શ્રી વકરા ખાતે
જમા કરીને.

ખા. પા. ૨

૯૨)૫ શ્રીવઢવાણનાશાહ માણુક-
ચંદ્ર કેશવજીને ખાતેઉ. ચૈત્ર
વદ ૫ શનેઉના.
૯૫)ધી મણુ ૫)૯૨.૩ ૧૯)
લેખે વેચાણું તેના

ખ

૨) રાજકોટથીવઢવાણ સુ-
ધીના ભાડાના મેમણુ અલી
ઉમરને તમારે આપ્યા
તેના.
૦૧૧૨૦ તમારી દલાલીનારૂ
૯૫) ની સેંકડે ટકાલેખે.
૨૧૧૨૦

૯૨)૫

તમારા ભરતીયા મુજબ
તમારે ખાતે ઉધારી તમારા
હથુ ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૬

પારં શ્રીધી ખાતે ઉધાર ચૈત્ર વદ
૫ શનેઉ.
પારં ધીમણુ ૫)ની ખોટ-
ના વઢવાણના શાહ. મા-

ભુક્ત્યંદ કેશવજીના હ-
થુ ખાતે-જમા કરીને.

ખા. પા. ૩

૨૦૮)૩.

૨) શ્રી વધધટ ખાતેઉધ ૨

૨) સિલક મેળવતાં ખૂટયા

ખા. પા. ૫

૮૫૧૧ શ્રી પરાંત જણુસે.

૮૨) નગદ મુંબઈગરા.

૩૧૧ છૂટા પૈસા નં. ૨૪૦

૮૫૧૧

૨૬૫૧૧૩

સંવત ૧૯૪૧ના પ્રથમ જોડ શુદ્ધ ૧ વાર શુકરે તા. ૧૫ માહે મે સને ૧૮૮૫

જ

ઉ

૮૫૧૧ શ્રી પરાંત જણુસેછે.

૨) શ્રી વધધટ ખાતે જમા

૨) નગદ વૈશાખ શુદ્ધ ૧ના
મેળમાં ખૂટલા પગી મેધજી
બલાનેઆપેલા સાંભરી આવ-
તાં તેને ખાતે ઉ

ખા. પા. ૫

૨) પગી. મેધજી બલાને ખાતે ઉ-

૨) નગદ વૈશાક શુદ્ધ ૧ ને દિ-
વસે આપેલા તે સરત ચૂક-
થી માંડવા રહી ગયેલા તે
યાદ આવેથી શ્રી વધધટ ખાતે
જમા કરીને.

ખા. પા. ૩

૧૫) શ્રી વકરા ખાતે જમા.

૧૫)સિંકદર નામાની ચોપડી
નં. ૧૨ રોકડેથી છૂટકવેચીતેના

ખા. પા. ૪

૭૫) શ્રી વટાવ ખાતે જમા.

૭૫) ધી મણુ પ૦) દર ૩૧૭૧
ને ભાવે સહી કરેલું ન આવ
તાંદર ૩૧૬)ને ભાવે ભાવ ખં
ડીવાળ્યો તેના નફાના શાહ ન-
થુ હરખચંદને ખાતે ઉધારીને

ખા. પા. ૫.

૭૫ શાહ નથુ હરખચંદને ખાતે ઉ-

૭૫) ધી મણુ પ૦) દર ૩૧૭૧
ને ભાવે આજની તેરીખતું અ-
મોએ સહી કરેલું તે તમોએ ન
આપતાં ૩ ૧૬) ને ભાવે ભાવ
ખંડી વાળ્યો તેના દર મણુ ૩
૧૧૧૬) તે વટાવ ખાતે જમા
કરીને

ખા. પા. ૧

૧૫૦૦)વોરા. વખતચંદહીરાચંદ ખાતે
ઉધાર.

રો. પા. પૃ. ૦.

૫૦૦) શ્રી હુંડીખાતે જમા.

૫૦૦) હુંડી નં. ૧ શ્રી મુંગા-
ધના દા. અમરશી કચરા ઉપર
ની, લખી અત્રેથી અમારી, રા-
ખ્યા શાહ નીમચંદ નાનજી પા-
સેથી, શાહ જોગી, મુદત દિન
વળતાની, લખી પ્રથમ જેઠ શુદ્ધ ૧
વાર શુકરની દા. ૦૧ રોકડેથી

ખા. પા. ૪

૨૧૧ શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે જમા.

૨૧૧ હુંડી નં. ૧ ૩૫૦૦)ની દા.
૦૧ લેખે મુંગાઈની શાહ. ની-
મચંદ નાનજીને આપી તેના.

ખા. પા. ૪

૧૫૦૦) *શ્રી હુંડીખાતે જમા.

૧૫૦૦) હુંડી નં. ૧ શ્રી અ-
મદાવાદના પરી. કસળચંદ વ-
છરાજ ઉપરની, લખી અત્રેથી
અમારી, રાખ્યા વોરાવખતચંદ
હીરાચંદ પાસેથી, શાહજોગી,
મુદત વાર ભોમની લખી પ્રથમ
જેઠ શુદ્ધ ૧ વાર શુકર સરભર
ભાવે ખાતે માંડી વોરા વખ-
તચંદ હીરાચંદને આપી તેના
તેને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૪.

૨૧૮૦૧

૧૫૦૦) હુંડી નં. ૧ અમદાવાદ
ના પરી. કસળચંદ વછરાજ
ઉપરની, લખી અત્રેથી અમા-
રી, રાખ્યા તમારી પાસેથી,
શાહજોગી, મુદત વાર ભોમ-
ની, લખી પ્રથમ જેઠ શુદ્ધ ૧
વાર શુકર સરભર ભાવે તે હું-
ડી ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૨

૪૦૦) શ્રી અમદાવાદના પરી. કસ-
ળચંદ વછરાજના ખાતે ઉધાર.
૪૦૦) હુંડી નં. ૧ અમારા ઉ-
પરની, લખી તમારી, રાખ્યા
શાહ હડીસંગ જેચંદ પાસે
થી, શાહજોગી, મુદત દિન વ-
ળતાની, લખી વૈશાખ વદ ૧૩
વાર ભોમની આ હુંડી લેઈ
શાહ ઉમેદ કમળશી આ-
વેથી ખોળાધર શાહ. હ-
ડીસંગ કસળચંદ લેઈ ના-
ણું આપ્યાં તે.

ખા. પા. ૬.

૧૯૭૭)

૨૦૩૧ શ્રી પરાંત જળુસે.

૨૦૨) નગદ મુંગાધરા.

૧૧ છુટા પૈસા નં. ૮૦

૨૦૩૧

૨૧૮૦૧

સંવત ૧૬૪૧ના પ્રથમ જોડશુદ્ધ ૫ વાર ગરેહ. તા. ૨૮ માહે મે ૧૮૮૫.

જ

ઉ

૨૦૩) શ્રી પરાંત જાણુસે છે.

૫૦૦) શ્રી મુંઘના ઠા. અમરશી ક-
ચરાને ખાતે જમા.

૫૦૦) હુંડી નં. ૧ તમારા ઉ-
પરની, લખી અત્રેથી અમા-
રી, રાખ્યા શાહ નીમચંદ નાનજી
પાસેથી, શાહજોગી, મુદત દિ-
ન વળતાની, લખી પ્રથમ જોડ
શુદ્ધ ૧ વાર શુક્રની તે શકરાષ્ટ
આવેથી હુંડી ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૭

૫૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે ઉધાર.

૫૦૦) હુંડી નં. ૧ શ્રીમુંખા-
ના ઠા. અમરશી કચરા ઉ-
પરની, લખી અત્રેથી અમા-
રી, રાખ્યા શાહ નીમચંદ
નાનજી પાસેથી, શાહજોગી,
મુદત દિનવળતાની, લખી
પ્રથમ જોડશુદ્ધ ૧ વાર શુક્ર-
ની તે શકરાષ્ટ આવેથી મું-
ખાના ઠા. અમરશી કચ-
રાને ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૪

૧૫૦૦) શ્રી અમદાવાદના પરી. કસ-
ળચંદ વછરાજને ખાતે જમા.

૧૫૦૦) હુંડી નં. ૧ તમારા
ઉપરની, લખી અત્રેથી અમા-
રી, રાખ્યા વોરા વખતચંદ
હીરાચંદ પાસેથી, શાહ જોગી,
મુદતવાર ભોમની, લખી પ્ર-
થમ જોડશુદ્ધ ૧ વાર શુક્ર, તે
શકરાષ્ટ આવેથી હુંડી ખાતે
ઉધારીને.

ખા. પા. ૬

૧૫૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે ઉધાર.

૧૫૦૦) હુંડી નં. ૧ અ-
મદાવાદના પરી. કસળચંદ
વછરાજ ઉપરની, લખી અ-
ત્રેથી અમારી, રાખ્યા વોરા.
વખતચંદ હીરાચંદ પાસેથી,
શાહજોગી, મુદતવાર ભોમ-
ની, લખી પ્રથમ જોડશુદ્ધ ૧
વાર શુક્ર. તે શકરાષ્ટ આવે-
થી પરી. કસળચંદ વછરા-
જને ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૪.

૦૧= શ્રી હુંડીઆમણુ ખાતે જમા.

૦૧= હુંડી નં. ૧ ૩ ૧૫૦)નીદા.
હવાલેએ અમદાવાદની, પરી.

૧૫૦) પરી. કરસનજી મૂળચંદને
ખાતે ઉ.

શ્રી. પા. ૧૨.

કરસનજીભૂળયંદની દુકાનેથી
લીધી તેના મળ્યા.

ખા. પા. ૪

૧૦૦) શાહ નથુ હરખચંદને ખાતે જમા
૧૦૦) હુંડી નં. ૧ ગુંબાધની
શેઠ લક્ષ્મદાસ ખીમજી ઉપરની,
લખી અત્રેથી તમારી, રાખ્યા
અમારી પાસેથી, શાહ જોગી,
મુદતવાર બોમની, લખી પ્રથ-
મ જેઠ શુ. ૧૫ વાર ગરેઉની
સરબર ભાવે ખાતે લીધી તે
શ્રી હુંડી ખાતે ઉધારીને

ખા. પા. ૧

૧૧૦૦) વોરા. વખતચંદ હીરાચંદને
ખાતે જમા
૧૧૦૦) નગદ શૈકડા ગુંબાધ-
ગરા હા. અમારો હુમારતો
લીલાધર લેધ આપ્યો છે.

ખા. પા. ૨

૧) શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે જમા.
૧) હુંડી નં. ૧ ૩૪૦૦) ની,
શ્રી અમદાવાદની, શાહ મનસુખ
સુરચંદ પાસેથી, દા. ૩ દલા
ને ભાવે વેચાતી લીધી તેના વ-
ટાવનો.

ખા. પા. ૪.

૫૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે જમા.
૫૦૦) હુંડી નં. ૧ શ્રી ક-

૧૫૦) હુંડી નં. ૧ અમદાવા
દના પરી. કસળચંદ વહરાજ
ઉપરની, લખી અત્રેથી તમા-
રી, રાખ્યા અમારી પાસેથી,
શાહ જોગી, મુદત દિન ચાર
ચારની લખી પ્રથમ જેઠ શુ.
૧૫ વાર ગરેઉ દ. દલાલે શે-
કડેથી લીધી તેના આપ્યા.
આ હુંડી શ્રી અમદાવાદના શેઠ
વાડીલાલ પાનાચંદને ખીડી.

ખા. પા. ૨

૧૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે ઉધાર.
૧૦૦) હુંડી નં. ૧ શ્રી ગુંબા-
ધની શેઠ લક્ષ્મદાસ ખીમજી
ઉપરની, લખી અત્રેથી શાહ
નથુ હરખચંદની, રાખ્યા અ-
મારી પાસેથી, શાહ જોગી,
મુદતવાર બોમની, લખી પ્ર-
થમ જેઠ શુ. ૧૫ વાર ગરેઉ-
ની, તે શાહ નથુ હરખચંદને
ખાતે જમા. તે શ્રી ગુંબાધના
ઠા. અમરશી કચરાને ખીડી.

ખા. પા. ૪

૪૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે ઉધાર.
૪૦૦) હુંડી નં. ૧ શ્રી અમ-
દાવાદના પરી. કસળચંદ વ-
હરાજ ઉપરની, લખી કપ-
ડવણજથી પરી. અગચા-
બાઈ મોહનલાલની, રાખ્યા
શાહ મનસુખ સુરચંદ પા-

રો. પા. ૧૩.

પડવણુંજના પરી. પાનાચંદ્ર
કુખેર ઉપરની, લખી અમદાવાદ
થી પરી. કસળચંદ વછરાજ
ની, રાખ્યા શાહ રતનચંદ જે-
ચંદ પાસેથી, શાહ જોગી, ખાં-
ધી મુદતની ખીન્ન જેઠશુદ ૧
વાર શનેઉની, લખી પ્રથમ જેઠ
શુ. ૧૧ ને વાર રવેઉ. તે ખા-
વા સાળંગગર તુળશીગરને રો-
કડેથી આપી તેના આખ્યા.
દા. ૩૧) =

ખા. પા. ૪

૬૧ = શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે જમા.

૬૧ = હુંડી નં. ૧ શ્રી ક-
પડવણુંજની, ૩ ૫૦૦)ની દા.
૩૧૧૭૧ ને બાવે ખાવા. સા-
ળંગગર તુળશીગરને વેચાતી
આપી તેના વટાવના.

ખા. પા. ૪

૧૮૦૦) શ્રી વટવાણુના શાહ માણે-
કચંદ કેશવજીને ખાતે જમા.

૧૮૦૦) હુંડી નં. ૧ અ-
ત્રેની, પરી. કરસનજી મૂ-
ળચંદ ઉપરની, લખી વ-
ટવાણુના શાહ કુંવરજી ના-
ચાતી, રાખ્યા તમારી પા-
સેથી, શાહ જોગી, તરત મુ-
દતની, લખી પ્રથમ જેઠ
શુ. ૧૧ વાર રવેઉની, તે-
નાં નાણું ખોળાધર વોરા.

સેથી, શાહ જોગી, મુદત દિ-
ન ચારચારની, લખી પ્રથમ
જેઠશુદ ૧ વાર શુક. તે હું-
ડી રાખ્યાનાળા ધણી લાવે-
થી ખોળાધર શાહ લક્ષિમ-
ચંદ દીપચંદને લેધ નાણું
આખ્યાં તેના. દા. ૬૯૧૧

ખા. પા. ૪

૫૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે ઉધાર.

૫૦૦ હુંડી નં. ૧ શ્રી કપડ-
વણુંજના પરી. પાનાચંદ કુ-
ખેર ઉપરની, લખી અમદા-
વાદના પરી. કસળચંદ વ-
છરાજની, રાખ્યા શાહ રત-
નચંદ જેચંદ પાસેથી. શાહ
જોગી, ખાંધી મુદતની ખી-
ન્ન જેઠશુ. ૧ વાર શનેઉની,
લખી પ્રથમ જેઠશુ. ૧૧ વા-
ર રવેઉની, તે રાખ્યા વાળા
ધણી પાસેથી ખોળાધર શા-
હ. જીગજીવન જેઠાશાહને
લેધ નાણું આખ્યાં તેના દા.
૩૧)ને બાવે.

ખા. પા. ૪.

૫) શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે ઉધાર.

૫) હુંડી નં. ૧ ૩૫૦૦)ની ક-
પડવણુંજની, શાહ રતનચં-
દ જેચંદ પાસેથી દા. ૩૧)ને
બાવે વેચાતી લીધી તેના વ-
ટાવના. ૦

ખા. પા. ૪

૨૦૧) શ્રી વટવાણુના શાહ માણેક-
ચંદ કેશવજીને ખાતે ઉધાર ત-

રો. પા. ૧૪.

વખતચંદ હીરાચંદને આ-

પી લીધાં તેના.

ખા. પા. ૬

૨૦૧) વોરા વખતચંદ હીરાચંદને
ખાતે જમા.

૨૦૧) હુંડી નં. ૧ ૩૨૦૦)
ની શ્રી મુંગાઈના ઠા. અમર-
શી કચરા પરની, લખી અત્રે-
થી તમારી, રાખ્યા વઢવાણુ-
ના શાહ માણેકચંદ કેશવજીની
વતી અમારી પાસેથી, શાહ
જોગી, તરત મુદતની લખી,
પ્રથમ જોઈ શુ. ૧૫ વાર ગરે-
ઉની દા. ૩ ૦૧ લેખે તે શ્રી
મુંગાઈના શેઠ લક્ષ્મદાસ ખી-
મજીપર ખીડી તે શાહ માણે-
કચંદ કેશવજીને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૨

૨૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે જમા.

૨૦૦) હુંડી નં. ૧ શ્રી ખે-
ડાની શાહ રાયચંદ પૂજાશાહ
ઉપરની, લખી અત્રેથી અ-
મારી, રાખ્યા શાહ નથુ હર-
ખચંદ પાસેથી, શાહ જો-
ગી, આંધી મુદતની દેખાડ
થયા પછી બાર દિવસની,
લખી, પ્રથમ જોઈ શુ. ૧૫ વાર
ગરેઉની. દા. ૩ ૩) લેખે.

ખા. પા. ૪

૬) શ્રી હુંડીઆગણુ ખાતે જમા.

૬) હુંડી નં. ૧ ૩ ૨૦૦) ની

મારી વતી.

૨૦૧) હુંડી નં. ૧ ૩૨૦૦)
ની શ્રી મુંગાઈના ઠા. અમર-
શી કચરા પરની, લખી અ-
ત્રેથી વોરા વખતચંદ હીરા-
ચંદની, રાખ્યા તમારી વ-
તી અમારી પાસેથી, શાહ
જોગી, તરત મુદતની, લ-
ખી પ્રથમ જોઈ શુ. ૧૫
વાર ગરેઉની, દા. ૩ ૦૧ને
બાવે મુંગાઈના શેઠ લક્ષ્મ-
દાસ ખીમજી ઉપર તમા-
રા લખવાથી ખીડી તેના
વોરા વખતચંદ હીરાચંદને
ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૬

૨૩૫૦) વોરા વખતચંદ હીરાચંદને
ખાતે ઉધાર.

૨૩૫૦) નગદ રોકડા મુંગાઈ-
ગરા હા. ગુમારતો લીલા-
ધર ભરી આપ્યો છે.

ખા. પા. ૨.

૫૭૦૬)

૪૧૨ શ્રી પરાંત જણુસ

૪૧૧) નગદ મુંગાઈગરા.

૧૧ છુટા પૈસા નં. ૮૦

૪૧૨૧

૬૧૧૮૧

રો. પા. ૧૫.

શ્રી ખેડાની, શાહ નથુ હરખચ
દને દા. ૩૩)ને બાવે આપીતેની
વટાવના.

ખા. પા. ૫

૬૧૧૮

સંવત ૧૬૪૧ ના ખીજા જોડ શુદ્ધ ૧ વાર શનેઉ તાં ૧૩ માહે જુન
સને ૧૮૮૫.

૪

૪૧૨૧ શ્રી પરાંત જળુસે છે.

૧૫૦) પરી. કરસનજી મૂળચંદને
ખાતે જમા. પ્રથમ જોડ શુ. ૧૫
વાર ગરેઉની તેરીખના.

૧૫૦) હુડી નં. ૧ શ્રી અમ-
દાવાદના પરી. કસળચંદ વ-
છરાજ ઉપરની, લખી અત્રે-
થી તમારી, રાખ્યા અમારી
પાસેથી, શાહ જોગી, મુદત દિ-
ન ચાર ચારની, લખી પ્રથમ
જોડ શુ. ૧૫ વાર ગરેઉની, તે
શકરાયાનો જવાબ આવતાં શેઠ.
વાડીલાલ પાનાચંદને ખાતે
ઉધારીને.

ખા. પા. ૨

૧૦૦) શ્રી હુડી ખાતે જમા.

૧૦૦) હુડી નં. ૧ શ્રી મુંબાઇ-
ની શેઠ લક્ષ્મીદાસ ખીમજી
ઉપરની, લખી અત્રેથી શાહ
નથુ હરખચંદની, રાખ્યા અ-
મારી પાસેથી, શાહજોગી, મુ-

ઉ

૧૫૦) શ્રી અમદાવાદના શેઠ. વાડીલા-
લ પાનાચંદને ખાતે ઉધાર.
૧૫૦) હુડી નં. ૧ અમદા-
વાદના પરી. કસળચંદ વછ-
રાજ ઉપરની, લખી અત્રેથી
પરી. કરસનજી મૂળચંદ, રાખ્યા
અમારી પાસેથી, શાહજોગી,
મુદત દિન ચાર ચારની, લખી
પ્રથમ જોડ શુ. ૧૫ વાર ગ-
રેઉની. તે શકરાયાનો તમા-
રો જવાબ આવતાં પરી. ક-
રસનજી મૂળચંદને ખાતે
જમા કરીને.

ખા. પા. ૬

૧૦૦) શ્રી મુંબાઈના ઠા. અમરશી
કચરાને ખાતે ઉધાર.

(૧૦૦) હુડી નં. ૧ મુંબાઇ-
ની શેઠ લક્ષ્મીદાસ ખીમજી
ઉપરની, લખી અત્રેથી શાહ
નથુ હરખચંદની, રાખ્યા અ-
મારી પાસેથી, શાહજોગી, મુ-

રો. પા. ૧૬.

અગારી પાસેથી, શાહજોગી,
મુદત વાર ભોમની. લખી પ્ર-
થમ જોડ શુ. ૧૫ વાર ગરે-
હની, તે શકરાયનો જવાબ
આવતાં શ્રી મુંબાઈના ઠા. અ-
મરશી કચરાને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૪

૪૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે જમા.

૪૦૦)હુંડી નં. ૧ શ્રી અમ-
દાવાદની, પરી. કસળચંદ વછ
રાજ ઉપરની, લખી કપડવણું-
જથી પરી. અમથાભાઇ મો-
હનલાલની, રાખ્યા શાહ મન-
સુખ સુરચંદ પાસેથી, શાહ-
જોગી, મુદત દિન ચારચારની,
લખી પ્રથમ જોડ શુ. ૧ વાર
શુક્ર. તેનાં નાણાં જમા કર્યાનો
જવાબ આવતાં પરી. કસળ
ચંદ વછરાજને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૪

૨૦૦) શ્રી અમદાવાદના પરી. કસ-
ળચંદ વછરાજને ખાતે જમા.

૨૦૦)બલામણુ પત્ર નં. ૧
શ્રી ખેડાના શાહ રાયચંદ પૂ-
જાશાહ ઉપર તમેએ અમારા
લખવાથી મોકલતાં તે શકરા-
યનો જવાબ આવતાં હુંડી
ખાતે ઉધારીને.

દત વાર ભોમની. લખી પ્ર-
થમ જોડ શુ. ૧૫ વાર ગરેહ-
ની, તે શકરાયનો તમારો
જવાબ આવતાં શ્રી હુંડી
ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૭.

૪૦૦) શ્રી અમદાવાદના પરી. ક-
સળચંદ વછરાજને ખાતે
ઉધાર.

૪૦૦) હુંડી નં. ૧ અમદા-
વાદની તમારા ઉપરની, લખી
કપડવણુંજથી પરી. અમથા
ભાઇ મોહનલાલની, રાખ્યા
શાહ મનસુખ સુરચંદ પા-
સેથી, શાહજોગી, મુદત દિન
ચારચારની, લખી પ્રથમ જો-
ડ શુ. ૧ વાર શુક્રની, આનાં
નાણાં અમારે ખાતે જમા
કર્યાનો જવાબ આવતાં શ્રી
હુંડીખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૬.

૨૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે ઉધાર.

૨૦૦) હુંડી નં. ૧ ખેડાના
શાહ રાયચંદ પૂજાશાહ ઉ-
પરની, લખી અત્રેથી અમા-
રી, રાખ્યા શાહ નથુ હર-
ખચંદ પાસેથી, શાહજોગી,
બાંધી મુદતની, દેખાડ ચ-
યા પછી બાર દિવસની લખી
પ્રથમ જોડ શુ. ૧૫ વાર
શુક્રની, તે પરી. કસળચંદ
વછરાજના બલામણુ પત્ર-

રોા પા. ૧૭.

આ. પા. ૬.
૧૧૦૧૩ બાવા સાળંગગર તુળશીંર
૧૧૦૧૩૩. ૧૧૦૧૧ રોકડા ત-
થા પૈસા નં. ૨ હા. તમારો
ગુમારનો ગણુશ ભરી ગયોછે.
આ. પા. ૨

૦) - શ્રી ખર્ચ ખાતે જમા.

૦) - પોસ્ટકાર્ડ નં. ૪ રોક-
ડેથી વેચ્યાં તેના આવ્યા.

આ. પા. ૫

૧૩૭૨૧૧૧ - ૧૧

થી શિકારતાં તેને ખાતે
જમા કરીને.

આ. પા. ૪

૧૨) શ્રી ભાડા ખાતે ઉધાર.

૧૨) દુકાનના ભાડાના સં-
વત ૧૯૪૧ ની સાલના માસ
૧૩ ના ભાડાના. હા. શાહ
નીમચંદ નાનથને.

આ. પા. ૫

(૬૨)

૫૧૦૧૧ - ૧૧ શ્રી પરાંત જણુસે.

૫૦૬૧ નગદ મુંબઈગરા.

૧૧ - ૧૧ છૂટા પસા. ૮૬

૫૧૦૧૧ - ૧૧

૧૩૭૨૧૧૧ - ૧૧

સંવત ૧૯૪૧ના આસો વદ ૦) વાર શુક્ર પછીનો અચડમેળ.

જ

ઉ

૫૧૦૧૧ - ૧૧ શ્રી પરાંત જણુસે છે.

૫૧૧૧૬૧ વોરા વખતચંદ હીરાચંદને
ખાતે જમા વ્યા. પા. ૨
જેથી.

૫૧૧૧૬૧ વ્યાજ માસ ૧૦૩૧૩
દર ૦૧ લેખે તે શ્રી વ્યાજ
ખાતે ઉધારીને.

આ. પા. ૨

૨૭૧૧ ૧૭ શ્રી અમદાવાદના પરી ક-
સજચંદ વહરાજને ખાતે જ-
મા. વ્યા. પા. ૩ જેથી

૨૧૨૩૧૧ શ્રી અમદાવાદના શેઠ વા-
ડીલાલ પાનાચંદને ખાતે ઉ.
વ્યા. પા. () મેથી.
૨૧૨૩૧૧ વ્યાજ માસ ૭૩૦)
દા. ૦૧ લેખે તે શ્રી વ્યાજ
ખાતે જમા

આ. પા. ૬

૩૧ પગી મેઘજી ભલાને ખાતે ઉ.

વ્યા. પા. ૪ મેથી.

૩૧૩૧ વ્યાજ માસ ૨૨૫૧

દા. ૧૧

રે. પા. ૧૮.

૨૮૧૧ જમાના વ્યાજ માસ
૫૬૭૧૧૧ દા ૦૧ લેખે.

૦૧૬૭૧૧ વ્યાજ માસ ૧૧૭
દા ૦૧ લેખે.

૨૭૧૧૧૭ નકી.
તે શ્રી વ્યાજ ખાતે ઉધારીને.
ખા. પા. ૬

૧૧)૬૧૧ શ્રી મુંગાઈના ઠા. અમરશી
કચરાને ખાતે જમા વ્યા. પા.
૧ લેખી.
૧૧)૬૧૧ વ્યાજ માસ ૨૨૧૩
દા ૦૧ તે શ્રી વ્યાજ ખાતે ઉ-
ધારીને.
ખા. પા. ૭

ખા ૨૩૧૧ શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા વિગત
ઉધાર તરફ છે.
૨૧૧૨૩૧ શેઠ વાડીલાલ પાના-
ચંદને ખાતે ઉધાર.
૩૧ પગી મેઘજી બ-
લાને ખાતે ઉધાર.
ખા ૨૩૧૧

ખા. પા. ૪ ૧
ખા ૧૧ વોરા. વખતચંદ હીરાચંદને
ખાતે જમા.
ખા ૧૧ ૩ ૪૭૦૧)ની ઉપાડ
સાલ મજકુરમાં તમારી યદતે-

૦)૧૩૧ છૂટના

૩૧ નકી.
તે શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા.
ખા. પા. ૩

૬૦૧૫ શ્રી વ્યાજ ખાતે ઉધાર વિ-
ગત જમા તર્ફ છે.
૫૧૧૧૧૧ વોરા. વખતચંદ
હીરાચંદને ખા. જ.
૨૭૧૧૧૭ પરી. કસળચંદ વ-
છરાજને ખાતે જમા.
૧૧)૬૧૧ ઠા. અમરશી કચ
રાને ખાતે જમા.
૬૦૧૫
ખા. પા. ૪

૦૧૧ શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળ-
ચંદ વછરાજને ખાતે ઉધાર.
૦૧૧ ૩૮૦૦)ની હુંડી શકારી
આપ્યાની આડતના. દા.
૦)૧૧ તે શ્રી વટાવખાતે
જમા કરીને.
ખા. પા. ૬.

૮૧૧ શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર વિગત
જમા તર્ફ છે.
ખા ૧૧ વોરા. વખતચંદ હી-
રાચંદને ખાતે જમા.
૨)૧૧ પરી. કસળચંદ વછ-
રાજને ખાતે જમા.

૩૧. પા. ૧૯.

ની આડતના દા. ૦) = લેખે,
તે શ્રી વટાવ ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૨

૨) = શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળ-
ચંદ વછરાજને ખાતે જમા.

૨) = ૩૧૫૦૦)ની હુંડી તથા
૩૨૦૦)નું ભલામણ પત્ર તમે
શકારી આપ્યું તેની આડતના
દા. ૦) = લેખે તે શ્રી વટાવ
ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૬

૦૧ = શ્રી મુંબાઈના ઠા. અમરશી ક-
ચરાને ખાતે જમા.

૦૧ = ૩૫૦૦)ની હુંડી તમે શ-
કારી આપી તેની આડતના દા.
૦) = લેખે તે શ્રી વટાવ ખાતે
ઉધારીને.

ખા. પા. ૭ ૧

૦૧૧ શ્રી વટાવ ખાતે જમા વિગત
ઉધાર તરફ છે.

૦૧૧ પરી. કસળચંદ વછ-
રાજને ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૫.

૪)૮૧૧ શ્રી ખચ ખાતે જમા ખાતે
ખાતું ગાંડી વાળવા સાથે વ-
ટાવ ખાતે ઉધારીને.

૦૧ = ઠા. અમરશી કચરાને
ખાતે જમા.

૮૧ =

ખા. પા. ૫.

૨૯)૧૦ શ્રી ધી ખાતે ઉધાર ખાતે
ખાતું ગાંડી વાળવા સાથે વ-
ટાવ ખાતે જમા કરી.

ખા. પા. ૩.

૩૫૦) શ્રી ધઈ ખાતે ઉધાર ખાતે
ખાતું ગાંડી વાળવા વટાવ ખા-
તે જમા કરીને.

ખા. પા. ૩

૧૨૩ શ્રી ખરીદ વકરા ખાતે ઉધાર.
ખાતે ખાતું ગાંડી વાળવા
સાથે વટાવ ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૪

૧૧૧ શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે ઉધા-
ર ખાતે ખાતું ગાંડી વાળવા
સાથે વટાવ ખાતે જમા કરીને.

ખા. પા. ૪

૬૫૧૧૫ શ્રી વટાવ ખાતે ઉધાર ખાતે
ખાતાં ગાંડી વાળવા સાથે
/ વટાવ ખાતે જમા કરીને.
૪)૮૧૧ શ્રી ખચ ખાતે જમા.
૭૬૧૧ શ્રી વ્યાજ ખાતે જ-
મા.

૧૨) શ્રી ભાડા ખાતે જમા.

ખા. પા. ૫

૭૯૧૧— શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા ખા-
ખતે ખાતું સરખર કરવા સાર
વટાવખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૪.

૧૨) શ્રી ભાડા ખાતે જમા ખાખતે
ખાતું માંડી વાળવા સાર વ-
ટાવ ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૫

૪૦૨૧૧૩ શ્રી વટાવ ખાતે જમા
ખાખતે ખાતાં માંડી વાળવા
સાર નીચેને ખાતે ઉધારીને
૨૯)૧૦ શ્રી ધીખાતે ઉધારીને
૩૫૦) શ્રી ધર્જીખાતે ઉધારીને
૧૨૨૩ શ્રી ખરીદ વકરા ખાતે
ઉધારીને.

૧૧૧ શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે
ઉધારીને.

૪૦૨૧૧૩

ખા. પા. ૫

૧૧૧૫૩૧

૯૫૧૧૫

ખા. પા. ૫.

૬૦૪૧૧૬

૫૧૦૧૧— ૧૧ શ્રી પરાંત જલુસે.

૫૦૯૧ મુંગઈગરા.

૧૧— ૧૧ છૂટા પેસા નં. ૮૬

૫૧૦૧૧— ૧૧

૧૧૧૫૩૧

ખા. પા. ૧.

ખાતાવહીનો ચોપડો.

શહેર રાજકોટના રહીશ મોદી. ડોસાભાઈ ગોરધનદાસનો ખાતાવહીનો ચોપડો સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનો.

ખાતાવહીનું સાંકળિયું.

ખાતાનું નામ.	પૃષ્ઠ.	ખાતાનું નામ.	પૃષ્ઠ
અ. શ્રી મુંગધના ઠા. અમરશી	} ૭	શ્રી વઢવાણના શાહ મા.	}
કચરા.....		લોકચંદ કેશવજીનું હથુ	
ક. પરી કરસનજી મુંગધંદ.....	૨	ખાતું.....	૬
શ્રી અમદાવાદના પરી ક-	} ૬	પા. મીઠાભાઈ ડુંગરદાસ.	૨
સળચંદ વછરાજ.....		પગી. મેઘજી ભલા.....	૨
લ. શ્રી ખર્ચખાતું.....	૫	વ. વોરા વખતચંદ હીરાચંદ.	૨
શ્રી ખરીદ વકરાખાતું.....	૪	શ્રી વટાવખાતું.....	૫
ઘ. શ્રી ધડુંખાતું.....	૩	શ્રી વધધટખાતું.....	૫
શ્રી ધરેણાખાતું.....	૫	શ્રી અમદાવાદના શેઠ. }	} ૬
શ્રી ધીખાતું.....	૩	વાડીલાલ પાનાચંદ.	
ઙ. મોદી ડોસાભાઈ ગોરધનદાસ.	૧	શ્રી વ્યાજખાતું.....	૪
ન. શાહ નથુ હરખચંદ.....	૧	સ. બાવા સાળંગર તુળ-	} ૨
મ. શ્રી ભાડાખાતું.....	૫	શીગર	
શ્રી વઢવાણના શાહ માણેક-	} ૬	હ. શ્રી હુંડીખાતું.....	૪
ચંદ કેશવજી.		શ્રી હુંડીઆમણખાતું.....	૪

મોદી. ડોસાભાઈ ગોરધનદાસનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧

૪

૫૦૦)રો.પા. ૧ કાર્તિક શુદ્ધ ૧ રવેલ
૫૦૦)

૫૦૦) બાકી દેવા.

૫૦૦)

૫૦૦)બાકી દેવા સંવત ૧૯૪૧ ના
આસો (વ.૦))શુકરે.

શાહ નથુ હરખચંદનું ખાતું

સંવત ૧૯૪૧

૪

૬

૪)રો. પા. ૧ કાર્તિક શુ ૧ રવેલ.
૧)રો. પા. ૧ માગશરશુ. ૧ભોમે
૫)રો. પા. ૪ કાગણશુ. ૧ સોમે.
૧૦૦)રો. પા. ૧૨ પ્રથમજેઠશુ. ૧૫ ગરે.

૧૦)રો. પા. ૬ શાગણશુ. ૧ સોમે.
૨૫)રો. પા. ૬ ચૈત્રશુ. ૧ ભોમે.
૭૫)રો. પા. ૬ પ્રથમજેઠશુ. ૧ શુકરે.

૧૧૦)

૧૧૦)

ખા. પા. ૨.

વૌરા. વખતચંદ હીરાચંદનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧

જ

૩૪૦૦) રો. પા. ૪ પ્રાગણ્યુ. ૧ સોમે
૧૧૦૦) રો. પા. ૧૨ પ્રથમજેઠશુ. ૧૫ગરે
૨૦૧) રો. પા. ૧૪ પ્રથમજેઠશુ. ૧૫
ગરેઉ.

૪૭૦૧)

૫૧૧૧૧) રો. પા. ૧૭ વ્યાજના.

૫૧૧૧૧) રો. પા. ૧૮ ઉપાડનીઆડતના

૪૭૫૮૧૯

૩૨૪) ૬૧૧ બાકી દેવા. સંવત ૧૯૪૧
ના આસો વ. ૦) શુકરે.

બાવા સાળંગગર તુળશીગરનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧

જ

૧૧૦૧૩ રો. પા. ૧૭ બીજા જેઠશુ. ૧
શનેઉ.

૧૧૦૧૩

પરી. કરસનજી મૂળચંદનું ખાતું

સંવત ૧૯૪૧.

જ

૧૫૦) રો. પા. ૧૫ પ્રથમ જેઠશુ. ૧૫
ગરેઉ.

૧૫૦)

પા. મીઠાભાઈ હુંગરદાસનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧

જ

૩૫૦૦) રો. પા. ૨ પોષ શુ. ૧ ગરેઉ.
૩૫૦૦)

૫ગી. મેઘજી ભલાનું ખાતું

સંવત ૧૯૪૧

જ

૧૫) રો. પા. ૨ પોષ શુ. ૧ ગરેઉ.
૨૧) રો. પા. ૩ પોષ શુ. ૧ ગરેઉ.
૧૭૧)

ઉ

૫૮૪) રો. પા. ૫ પ્રાગણ્યુ. ૧ સોમે.
૧૫૦૦) રો. પા. ૯ પ્રથમજેઠશુ. ૧ શુકરે.
૨૩૫૦) રો. પા. ૧૪ પ્રથમજેઠશુ. ૧૫ગરે

૪૪૩૪૧)

૩૨૪) ૬૧૧ બાકી દેવા.

૪૭૫૮૧૯

ઉ

૧૧૦૧૩ રો. પા. ૮ વૈશાખ શુ. ૧ ગરેઉ.
૧૧૦૧૩

ઉ

૧૫૦) રો. પા. ૧૧ પ્રથમજેઠશુ. ૧૫ગરેઉ

૧૫૦

ઉ

૧૦૦) રો. પા. ૨ પોષ શુ. ૧ ગરેઉ.
૩૪૦૦) રો. પા. ૪ પ્રાગણ્યુ. ૧ સોમે.
૩૫૦૦)

ઉ

૪) રો. પા. ૧ કાર્તિક શુ. ૧ રવેઉ.
૧) રો. પા. ૧ માગશર શુ. ૧ ભોમે.
૨૧) રો. પા. ૨ પોષ શુ. ૧ ગરેઉ.

ખા. પા. ૩.

૫૦) આકી લેણા.

૬૭૧=

૧૦) રો. પા. ૬ ચૈત્રશુ. ૧ ભોમે.

૧૦)

૪૫૫ આકી લેણા.

૫૫૫

૪૧૧= રો. પા. ૫ કાગણુ શુ. ૧ સોમે.

૬૭૧=

૫૦) આકી લેણા સંવત ૧૯૪૧ના કા-
ગણુ શુ. ૧ સોમે તેનાં કાંધાં
નં. ૫ માંડયાં છે.

૨) રો. પા. ૯ પ્રથમ જોઈશુ. ૧ શુક્રે.

૫૨)

૩૧ રો. પા. ૧૭ વ્યાજના.

૫૫૫

૪૫૫ આકી લેણા સંવત ૧૯૪૧ ના
આસો વ. ૦)) શુક્રે.

સંવત ૧૯૪૧

શ્રી ધી ખાતું.

૪૮

૨૦૦) રો. પા. ૨ પોપશુ. ૧ ગરેહમ. ૧૦)

૨૧) રો. પા. ૨ પોપશુ. ૧ ગરેહમ. ૧)

૩) ૧૫ રો. પા. ૬ મહાશુ. ૧ શનેહિમ. ૦) ૬

૬ જારો. પા. ૬ ચૈત્રશુ. ૧ ભોમેમ. ૫)

૩૨ ૧૧ ૧૫ મ. ૧૬) ૬

૭ ૧૧ ૨૧ આકી લેણા ધી મ. ૩ ૧૧ ૬

પરાંત રહ્યું તેના દા. ૩. ૧૬) લેખે.

૩૬૭) ૧ જામ. ૨૦) ૫

૬

૩૬૦) રો. પા. ૧ માગશર શુ. ૧ ભોમે
મ. ૨૦)

૨૧= રો. પા. ૨ પોપ શુ. ૧ ગરેહ
મ ૦) ૫

૫ ૨૦) રો. પા. ૮ ચૈત્ર વ. ૫ શનેહિમોટના

૩૬૮) જામ ૨૦) ૫

૨૬) ૧૦) રો. પા. ૧૬ વટા. ખા. જ માકરીને.

૩૬૭) ૧ જા

૭ ૧ ૧ ૨ ૧ આકી લેણા ધી મ ૦ ૩ ૧ ૬

દા. ૩ ૧૬) લેખે પરાંત રહ્યું

સંવત ૧૯૪૧ના આસો વ. ૦))

શુક્રે.

સંવત ૧૯૪૧

શ્રી ધર્મ ખાતું.

૪૯

૨૦૦) રો. પા. ૫ શાગણુ શુ. ૧ સોમે.

ક. ૫૦)

૨૦૦૦) ક. ૫૦)

૧૮૫૦) આકી લેણા ધર્મ ક. ૫૦) ના

દા. ૩૩૭) લેખે પરાંત રહ્યા

તેના.

૩૮૫૦) ક. ૧૦૦)

૬

૩૫૦૦) રો. પા. ૨ પોપશુ. ૧ ગરે. ક. ૧૦૦

૩૫૦૦) ક. ૧૦૦)

૩૫૦) રો. પા. ૧૬ વટા ખા. જ માકરીને

૩૮૫૦) ક. ૧૦૦)

૧૮૫૦) આકી લેણા ધર્મ ક. ૫૦) દા.

૩. ૩૭) લેખે પરાંત રહ્યા તેના

સંવત ૧૯૪૧ આસો વ. ૦)) શુક્રે.

ખા. પા. ૪.

શ્રી ખરીદ વકરા ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧

જ

ઉ

૧૧૦૧૩ રો. પા. ૮ વૈશાખ શુ. ૧ ગરેઉ
૧૫) રો. પા. ૬ પ્રથમજેઠ શુ. ૧ શુકરે

૧૨૫૧૩

૪૨૧૧૧૦ બાકી લેણા માલપરાંત રહ્યો
તેના.

૧૬૮૧૩

૨૫) રો. પા. ૪ મહા શુ. ૧ શનેક.
૧૩૧)૦૧ રો. પા. ૭ ચૈત્ર શુ. ૧ ભોમે.

૧૫૬)૦૧

૧૨૧૩ રો. પા. ૧૬ વટાવખાતેજમાકરીને
૧૬૮૧૩

૪૨૧૧૧૦ બાકી લેણા સંવત ૧૯૪૧ના
આસો વદો)) શુકરે માલ પ-
રાંતના.

શ્રી વ્યાજ ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧

જ

ઉ

૫) રો. પા. ૫ પ્રાગણ શુ. ૧ સોમે.
૫)

૫૧૧૨૩૧૧૦ રો. પા. ૧૮ પરચૂરણ રકમોએ
૧૦૧૧૨૩૧૧

૭૯૧૧-રો. પા. ૨૦ વટાવખાતે ઉધારીને
૭૯૦૧૫.

૯૦૧૫ રો. પા. ૧૮ પરચૂરણ રકમોએ.
૯૦૧૫

શ્રી હુંડી ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧

જ

ઉ

૫૦૦) રો. પા. ૧૦ પ્રથમજેઠ શુ. ૧ શુકરે
૧૫૦૦) રો. પા. ૧૦ પ્રથમજેઠ શુ. ૧ શુકરે
૫૦૦) રો. પા. ૧૨ પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫ ગરેઉ
૨૦૦) રો. પા. ૧૪ પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫ ગરેઉ
૧૦૦) રો. પા. ૧૫ પીળા જેઠ શુ. ૧ શનેક
૪૦૦) રો. પા. ૧૬ પીળાજેઠ શુ. ૧ શનેક

૩૨૦૦)

૫૦૦) રો. પા. ૧૧ પ્રથમ જેઠ ૧૫ ગરે.
૧૫૦૦) રો. પા. ૧૧ પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫ ગરે.
૧૦૦) રો. પા. ૧૨ પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫ ગરે.
૪૦૦) રો. પા. ૧૨ પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫ ગરે.
૫૦૦) રો. પા. ૧૩ પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫ ગરે.
૨૦૦) રો. પા. ૧૬ પીળાજેઠ શુ. ૧ શનેક

૩૨૦૦)

શ્રી હુંડીઆમણ ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧

જ

ઉ

૨૧૦ રો. પા. ૧૦ પ્રથમ જેઠ શુ. ૧ શુકરે.
૦૧= રો. પા. ૧૧ પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫ ગરેઉ.
૧) રો. પા. ૧૨ પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫ ગરેઉ.
૬૧૦= રો. પા. ૧૩ પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫ ગરેઉ.

૫) રો. પા. ૧૩ પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫ ગરેઉ.
૫)

૧૧૧૧ રો. પા. ૧૬ વટાવખાતેજમાકરીને.
૧૬૧૧

ખા. પા. ૫.

૬) રો. પા. ૧૪ પ્રથમ જોડ શુ. ૧૫ ગરેક

૧૬૧

શ્રી ખર્ચ ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧

૦) — રો. પા. ૧૭ ખીમજોડ શુ. ૧ શનેક.

૦) —

૪) ૮૧૧ રો. પા. ૧૬ વટાવખાનેકધારીને

૪) ૧૫

શ્રી ભાડા ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧

૧૨) રો. પા. ૨૦ વટાવખાનેકધારીને.

૧૨)

શ્રી ધરેણા ખાતું.

૧૨) રો. પા. ૧૭ ખીમજોડ શુ. ૧ શનેક

૧૨)

સંવત ૧૯૪૧

૧૦) ૨૦ બાકી લેણા.

૧૦) ૨૦

૧૦) ૨૦ રો. પા. ૩ મહા શુ. ૧ શનેક.

૧૦) ૨૦

૧૦) ૨૦ બાકી લેણા સંવત ૧૯૪૧ ના
આસો વ. ૦) શુકરે.

સંવત ૧૯૪૧

શ્રી વટાવ ખાતું.

૨૭) — રો. પા. ૩ મહા શુ. ૧ શનેક.

૭૫) રો. પા. ૬ પ્રથમ જોડ શુ. ૧ શુકરે.

૧૦૨૧ — ૧

૦૧૧ રો. પા. ૧૬ હુંડીની આડતનો.

૪૦૨૧૧૩ રો. પા. ૨૦ પરચૂરણ રક-
મોએ.

૫૦૫૧૧૨૦૧૧

૩૮૬) ૫૧૧ બાકી દેવા સંવત ૧૯૪૧
ના આસો વ. ૦) વારશુકરે.

શ્રી વધવટ ખાતું.

૧૫૧ = રો. પા. ૫ પ્રાગણ શુ. ૧ સોમે.

૧૫૧ =

૮૧ = રો. પા. ૧૮ હુંડી તા. ઉપાડની-
આડતના.

૬૫૧૧૫ રો. પા. ૧૬ પરચૂરણ રકમોએ.

૧૧૬૧૧૧૫

૩૮૬) ૫૧૧ બાકી દેવા.

૫૦૫૧૧૨૦૧૧

સંવત ૧૯૪૧

૨) રો. પા. ૬ પ્રથમ જોડ શુ. ૧ શુકરે.

૨)

૨) રો. પા. ૬ વૈશાખ શ. ૧ શકરે

૨)

ખા. પા. ૬.

શ્રી વટવાણના શાહ માણેકચંદ કેશવજીનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧

જ

૫૦૦) રો. પા. ૫ પ્રાગણુ શુ. ૧ સોમે.
૧૮૦૦) રો. પા. ૧૩ પ્રથમ જોડ શુ.
૧૫ ગરેક.
૨૩૦૦)

૬૧૧૨૦ બાકીદેવા સંવત ૧૯૪૧ ના
આસો વ. ૦)) શુકરે.

ક

૨૦૦૦) રો. પા. ૪ પ્રાગણુ શુ. ૧ સોમે.
૯૨)૫ રો. પા. ૮ ચૈત્ર વ. ૫ શનેક.
૨૦૧) રો. પા. ૧૩ પ્રથમ જોડ શુ. ૧૫
ગરેક

૨૨૯૩)૫

૬૧૧૨૦ બાકીદેવા.

૨૩૦૦)

શ્રી વટવાણના શાહ માણેકચંદ કેશવજીનું હથુ ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧

જ

૯૭૧ રો. પા. ૮ ચૈત્ર વ. ૫ શનેક.
૯૭૧

ક

૯૭૧ રો. પા. ૬ ચૈત્ર શુ. ૧ ભોમે.
૯૭૧

શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળચંદ વહરાજનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧

જ

૧૨૯૧ રો. પા. ૭ પ્રાગણુ વ. ૧૨ શુકરે.
૧૫૦૦) રો. પા. ૧૧ પ્રથમ જોડ શુ. ૧૫ ગરે.
૨૦૦) રો. પા. ૧૬ બીજા જોડ શુ. ૧ શને.
૧૮૨૯૧

૨૭૧૧૧૭ રો. પા. ૧૭ વ્યાજના.
૨) = રો. પા. ૧૯ હુંડીની આડતના
૧૮૫૯૪૧ -

૧૦૫૮૧૪૧ બાકી દેવા સંવત ૧૯૪૧
ના આસો વ. ૦)) શુકરે.

ક

૪૦૦) રો. પા. ૧૦ પ્રથમ જોડ શુ. ૧ શુકરે.
૪૦૦) રો. પા. ૧૬ બીજા જોડ શુ. ૧ શનેક.
૮૦૦)

૦૧૧ રો. પા. ૧૮ હુંડીની આડત.

૮૦૦૧૧

૧૦૫૮૧૪૧ બાકી દેવા.

૧૮૫૯૪૧

શ્રી અમદાવાદના શેઠ વાડીલાલ પાનાચંદનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧

જ

૧૫૨૧૨૩૧૧ બાકી લે'ણા.
૧૫૨૧૨૩૧૧

ક

૧૫૦) રો. પા. ૧૫ બીજા જોડ શુ. ૧ શનેક
૧૫૦)

૨૧૨૩૧૧ રો. પા. ૧૭ વ્યાજના.

૧૫૨૧૨૩૧૧

૧૫૨૧૨૩૧૧ બાકી લે'ણા સંવત ૧૯૪૧
ના આસો વ. ૦)) શુકરે.

આ. પા. ૭.

શ્રી મુંબાઈના ઠા. અમરશી કચરાનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧

જ

ઉ

૫૦૦) રો.પા.૧૧ પ્રથમજેઠશુ.૧૫ગ.

૧૦૦)રો.પા.૧૫ખીજ જેઠશુ.૧ શનેઉ

૫૦૦)

૧૦૦)

૧૧)૬૧૧ રો.પા. ૧૮ વ્યાજના.

૪૧૧૧૧૬ બાકીદેવા.

૦૧૮ રો.પા.૧૬ હુડીની આડતના.

૫૧૧૧૧૬

૫૧૧૧૧૬

૪૧૧૧૧૬ બાકીદેવા સંવત ૧૯૪૧ ના

આસો વ. ૦)) શુકરે.

સરવાયું સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

જ

ઉ

૫૦૦) મોદી. ડોસાબાઈ ગોરધનદાસ
આ. પા. ૧

૩૨૪)૬૧૧ વોરા. વખતચંદ હીરાચંદ
આ. પા. ૨

૬૧૧૨૦ શ્રી વઢવાણના શાહ માણેક-
ચંદ કેશવજી આ. પા. ૬

૧૦૫૮૧૪૧ શ્રી અમદાવાદના પરી
કસળચંદ વજીરાજ આ.પા. ૬

૪૧૧૧૧૬ શ્રી મુંબાઈના ઠા. અમરશી
કચરા આ. પા. ૭

૩૮૬)૫૧૧૧ શ્રી વટાવખાતે. આ.પા. ૫.

૨૬૮૭.૫૧૧૧

૪૫૫ પગી. મેઘજી ભલા. આ.પા. ૨.
૧૫૨૧૧૨૩૧૧ શ્રી અમદાવાદનાશેઠ વા-

ડીલાલ પાનાચંદ આ પા. ૬

૭૫૧૨૧ શ્રી ધી ખાતે મગ-૩૧૧૬૬૬.
૩૧૬) લેખે. આ.પા. ૩.

૧૮૫૦) શ્રી ધર્મખાતે ક. ૫૦) દા.
૩૩૭) લેખે ખર. પા. ૩.

૧૦)૨૦ શ્રી ધરેણાખાતે. આ.પા. ૫

૪૨૧૧૧૦ શ્રી ખરીદવકરાખાતે. આ.પા. ૪

૧૦) સિકંદરનામાનીચોપડી
નં. ૮ દા. ૩૧.

૩૨૧૧૧૦ ધોતીજેટા નં ૫.

૪૨૧૧૧૦

૨૧૭૬૨૧૧

૫૧૦૧૧૧—૧૧ શ્રીપરાંત જાણ્યસે.

૨૬૮૭.૫૧૧૧

વ્યા. પા. ૧.

વ્યાજવહીનો ચોપડો.

શહેર રાજકોટના રહીશ મોદી ડાહ્યાભાઈ ગોરખનદાસનો વ્યાજવહીનો ચોપડો સંવત ૧૯૪૧ની સાલનો.

નમુનો ૧ લો.

શ્રી મુંગાઈના દા. અમરશી કચરાના ખાતાનું વ્યાજ સંવત ૧૯૪૧ના આસો વ. ૦)) સૂધીનું. ખા. પા. ૮ મેથી.

જ	ઉ
૨૭૫૦ ૩૫૦૦) પ્રથમ જેઠ શુ. ૧૫	૪૯૬૧૧ ૩૧૦૦) બીજા જેઠ શુ. ૧
મા. પા.	મા. ૪૧૧૪.
૦૨૭૫	૪૯૬૧૧

૪૯૬૧૧ ઉધારનો સર.

૨૨૫૩૧

૩૭૧૧ દી. ૦૧ નો સર.

૨૨૧૫૧૧

તારીખ	સંવત ૧૯૪૧ના આસોવદ ૦))
જ	ઉ

૪૦૦) મુદ્દલ બાકી દેવા.

૧૧)૮ વ્યાજસર. ૨૨૧૫૧૧ દા. ૦૧

રો. પા. ૧૮ મે.

ટીકા.—રોજમેળમાં વારંવારીઆ વ્યાજ પ્રમાણે ગણી ૩૧૧)૬૧૧ નમા કર્યા છે. આ રીતે ગણતાં ૩૦)૧૧૧ વધારે આવ્યો, વેપારી લોડો આવી કસર ગણતા નથી.

નમુનો ૨ જો.

વેરા. વખતચંદ હીરાચંદના ખાતાનું વ્યાજ સંવત ૧૯૪૧ની સાલનું ખા. પા. ૨ જેથી.

જ	ઉ
૯૦૬૧ ૩૩૪૦૦) પ્રથમ શુ. ૧.	૦ ૩૫૮૪૧= ફાગણશુ. ૧.
૦ ૩૫૮૪૧=	૦ ૩૧૫૦૦) પ્રથમજેઠ શુ. ૧.
૪૫૦૦ ૩૧૫૦૦)મા. ૩)	૦ ૩૨૩૫૦) પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫.
૪૫૬૧ ૩૧૩૧૫૧=	૦ ૩૧૩૧૫૧=
મા. ૩)૧૪.	૦ ૩૧૦૩૪૧=
૩૬૧ ૩૧૧૦૦)પ્રથમજેઠશુ. ૧૫	૦ ૩૨૬૧૧= બાકી દેવા સંવત
૦ ૩૧૦૩૪૧=	૧૯૪૧ નાઆસોવ.૦))

વ્યા પા. ૨.

૩૬૧ ૩૬૫૫ = મા. પા	૦ ૩૬૫૫ =
૧૧૦૫૫ ૩૨૦૧) પ્રથમજેઠ શુ. ૧૫	૦ ૩૨૦૧)
મા. પા	૦
૧૦૫૨૭૫	

૧૭૫૫ દી. ૦૫ નોસર
૧૦૩૫૨
તારીજ સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વ. ૦))
જ ઉ

૨૬૬૫ = મુદલ આકી દેવા.
૫૧૫૫૧ વ્યાજસર ૧૦૩૫૨ દા. ૦૫
રો. પા. ૧૭ મે.

ટીકા. રોજમેળમાં વારોવારીઆ વ્યાજ પ્રમાણે વ્યાજ ગણી ૩૫૧૫૬૫
જમા કર્યો છે.

ખાખાની સમજુતી:—પ્રથમ આપણે જમાની મોટી રકમ ૩૩૪૦૦) ની છે તે લીધી, ને તેમાંથી ઉધારની ૩૫૮૪ = ની તથા ૩૧૫૦૦) ની રકમ બાદ જાય છે તે બાદ કરી તો ૩૧૩૧૫ = દેવા રહ્યા તે એકલા ઉધારની બીજી રકમ ૩૨૩૫૦) માંથી બાદ જાય છે તે બાદ કર્યા તો ૩૧૦૩૪ = લેણા રહ્યા. હવે ઉધારમાં બીજી રકમો નથી માટે આ ૩૧૦૩૪ = ની લેણી રકમ જમાની બીજી રકમ ૩૧૧૦૦) માંથી બાદ કરી તો ૬૫ = દેવા રહ્યા, ને હવે જમાની આકીની રકમ ૩૨૦૧) ની છે તે પણ લીધી. તેથી કુલ દેવા ૬૫ = + ૨૦૧ = ૨૬૬ = થયા તે ઉધારમાં બતાવી તેના પેટામાં તે બે કડકે થાય છે તે બતાવ્યા.

માસ ભરવાની સમજુતી:—પ્રથમ આપણે ૩૩૪૦૦) દ્રાગણ શુદ ૧મે લાવ્યા, તે ત્રણ કડકે આપ્યા માટે તે ત્રણે કડકાનું વ્યાજ દ્રાગણ શુદ ૧થી ગણાય. પહેલો કડકો ૩૫૮૪ = તો તો તેજ દિવસે પાછો આપ્યો માટે તેનું વ્યાજ આપવા લેવાનું હોય નહિ માટે જાને બાબુએ શુન્ય મૂક્યું. બીજો કડકો ૩૧૫૦૦) તો પ્રથમ જેઠ શુદ ૧મે આપ્યો માટે તેના દ્રાગણ શુદ ૧થી ત્રણ માસ થયા તે જમામાં ભરી ઉધાર તરફ શુન્ય મૂક્યું. ત્રીજો કડકો ૩૧૩૧૫ = તો દેવો રહ્યો તે પેટે ૩૨૩૫૦) આપ્યા માટે ત્યાંસુધી રહ્યો ગણાય માટે તેના દ્રાગણ શુદ ૧થી પ્રથમ જેઠ શુદ ૧૫ સુધી મા. ૩) ૧૪ થયા તે જમામાં મૂકી ઉધાર તરફ શુન્ય મૂક્યું.

૩૧૩૧૫ = દેવા બદલે ૩૨૩૫૦) આપ્યા માટે ૩૧૦૩૪ = લેણા રહ્યા તેજ દિવસે આપણને ૩૧૧૦૦) મળ્યા માટે ૩૧૦૩૪ = નું વ્યાજ ગણે નહિ તેથી જાને તરફ શુન્ય મૂક્યું. ને આપણે દેવા ૬૫ = પ્રથમ જેઠ શુદ ૧૫ થી આસો વદ ૦)) સુધી રહ્યા માટે તેના મા. પા જમામાં મૂક્યા ને ઉધાર તરફ શુન્ય મૂક્યું. તેગજ ૩૨૦૧) ની દેવી રકમ માટે સગજનું.

વ્યા. પા. ૩.

નમુનો ૩ જો.

શ્રી અમદાવાદના પરી. કસબચંદ મહારાજના ખાતાનું વ્યાજ સંવત
૧૯૪૧ ની સાલનું ખા. પા. ૬ ડેથી.

જ	ઉ
૧૭ ૩૧૨૯ વૈશાખ વદ૧૨ સોમે મા ૦)૪ ૪૬૮૧૧ ૩૧૫૦૦) પ્રથમ જેઠ શુદ્ધ ૧૫ ગરેઉ. ૦ ૩૨૭૦૧૧ ૨૦૩૧૪૦૦)મા ૦૧૧ ૪૪૭૮ ૩૮૨૯મા ૫)૧૨	૧૧૭ ૩૪૦૦) પ્રથમ જેઠશુ. ૧ શુક્રે ૦ ૩૧૨૯ ૧૧૭૩૨૭૦૧૧ માસ ૦)૧૩ ૦ ૩૪૦૦) પીઞ્જ જેઠ શુ. ૧ શનિઉ. ૦ ૩૧૦૨૯ બાકી દેવા સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વદ ૦) શુક્રે. ૦ ૩૮૨૯ ૦ ૩૨૦૦)
૯૭૩૧૩૨૦૦) પીઞ્જ જેઠ શુદ્ધ ૧ શનિઉ મા. મા ૧૧ ૫૬૭૧૧૧	૧૧૭

તારીખ સંવત ૧૯૪૧ના આસો વદ ૦) વાર શુક્રે.

જ	ઉ
૧૦૨૯ મુદલ બાકી દેવા. ૨૮૧૧૧ વ્યાજ માસ. ૫૬૭૧૧૧ દા ૦૧ રો. પા. ૧૭મે.	૦૧૬ વ્યાજ માસ ૧૧૭ દા. ૦૧ રો. પા. ૧૭મે.

નમુનો ૪ થો.

૫મી મેઘજી ભત્રાનું ખાતું સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું. ખા. પા. ૨ જેથી

જ	ઉ
૧૦) ચૈત્ર શુદ્ધ ૧ વાર ભોમે. ૧૦) ૪૨) બાકી લેણા ૫૨)	૧૦) ચૈત્રશુ. ૧ વાર ભોમે. ૧૦) વૈશાખશુ. ૧ વાર ગરેઉ. ૧૨ પ્રથમ જેઠશુ. ૧ વાર શુક્રે. ૧૦) પીઞ્જ જેઠશુ. ૧ વાર શનિઉ. ૧૦) અપાડશુ. ૧ સોમે. ૫૨) ૪૨) બાકી લેણા સંવત ૧૯૪૧ ના આસો વ. ૦) વાર શુક્રે.

વ્યાજ સંવત ૧૯૪૧ની સાલનું

જ

ઉ

૦ ૩૧૦) ચૈત્રશુ. ૧ ભોમે.

૦ ૩૧૦) ચૈત્રશુ. ૧ ભોમે.

૦ ૩૪૨) બાકીલે'ણા આસોવદ

૦ ૩૧૦)

૦)) શુકરે.

૦ ૩૦)

૦ ૩૧૦)

૬૮) ૩૧૦) વૈશાખશુ. ૧ગરેઉમા. ૬૧૬

૦ ૩૧૨)

૭૦૩૧૨) પ્રથમજેઠશુ. ૧શુકરેમાપા ૧૦

૦ ૩૧૦)

૪૮૧૧૩૧૦) બીજાજેઠ શુ. ૧શનેઉમા.

૦ ૩૧૦)

મા ૧૧

૩૮૧૧૩૧૦) અપાડશુ. ૧ સોમેમા ૩૧૧૧

૨૨પા

તારીજ

સંવત ૧૯૪૧ના આસો વ. ૦)) શુકરે

જ

ઉ

૪પા બાકી લે'ણા.

૪૨) મુદલ બાકી લે'ણા

૪પા

૩ વ્યાજ માસ. ૨૨પા દા. ૧૧

લેખે ૩૩ ૧૩

૫૦) ૧૩ હૂટના.

નકી ૩૩ રો. પા. ૧૭ મે.

૪પા

૪પા બાકીલે'ણા હીસાગ સાગ સામા

સગજ નકી કર્યા સંવત ૧૯૪૧

ના આસોવદ ૦)) શુકરે ધણી

હરતું.

પગી મેઘજી ભલાનું ખાતું સંવત ૧૯૪૨ ની સાલનું.

જ

ઉ

૪પા બાકી લે'ણા હીસાગ સામ સામા

સગજ નકી કર્યા સંવત ૧૯૪૧

ના આસોવ. ૦)) શુકર સૂધી

પગી મેઘજી ભલા સહી દા.

પોતાના.

ભાગ ૨ જો.

ધંધા પરત્વે નામું રાખવાની પદ્ધતિ.

૯૦. સરાશી નામમાં ધણું કરીને ૭ ચોપડા રખાય છે તેનાં નામ. ૧ રોકડમેળ, ૨ નોંધ, ૩ આંકડાવહી, ૪ આવરો, ૫ ખાતાવહી, ૬ વ્યાજવહી. મોટા વેપારી પણ આવાજ ચોપડા રાખે છે.

રોકડમેળ—જોની અંદર દરરોજ જે રોકડ રકમ આવે તે જય તે લખવામાં આવે છે, તે સાંજે સિલક કાઢવામાં આવે છે. (સુડીઆમાં રોકડ રકમ રાખી બાકીની રકમ કાઢી નાંખીએ તો રોકડમેળ બને).

નોંધ—જોની અંદર રોકડ સિવાયની સઘળી જગાખર્ચા રકમ લખવામાં આવે છે તે. તે બે જતની છે. ૧ જગાની નોંધ, ૨ ઉધારની નોંધ. જોને ઉધાર કરતાં જગામાં જગાખર્ચા રકમોનું નામું વધારે આવતું હોય તે જગાનોંધ રાખે છે અને જોને જગા કરતાં ઉધારમાં જગાખર્ચા રકમોનું નામું વધારે લખતું પડતું હોય, તે ઉધાર નોંધ રાખે છે. પરચૂરણ કાપડ, દાણા, વાસણ, ઇ. વેચનારા ઉધાર નોંધ રાખે છે.

જગાની નોંધ લખવામાં પહેલો સળ રૂપિઆનો આંકડો ભરવા માટે રાખી સળંગ લીટી દોરી તેમાં જોને ખાતે તે રકમ જમા કરવાની હોય તેનું નામ લખવામાં આવે છે ને પેટામાં જોને ખાતે તે રકમ ઉધારવાની હોય તેનું નામ આવે છે. ઉધાર નોંધમાં જોને ખાતે તે રકમ ઉધારવાની હોય તેનું નામ મથાળે ને પેટામાં જોને ખાતે જમા કરવાની તેનું નામ આવે છે.

કેટલાક મોટા વેપારી જમા ને ઉધારની જૂદી જૂદી નોંધ રાખે છે, તે સાથે હુંડી નોંધ પણ જૂદી રાખે છે.

હુંડીઓનું અગર માલનું ભરતીયું જમા ઉધાર નાખતું હોય ત્યારે મથાળે વિગત લખી, જમા ઉધાર એવાં બે પાસા પાડી બંને પાસે વિગત લખાય છે. હુંકી હકીકતમાં એમ કરતા નથી. તેમાં તો જ્યારે આવરો બનાવે ત્યારે જમા ઉધારની જેવી વિગત લખવી જોઈએ તેવી લખે છે.

આંકડાવહી.—રોકડમેળ તથા નોંધમાં જમાખર્ચ થયેલી રકમો જે ચોપડામાં ખાતાવાર ખતવાય છે, તેને આંકડાવહી કહે છે તે ધણું કરી શેજને શેજ ખતવે છે, તેને ખતવવાની રીત પાછળ ખાતાવહીમાં આપેલી રીતના જેવી છે.

આવરો.—રોકડમેળ, નોંધ તથા વ્યાજવહી પરથી એકંદરનામું કર-

વાનો ચોપડો. જ્યારે આવરો કરીને ખાતાવહી કરી હોય ત્યારે તે નામું પાકું કહેવાય. કેમકે તે એક ચોપડે ભેયું થયું, વળી બીજવાર થયું, તેથી નિર્ણય થઇને નક્કી થયું માટે આવરો કરેતો ભૂલ રહેજ નહિ.

રોકડમેળ, નોંધ અને વ્યાજવહીમાં આવરાનું પાતું નાખેછે, અને આવરામાં રોકડમેળ, નોંધ કે વ્યાજવહી પાતું નાખે છે કે જેથી રકમો ગમે તે ચોપડામાંથી ઝટ ખોળી કઢાય.

રોજમેળને આવરાનો મુકાબલો.—રોજમેળમાં સિલક રોજને રોજ કઢાયછે, ને આવરામાં ગહિને ગહિને કે પંદર પંદર દિવસે સિલક કઢાય છે એટલેજ તેમાં તપાવત છે બીજને કાંઈ તપાવત નથી. રોજમેળમાં એક દિવસમાં એક માણસનું ખાતું જમા યા ઉધારમાં એકથી વધારે વાર આવી શકે. કેમકે તેમાં જેમ નામું આવતું જય તેમ લખવાનો રીવાજ છે, પણ આવરો તો રોકડમેળ ને નોંધ પરથી તૈયાર કરવામાં આવે છે, તેમાં પંદર દિવસ કે ગહિનાનો રોકડમેળ પ્રથમ ઉતારવામાં આવે છે. ને એ ઉતારવામાં એક માણસની સઘળી રકમો સાથે આવે છે, અને પેટામાં તેની ગિતિ જણાવવામાં આવે છે, તેમજ નોંધ પણ તેની પછી તે મુજબ ઉતારવામાં આવે છે એટલે રોકડમેળ તથા નોંધ ઉતારવામાં એક માણસનું ખાતું એકજ વાર જમા યા ઉધારમાં આવે છે. નોંધની જમાખર્ચી રકમો ઉધાર યા જમા કરવામાં પણ એક જાતની હોય તે સાથે લે છે. છેવટે છેલ્લા દિવસના રોકડમેળ પ્રમાણે સિલક ગમે તો આવરો ખરો જણવો.

જેને આવરાનો મેળ મેળવતાં સર્વાળા બહુ મોટા કરવા પડે છે, તે સિલક કાઢવામાં ભૂલ ન આવે માટે રોકડ ખાતું રાખે છે. એટલે રોકડ રકમ કોઇને ખાતે જમા થઇ તે રોકડ ખાતે ઉધાર, ને કોઇને નામે રોકડ રકમ ઉધાર થઇ તે રોકડ ખાતે જમા કરવામાં આવે છે. રોકડ ખાતાના ઉધારના સર્વાળામાંથી જમાનો સર્વોળો બાદ જય એટલી સિલક રહેવી જોઈએ. એ ખાતું ખાતાવહીમાં ખતવવામાં આવે છે, ને તે ઉપરથી સિલક તરત જણાઇ આવે છે.

વ્યાજ ખાતાનું વ્યાજ ખાતાવહી તૈયાર ન થઇ હોય તો આંકડાવહી પરથી કાઢી રોકડમેળ કે નોંધમાં જમા ઉધાર નાખે છે; ખાતાવહી પરથી કાઢેલું વ્યાજ આવરામાં અચરમેળમાં નાંખવામાં આવે છે.

ખાતાવહી આવરાપરથી ખાતાવાર રકમો ખતવવાનો ચોપડો.

આંકડાવહી ને ખાતાવહીનો મુકાબલો.—(૧) આંકડાવહીમાં રોકડ-મેળ તા. નોંધની રકમો ખતવાય છે ને ખાતાવહીમાં આવરની રકમો ખતવાય છે. (૨) જનેમાં રકમો તો સરખી જાય છે પણ આંકડાવહીનું નામું કાચું ગણાય ને ખાતાવહીનું નામું પાકું ગણાય; તેમજ આંકડાવહીપરથી કરેલું સરવાયું કાચું ગણાય છે ને ખાતાવહીપરથી કરેલું સરવાયું પાકું ગણાય છે. (૩) આંકડાવહી દરરોજ તૈયાર કરવામાં આવે છે ને ખાતાવહી પુરસદ મળે તૈયાર કરે છે. (૪) આંકડાવહીમાં તારીખ વાર રકમો જૂદી જૂદી ખતવાય છે, ને ખાતાવહીમાં માસ વાર રકમો જૂદી જૂદી ખતવાય છે ને તેના પેટામાં તારીખવાર જૂદી ખતાવે છે.

વ્યાજવહી.—ખાતાવહીપરથી વ્યાજ ખાતાનો વ્યાજ કાઢવાનો ચોપડો. ૯૧. ખેડુર્ગ તથા જે વેપારીને લેવડદેવડ ઘણી થતી ન હોય એવા લોક દ્વક્ત એક ચોપડો ખાતાવહી જેવો રાખે છે તેને **ખેડી ખાતાવહી** કહે છે. તેમાં ખાતાવહી મુજબ ખાતાં પાડવામાં આવે છે, ને તેની અંદર દરેક ખાતાદાર સાથે લેવડદેવડના પ્રમાણમાં જગ્યા રાખે છે તેમાં જે રકમ આવે કે જાય તે તે ખાતાદારના ખાતામાં વિગતવાર લખવામાં આવે છે.

૯૨. કખાલાવહી.—કેટલાક ભાગમાં વાયદે હારજતનાં સાટાં થાય છે, તે સાટાં નોંધી રાખવાની ને તેનો ભાવ ખંડાયે તેનો જમા ખર્ચ નાખવાની ચોપડીને કખાલાની નોંધ કહે છે. જ્યારે કોઈને આપણે માલ આપવાનું સાટું કર્યું ત્યારે નોંધમાં તે માણસને ખાતે માલની કિમ્મત ઉધારાય છે ને માલ ખાતે જમા થાય છે. જે ખીજની વતી માલ આપવા કમુલ થઈએ તો માલ ખાતે જમા ન કરતાં તે માણસને ખાતે જમા કરાય છે. આપણે માલ લેવાનું સાટું કર્યું તો જેની પાસેથી માલ લેવાનો કમુલ કર્યો, તેને ખાતે ભાવ પ્રમાણે જેટલા પૈસા થાય, તેટલા જમા, ને માલ ખાતે ઉધાર થાય, જે ખીજની વતી માલ લેવા કમુલ થયા હોઈએ તો માલ ખાતે ન ઉધારતાં તે માણસને ખાતેજ ઉધારવા.

ભાવ ખંડાયે જેને આપણે માલ આપવા કમુલ થયા હતા, તેને ખાતે ખંડાયજા ભાવ પ્રમાણે જે પૈસા થાય, તે જમા કરી, તે માલ ખાતે ઉધારવા. જે ખીજની વતી કમુલ થયા હોઈએ, તો માલ ખાતે ન ઉધારતાં તે માણસને ખાતે ઉધારવા. આપણે માલ લેવાને કમુલ કર્યું હોય તો ભાવ ખંડાયે માલઘણી પાસે જેટલા પૈસા લેવાના થાય, તેટલા તેને ખાતે ઉધારી

માલ ખાતે જમા કરવા. જે બીજાની વતી માલ લેવા કમ્બલ કર્યું હોય તો માલ ખાતે જમા ન કરતાં તે માણસને ખાતેજ જમા કરવા.

કબાલાની નોંધ કબાલાની ખાતાવહીમાં ખતવાય છે, તે પરથી દેવું લેવું નીકળે તે રોજમેળમાં લેવાય છે, ને ગિતિ વાયદો પાડ્યાની નાંખાય છે.

૯૩. જાણસવહી.—કાપડના ભારે વેપારી જમા ઉધારની નોંધ જૂદી રાખે છે, અને માલની ખરીદી તથા વેચાણ સઘળું ખરીદ વકરા ખાતામાં નાખે છે. તેવા લોકો જાણસ વાર નફો અથવા નુકશાન શું થયું તે જાણવા માટે જાણસવહી રાખે છે. તેમાં જમા ઉધારની નોંધપરથી જાણસવાર ખાતું ખતવતા જાય છે એટલે તે પરથી સાલ આખરે કેટલો માલ રહ્યો તે જાણાય છે, વળી દરેક જાણસ ખાતે શો નફો ટોટો થયો તે પણ જાણાય છે, તે પરથી કુલમાલ ને કુલ નફો નફી કરી ખરીદ વકરા સાથે મેળવવામાં આવે છે. તે ગણી રહે તો નામું સાચું જાણવું.

૯૪. પરચૂરણ ખર્ચનો હિસાબ રાખવાની ચોપડી.—રાકડમેળ અથવા રોજમેળમાં દરરોજ પરચૂરણ ખર્ચ લખે તો નામું ઘણું વધી જાય, અને માટે મેળમાંથી બે ચાર રૂપિયા ખર્ચ ખાતે ઉધારી પરચૂરણ ખાતાના હિસાબની ચોપડીમાં જમા કરી લે છે, પછી એ ચોપડીમાં જેમ જેમ ખર્ચ થતો જાય છે તેમ તેમ નોંધવામાં આવે છે, આવું ધર સંસારી નામું બાણેલી સ્ત્રી હોય તો રાખી શકે.

ઉપર અમે ધંધા પરત્વે રખાતા ચોપડાની કાંઈ કાંઈ સમજાવતી આપી, પણ તે સઘળાના નમુના આ પુસ્તકમાં આપી કદમાં વધારો કર્યો નથી કેમકે શીખવવાનું એ બીજું પગથીજ છે. શાળાઓના ધોરણમાં પણ તે વાત દાખલ કરેલી નથી. માટે જરૂર પ્રસંગે તેને માટે દેશીનામાની પદ્ધતિ પુસ્તક બીજું કરવાના વિચારમાં છીએ.

પરીક્ષા માટે મનોયત્ન.

નીચેની રકમોનો આસો માસનો આવરો, ખાતાવહી બનાવી સરવાયું કાઢો?

શુદ્ધ ૧મે ૩૧૭૧) મિલક છે. મુંબાઈથી ઠા. અમરશી કચરાએ ગોળ મણ ૧૬૦) શુદ્ધ ૧૫મે રેલવે માર્ગેત ચડાવ્યો, તેનું ભરતીયું રૂ ૫૦૦)નું આવ્યું. માલ આપણને વદ ૫ મે મળ્યો. વઢવાણથી રાજકોટ સુધીના ભા-

ડાના રૂ ૨૦) એકા તે આપણે આપ્યા. મુંગાઈવાળાને આપણે રૂ ૫૦૦) ની હુંડી પરી. કરસનજી મૂળજીની દુકાનેથી અમદાવાદની રૂ ૦૮૮ ને ભાવે લઈ વદ ૭મે જીડી, મુંગાઈનો જવાબ વદ ૧૨ આવ્યો કે તમારી મોકલેલી હુંડી રૂબને ભાવે વટાવી વદ ૧૦મે નાણાં લીધાં છે. પરી. કરસનજી મૂળજીને રૂ ૧૫૦) રોકડા આપ્યા વદ ૮મે, જાકીના દેવાનો હવાલો વોરા. વખતચંદ હીરાચંદનો વદ ૧૩ આપ્યો. પગી મેઘજી ભલા પાસે સાલની શરૂઆતમાં રૂ ૭૫) લે'ણા હતા, તેના ખાતાનો હિસાબ કર્યો તેમાં રૂ ૧૩૩૧ વ્યાજના થયા. તેમાં તેણે જાજરી કળશી ૨) દા. રૂ ૩૮)ને ભાવે આપી વદ ૦)), ગોળમણુ ૫૦) સત્તર આની કરી વોરા. વખતચંદ હીરાચંદને આપ્યો વદ ૧૧, તેમાં મણુ ૧૦) પાછો આવ્યો વદ ૧૩.

સમજૂતી.

૧. પ્રથમ એક જુદા કાગળપર રકમો તિથિપ્રમાણે તારવી કાઢી રોજમેળ જનાવવો. તેમાં એક ખાતું એકથી વધારે વાર પાડવું નહિ. જરૂર પડે તો તે ખાતાના પેટામાં રકમો લખવી. આવરો જનાવવો હોય તો તેમાં પણ આજ નિયમ ધ્યાનમાં રાખવો. ફેર માત્ર એટલેજ કે પેટામાં મિતિ જણાવવી જોઈએ.

૨. પરીક્ષામાં વિગત જોઈએ તેટલી ન લખાવે તો પોતાની મેજે ધારી લેવી. હુંડીમાં જે ગામના શાહુકાર ઉપરની હુંડી હોય છે તે ગામની હુંડી એમ કહેવાતો ચાલ છે.

૩. ખાતાવહી જનાવવામાં પ્રથમ ગઈ સાલનું દેવું લે'ણું હોય તે ખાતાં પ્રથમ જનાવવાં, ને તેમાં દેવા લે'ણાની રકમ હોય તે લખવી. ગઈ સાલ આખરની સિલક+લેણું=દેવું ન લખાવે તો ખૂટતી રકમ વટાવ ખાતે જમા કરવી. પછી રોજમેળ ખતવવો.

૪. સરવાયું કાઢતા પહેલાં વ્યાજ ખાતાનાં વ્યાજવહીમાં વ્યાજ કાઢી રોજમેળ કે આવરામાં જમા ઉધાર નાંખવાં જોઈએ, પણ સવાલમાં તેમ કશું હોય તો કશું. કોઈ વખત કોઈ ખાતાનું સામટું વ્યાજ લખાવે છે, તે પ્રસંગે વ્યાજવહી જનાવવાની જરૂર નથી, પણ આરોપાર તે જમા ઉધાર નાંખવું.

૫. આડત દલાલીને માટે જમાખર્ચ લખાવે તો રોજમેળમાં નાંખવો.

૬. કાચાં ખાતાં માંડીવાળી વટાવ ખાતામાં લખ જઈ સાલ આખરે સરવાયું કાઢતા પહેલાં નફા કે ખોટ નકી કરવી.

પરીક્ષાના મનોયત્નનો જવાબ. આવરો.

સંવત ૧૯૪૧ના આસો શુદ્ધ ૧ થી આવરો ઉતાર્યો છે.

૪૨

ઉ

- ૧૭૧) શ્રી પરાંત જણુસે છે.
૫૦૦) શ્રી મુંગાર્ઠના ઠા. અમરશી ક-
કચરાને ખાતે જમા શુદ્ધ ૧૫મે.
૪૮૦) ગોળ મણુ ૧૮૦) બા-
રદાન સાથે, તોલ ૪૫
લેખે નકા મણુ ૧૬૦)
દા. ૩૩) લેખે.
૪૧૧૫ દલાલી ૩ ૪૮૦)ની સેં-
કડે ટકા લેખે.
૨૨૨૦ રેલવે પર લઈ જવાની
મળુરીના.
૧૨૧૧૧ મુંગાઈથી વઢવાણુ સૂ-
ધી રેલવે ભાડાના.

૫૦૦)

તે શ્રી ખરીદખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૭૮

- ૫૦૩) = પરી. કરસનજી મૂળચંદને
ખાતે જમા વદ ૭મે.
૫૦૩) = હુંડી નં. ૧ ૩૫૦૦)
ની શ્રી અમદાવાદના પરી. ક-
સળચંદ વછરાજ ઉપરની, લ-
ખી અત્રેથી તમારી, રાખ્યાઅ-
મારી પાસેથી, શાહબેગી, ત-
રત મુદતની, લખી વદ ૭ મે.
દા. ૦૧ = લેખે. તે નીચેને
ખાતે ઉધાર.

૫૦૦) હુંડીખાતે ઉધારીને.

૩) = હુંડીઆમણુખાતેઉધારી.

ખા. પા. ૭૮.

- ૫૦૦) શ્રી હુંડીખાતેજમા વદ ૧૦મે.
૫૦૦) હુંડી નં. ૧ શ્રી અમ-
દાવાદના પરી. કસળચંદ વ-
છરાજ ઉપરની, લખી અત્રે-

૬૩૦૧૩શ્રી ખરીદ ખાતે ઉધાર.

૫૦૦) ગોળ મણુ ૧૬૦) શ્રી
મુંગાર્ઠના ઠા. અમર-
શી કચરાને ખાતે જમા
કરીને શુ. ૧૫

૨૦) ગોળ મણુ ૧૬૦) ના.
ભાડાના વઢવાણુથી રા-
જકોટ સૂધીના દા. મે-
મણુ અલી ઉગરને વ. ૫

૩૪૧૩ગોળમણુ ૧૦) વોરા.
વખતચંદ હીરાચંદને
ખાતે જમા વદ ૧૩

૭૬) બાજરોકળાશી ૨) પગી
મેઘજી ભલાને ખાતે જ-
મા વદ ૦))

૬૩૦૧૩

ખા. પા. ૭૯

- ૫૦૦) શ્રી હુંડી ખાતે ઉધાર વ. ૭
૫૦૦) હુંડી નં. ૧ શ્રી અમ-
દાવાદના પરી. કસળચંદ વછ-
રાજ ઉપરની, લખી અત્રેથી
પરી. કરસનજી મૂળચંદની, રા-
ખ્યાઅમારી પાસેથી, શાહબે-
ગી, તરત મુદતની, લખી વ.
૭ તે પરી. કરસનજી મૂળચંદ
ને ખાતે જમા.

ખા. પા. ૭૯

૩) = શ્રી હુંડીયામણુ ખાતે ઉધાર વ. ૭

૩) = હુંડી નં ૧ ૩૫૦૦)ની
અમદાવાદની દા. ૩૦૧ = લે
ખે લીધી તેના પરી. કરસન-
જી મૂળચંદને ખાતે જમા.

ખા. પા. ૭૯

થી પરી કરસનજી મૂળચંદની, રાખ્યા અમારી પાસેથી, શાહ-
જેગી, તરત મુદતની, લખી
વદ ૭ની તેનાં નાણાં લીધાનો
જવાબ આવતાં શ્રી મુંગાઈના
હા. અમરશી કચરાને ખાતે ઉ-
ધારીને. દા. ૩૦ લેખે.

ખા. પા. ૭૯

૧૧ શ્રી હુંડીઆમણ ખાતે જમા વ-
દ ૧૦
૧૧ હુંડી નં. ૧ ૩૫૦૦) ની
શ્રી અમદાવાદના પરી. કસળ-
ચંદ વછરાજ ઉપરની દા. ૩.૦૧
લેખે વટાવી તેના મુંગાઈના હા.
અમરશી કચરાને ખાતે ઉ-
ધારીને.

ખા. પા. ૭૯

૧૨૨૧૧= શ્રી વકરા ખાતે જમા
વદ ૧૧
૧૨૨૧૧= ગોળ મણ ૫૦)
વોરા. વખતચંદ હીરાચંદને
ખાતે ઉધારીને.

ખા. પા. ૭૯

૩૮૭૧૧= વોરા. વખતચંદ હીરાચંદ
ને ખાતે જમા વદ ૧૩
૩૪૧૧૩ ગોળ મણ ૧૦) પાછો
આવ્યો તે ખરીદ ખા-
તે ઉધાર.
૩૫૩)= હવાલો નં. ૧) ૫-
રી. કરસનજી મૂળચંદ
ને ખાતે ઉધાર.
૩૮૭૨૧૧

ખા. પા. ૭૯

૭૬) પગી મેઘજી ભલાને ખાતે જ-
મા વદ ૦))
૭૬) જાનરો કળશી ૨) દા
૩૩૮) લેખેને ખરીદ ખાતે ઉધાર.
ખા. પા. ૭૯

૫૦૧૧ શ્રી મુંગાઈના હા. અમરશી ક-
ચરાને ખાતે ઉધાર વ. ૧૦
૫૦૧૧ હુંડી નં. ૧) ૩ ૫૦૦)
ની શ્રી અમદાવાદના પરી. ક-
સળચંદ વછરાજ ઉપરની, લ-
ખી અત્રેથી પરી. કરસનજી
મૂળચંદની, રાખ્યા અમારી
પાસેથી, શાહજેગી, તરત મુ-
દતની, લખી વ. ૭.૧ તેનાં નાણાં
લીધાના તમારો જવાબ આવેથી
હુંડી ખાતે જમા કરીને. દા. ૩૦
લેખે વટાવી હુંડીઆમણ ખાતે જમા.

ખા. પા. ૭૯

૫૦૩)= પરી. કરસનજી મૂળચંદને
ખાતે ઉધાર.
૧૫૦) નગદ રોકડા મુંગાઈ-
ગરા હા. તમારો મુ-
મારનો નીમચંદ નાન-
જી લેધ ગયો છે. વ. ૮
૩૫૩)= હવાલો નં. ૧) વોરા
વખતચંદ હીરાચંદને
ખાતે જમા. વ. ૧૩
૫૦૩)=

ખા. પા. ૭૯

૧૭૨૧૧= વોરા વખતચંદ હીરાચંદ
ને ખાતે ઉધાર વદ ૧૧
૧૭૨૧૧= ગોળ મણ ૫૦)
દા. ૩૧ લેખે તે વકરા ખાતે
જમા હા. પોતે.

ખા. પા. ૭૯

૧૩૧૧ પગી મેઘજી ભલાને ખાતે ઉધા-
ર વદ ૦))
૧૩૧૧ વ્યાજ માસ ૬૦૦) ના
૮૬૧૧ લેખેને વ્યાજ ખાતે જમા.
ખા. પા. ૭૯
૨૩૨૪)=

૧) શ્રી પરાંત જણસે.
૧) નગદ મુંગાઈગરા.

૧૩૧ શ્રી વ્યાજ ખાતે જમા વદ૦))
૧૩૧ વ્યાજના પગી મેધજી
મલાને ખાતે ઉધાર.
ખા. પા. ૮૦
૨૩૨૫)≡

૨૩૨૫)≡

સંવત ૧૯૪૧ ના આસોવદ ૦)) નો અચડમેળ દોર્યો છે.

જ

૧) શ્રી પરાંત જળસે છે.
૧૧૧૧ શ્રી હુડીઆમણ ખાતે જમા.
૧૧૧૧ ખાતું માંડીવાળવા માટે
વટાવખાતે ઉધારીને.
ખા. પા. ૭૯
૨૧૧૧ શ્રીવટાવ ખાતે જમા ખાતે
નીચેનાં ખાતાં માંડીવાળીને.
૯) શ્રી ખરીદખાતે ઉધાર.
૧૩૧૧ શ્રી વ્યાજખાતે ઉધાર.
૨૧૧૧
ખા. પા. ૮૦
૨૪૧૧

ઉ

૮) શ્રી ખરીદ ખાતે ઉધાર.
૮) ખાતું માંડીવાળવા સાર
વટાવખાતે જમા કરીને.
ખા. પા. ૭૯
૧૩૧૧ શ્રી વ્યાજ ખાતે ઉધાર.
૧૩૧૧ ખાતું માંડીવાળવા સાર
વટાવખાતે જમા કરીને.
ખા. પા. ૮૦
૧૧૧૧ શ્રીવટાવ ખાતે ઉધાર.
૧૧૧૧ શ્રી હુડીઆમણ ખાતું
માંડીવાળવાસાર તે ખાતેજમા
ખા. પા. ૮૦
૨૩૧૧

૧) શ્રી પરાંત જળસે છે.

૨૪૧૧

ખાતાવહી.

શ્રી મુંબાર્ઠના દા. અમરશી કચરાતું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧

જ

૫૦૦) આ. પા. ૭૬ આસો શુદ્ધ ૧૫
૫૦૦)
૧૧ બાકી લેણા.
૫૦૧૧

ઉ

૫૦૧૧આ. પા. ૭૭ આસો વ. ૧૦
૫૦૧૧
૧૧બાકી લેણા સંવત ૧૯૪૧ના
આસો વ. ૦))

પરી. કરસનજી મૂળચંદનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧.

જ

૫૦૩) આ. પા. ૭૬ આસો વદ૭
૫૦૩)

ઉ

૫૦૩) આ. પા. ૭૭ આસો માસ.
૧૫૦) વ. ૮ મે.
૩૫૩) વ. ૧૩
૫૦૩)

વૌરા. વખતચંદ હીરાચંદનું ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧

જ

૩૮૭૧= ૧૧આ. પા. ૭૭આસો વદ ૧૩
૩૮૭૧= ૧૧

૨૧૫) બાકી દેવા સંવત ૧૯૪૧ ના
આસો વદ ૦))
પગી. મેઘશ્રી ભલાનું ખાતું.

ઉ

૧૭૨૧= ૧૧આ. પા. ૭૭ આસો વ. ૧૧
૧૭૨૧= ૧૧

૨૧૫) બાકી દેવા.

૩૮૭૧= ૧૧

સંવત ૧૯૪૧

જ

૭૬) આ. પા. ૭૭ આસો વદ ૦))
૭૬)

૧૨૧ બાકી લેણા.

૮૮૧

ઉ

૭૫) બાકી લેણા આ. પા. () મે જૂન
ને ચોપડે.

૭૫)

૧૩૧ આ. પા. ૭૭ વ્યાજની

૮૮૧

૧૨૧ બાકી લેણા સંવત ૧૯૪૧ ના
આસો વ. ૦))

સંવત ૧૯૪૧

શ્રી હુંડી ખાતું.

જ

૫૦૦) આ. પા. ૭૬ આસો વદ ૧૦
૫૦૦)

શ્રી હુંડીઆગણ ખાતું.

ઉ

૫૦૦) આ. પા. ૭૬ આસો વ. ૭
૫૦૦

સંવત ૧૯૪૧

જ

૧૧ આ. પા. ૭૭ આસો વદ ૧૦
૧૧

૧૧૧૧= આ. પા. ૭૮ વટાવખાતે ઉધારીને
૩)=

શ્રી ખરીદ વકરા ખાતું.

ઉ

૩)= આ. પા. ૭૬ આસો વ. ૭
૩)=

સંવત ૧૯૪૧

જ

૧૭૨૧= ૧૧આ. પા. ૭૭આસો વદ ૧૧
૧૭૨૧= ૧૧

૪૬૬) બાકી લેણા માલ પરાંત ર-
હો તેના.

૬૩૮૧= ૧૧

ઉ

૬૩૦૧૩ આ. પા. ૭૬ આસો માસ
૫૦૦) શુ. ૧૫

૨૦) વ. ૫

૩૪૧૧૩ વ. ૧૩

૭૬) વ. ૦))

૬૩૦૧૩

૮)= આ. પા. ૭૮ વટાવખાતે જમા

૬૩૮૧૧

૪૬૬) બાકી લેણા સંવત ૧૯૪૧ ના
આસો વ. ૦) માલ પરાંત
રહ્યો તેના.

શ્રી વ્યાજ ખાતું.

સંવત ૧૯૪૧

૦૪

૧૩૧ આ. પા. ૭૮ આસો વદ ૦)

૧૩૧

શ્રી વટાવ ખાતું.

ઉ

૧૩૧ આ. પા. ૭૮ વટાવખાતેજમા.

૧૩૧

સંવત ૧૯૪૧

૦૪

૨૪૬) બાકી દેવા આ. પા. () જૂનેચોપડે

૨૪૬)

૨૧૧ આ. પા. ૭૮ પરચૂરણ રકમોએ

૨૬૭૧

૨૬૫૧ બાકી દેવા સંવત ૧૯૪૧

આસો વદ ૦)

ઉ

૧૧૧ આ. પા. ૭૮ હુંડીઆમણખાતે
જમા.

૧૧૧

૨૬૫૧ બાકી દેવા.

૨૬૭૧

સરવાયું સંવત ૧૯૪૧ ની સાલનું.

૦૪

૨૧૫) વેરા. વખતચંદ હીરાચંદ
આ. પા. ૭૯મે.

૨૬૫૧ શ્રી વટાવખાતે આ. પા. ૮૦મે.

૪૮૦૧

ઉ

૧૧ શ્રી મુંબાઈના ઠા. અગરશી
કચરાને આ. પા. ૭૮

૧૨૧ પગી મેઘજી બલા આ. પા.
૭૯મે.

૪૬૬) શ્રી ખરીદવકરા ખાતે આ.
પા. ૭૯મે.

૩૯૦) ગોળ મણ ૧૨૦)

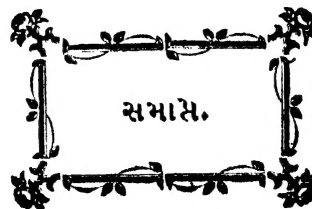
૭૬) બાજરો કળશી ૨

૪૬૬)

૪૭૯૧

૧) શ્રી પરાંત જાણસે.

૪૮૦૧

બેહર ખખર.

આ ચોપડીની જરૂરીયાત હેંક મુદતમાં એની ત્રીજી આવૃત્તિ કાઢવી પડી છે તેજ કહી આપે છે. આ ચોપડીને શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકારની બુક કમીટીએ ગાયકવાડી નિશાળોમાં ધનાગ તરીકે આપવા પસંદ કરેલી છે. આ આવૃત્તિ વખતે કિમ્મતમાં ઘણો ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે. કિમ્મત ફક્ત પાંચ આના. ટપાલ ખર્ચ અડધો આનો. સાગરી રાખનારને પુષ્કળ લાભ. પાંચ નંગથી ટપાલ ખર્ચ ગાફ. ઉપરાંત દશ નંગથી કમિશન સેંકડે ૧૦ ટકા, પંદર નંગથી ૧૫ ટકા, વીશ નંગથી ૨૦ ટકા, અને પચીસ નંગથી ૨૫ ટકા.

મળવાના ઠેકાણાં.

રાજકોટ. — કર્તા પાસેથી.

” — બુકસેલર રા. રા. બેચર મેથલ.

” — બુકસેલર રા. રા. લક્ષ્મચંદ ઉત્તમચંદ.

મુરત. — બુકસેલર રા. રા. ત્રીભોવંનદાસ ગોપાળદાસ.

અમદાવાદ. — રા. રા. હરિવલ્લભ મોરલીધરદાસ. શિમેલ ટ્રેનિંગ કોલેજ.

પ્રેમચંદ કરમચંદ શાહ.

હેડમાસ્ટર, શિમેલ ટ્રેનિંગ કોલેજ, રાજકોટ.

